

תשורה

משמחת הנישואין של
הרה"ת בצלאל ולאה חיה מושקא שיחי'
ווילשאנסקי

י"ב-י"ג תמוז - חג הגאולה - ה'תש"ע

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

פתח דבר

בשבח והודיה להשי"ת שהחיינו וקיימנו והגיענו ליום כלולות צאצאינו שיחיו, בסימן טוב ובמזל טוב ולבנין עדי עד, הננו מתכבדים להגיש לפניכם 'תשורה' משמחת הנישואין, מיוסד על הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ בחתונת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, וכהוקרה על השתתפותכם בשמחתנו.

תשורה זו כוללת:

דבר מלכות – א. מכתב כ"ק אד"ש מתאריך י"ב תמוז שנשלח לרגל כינוס השלוחים לאה"ק בשנת ה'תשמ"ב. ב. מכתב נוסף מתאריך י"ב תמוז שנשלח לאבי זקנו של החתן הרה"ח ר' בצלאל ע"ה ווילשאנסקי אודות חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז. ג. שיחת כ"ק אד"ש מלך המשיח מש"פ שמיני ה'תש"נ בענין 'שמירת המקדש בזמן הזה' העוסקת בדברי הרב הלל מעשיל גלבשטיין ז"ל אשר משפחת אה הכלה יחיו הם מצאצאיו, בספרו 'משכנות לאביר יעקב'.

אגרות קודש – א. אגרות קודש להולדתם של החתן והכלה. ב. אגרת קודש ליום כלולות הוריהם של החתן והכלה. ג. אגרות קודש לזקני החתן הרה"ח ר' משה וזוגתו מרת דבורה אשכנזי ע"ה. ד. סדרת אגרות קודש בעניינים שונים שנשלחו לאבי זקנו של החתן הרה"ח ר' בצלאל ע"ה ווילשאנסקי – שהחתן שי' קרוי על שמו.

ר' צאלע'ל הערסאנער' – אבי זקנו של החתן הרה"ח ר' בצלאל ע"ה ווילשאנסקי מתלמידי תומכי תמימים בליובאוויטש, היה ידוע ומפורסם כ"בעל שמועה". עשרות סיפורים היו חרותים בזכרונו, ובכל שיחה הי' מתבל סיפורים חסידיים. לכל הזדמנות הי' מוצא סיפור מעין הענין. סיפוריו של ר' בצלאל היו ל"שם דבר", כי בנוסף על דייקנותו הנפלאה לספר כל סיפור בשם אומרו ובדייקנות נפלאה, היה מתרגש במהלך הסיפור ומתארו בחיות מיוחדת, כמי שחי ממש את הסיפור – בתשורה שלפנינו הנדפסת לרגל חתונת נינו הקרוי על שמו, נעשה ניסיון ראשוני ללקט את כל הסיפורי חסידים משמו, הן אלו שנתפרסמו ונדפסו מכבר, וכן כמה סיפורים נוספים מאלו שעדיין לא נדפסו.

ולזה נלווית סקירה מיוחדת שנעשתה במסגרת עבודת ליקוט זו, על-מנת לנסות ולטוות ראשי פרקים מתולדות חייו, כפי שהם משתקפים ועולים מעט מתוך דברים שכתב בעצמו, ובעיקר ממה שנכתב אודותיו בספרים שונים המתארים את תולדות הימים ההם, כמו גם ממכתביהם של רבותינו נשיאנו אליו, מהם ניתן ללמוד על פעולותיו השונות, ומזיכרונותיהם של בני משפחתו מה ששמעו ממנו בעצמו, ועל כך ועוד במבוא לפרק זה.

'מהו יהודי' – רשימה שכתב סב החתן הרה"ת רפאל ווילשאנסקי, ובה הוא פורס את זכרונותיו מתקופת מלחמת העולם השנייה, אז למד בישיבה המחתרתית בכותאיס, גרוזיה. חלק מהרשימה התפרסם בגליון כסלו תשכ"ד של "די אידישע היים", תחת שם העט 'אביחיים אליהו'. מחמת קוצר היריעה, פורסם שם רק השליש האחרון של הרשימה, בתוספת הקדמה קצרה. כעת אנו מפרסמים את הרשימה המלאה, בתרגום מאידיט. החלקים שהושמטו בשעתם קובעים ברכה לעצמם, ומהוים תיאור אותנטי של חיי התמימים באותה תקופה, ושל אחד מחשובי המשפיעים, הרב שמואל קריסלאווער הי"ד (נוטיק).

בתקווה ובביטחון מוחלט, אשר תיכף ומיד נזכה ל'מהרה ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה' בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מלך ביופיו תחזינה עינינו, ו'שמחת עולם על ראשם'.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

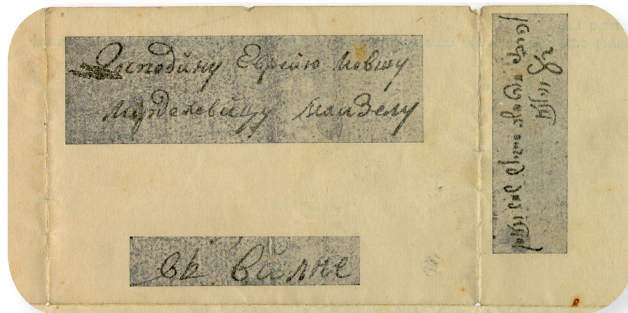
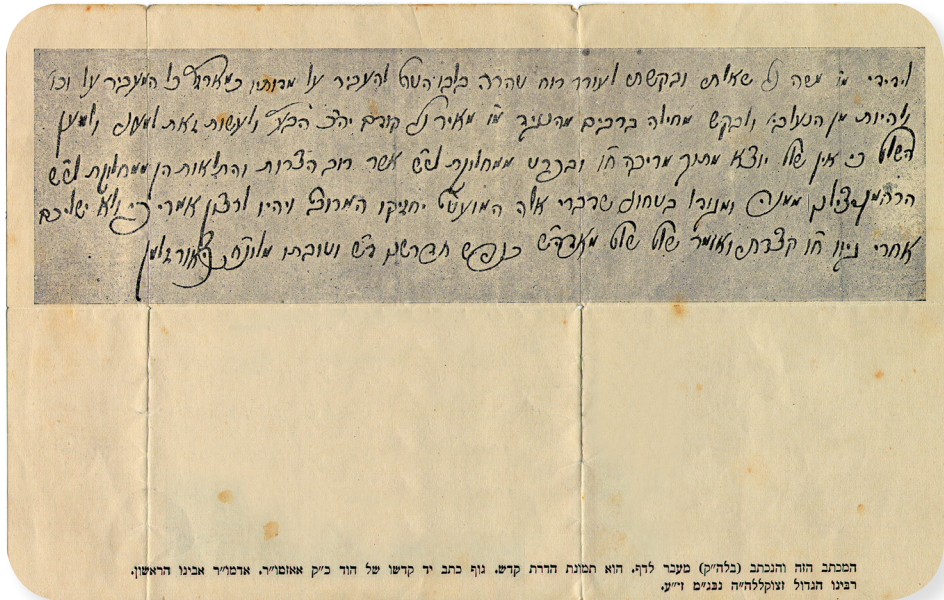
חג הגאולה י"ב-י"ג תמוז ה'תש"ע - פרצת - 770

הרב שאול ורעיתו רוזנבלט
ביתר עילית

הרב יוסף יצחק ורעיתו ווילשאנסקי
צפת עיה"ק

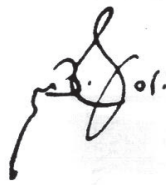

צילום התשורה שחולקה בחתונת הרבי

שלוש וברכה

אזכרון טוב ליום כלות בת הבת הנהוללה ג'
ה' נוסקא תמי עז סג החתן הרב ג' נחמן גענצלי שלי הנני
בזה לכבד את כל הנשואים ולק דשגתה אדענו. מקרוב
ועתוקי. דתשורה המוסגרת דזה. העתק גבתך כתב יד
קבצו של הוד כק אדענה אאונג. אגינו הראשון. רדעו
הגדול גצוקאלהה נבגג זיע אער סגולה יהי אס גלי רביטי
נפטי ועד דער. דתוככי דיגינו אגנו. די עליהו יתיו. וכל
גמלד. תורה יתיו.

קשגתה וברכה

י. ש. דה. תוגב. תגניז. דינקאוויט.
א. די. כסאו. תרפס. ווארטא.

פרשת זכתך קרב זה הוא. כי היחס בין החסידים
ועגריהו דעת ההיא הי דנלי כיה. אשר דאמת האסקת
א אגנו חולנח חוו קדולת אכרכיז וולג. טרה נלני. החסיד
רעת אכאג אריז עז נגריהו וגאני אהויל אגת דקתה.
נחני אגנו גדיאפי עור כנס בקולה ומסיר די גאר די רחא
נע אשר כחטה טה טני נגנא. נו אערך א עגלי.
נהתבאו דדר הקאת אלו והאסקה ההיא תפך החסיד רגו
נע דיגו א הלנינו וינח דדרינו ונחני גל כואר. ורוד
התגאות ססלו. נגה החסיד הודר נע
דאומ געור אלה רדעו הגדול אליהו ציי גומג אגרי.
הצדק אקני. אלה הווה אטי על הלב. וואת היא עז גי. אגנו
אהיג אדס דרטת. גנון אאהדט וינחני ית ולבא טליה
אס טיפין דפיוץ אהרות סאות דאהדג. טי טינא אכונ די
וסו כדוב אקטי אדא כאשר יכיל נעיתת געין בית ג' אטו
נלה ע' גונוו הקעט נע וואה האול דעה אג די
דחבש אלוו רשנה בהיא אלה רדעו הגדול ויתר
זה אהחסידי די גטה נע

דבר מלכות

דבר מלכות

מידי שנה שלח הרבי מכתב לכינוס השלוחים לאה"ק אשר הורי החתן זכו לימנות מביניהם. לפנינו מכתב ששלח הרבי לכינוס השלוחים בשנת ה'תשמ"ב הנושא את התאריך י"ב תמוז - היום בו מתקיימת החתונה בשטומ"צ.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מחזם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

בי"ה, קמי שבתא דיב' תמוז,
חג הגאולה, ה'תשמ"ב.
ברוקלין, נ.י.

לכל המשתתפים בכינוס השלוחים השלישי,
בארה"ק תובב"א ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם קבלתי ההודעה ע"ד קביעות זמן כינוס השלוחים השלישי באה"ק - ביום זכאי,
יום א' פ' פינחס, יום הגאולה, י"ג תמוז הבע"ל -

ויה"ר שיהא בהצלחה רבה בכל - באופן זקביעות, זקבוע לא בטיל, ובפרט קבוע דבני"א
וכיו"ב,

באופן זכינוס - די ש בזה זכות ותוקף דרבים, ויתרה מזה - דציבור, שהרי בודאי
יתאחדו כולם למציאות (חדשה) אחת בלב אחד,
ובתור שלוחים של אדם אחד ומיוחד, כ"ק מוי"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהנשיא הוא הכל -
כינוס השלישי - שהוא גם משולש, כי כולל בתוכו ההישגים הדשנים שקדמוהו, ובודאי
יעלה על גביהם, כהציווי דמעלין בקודש,

באה"ק - דשם דנקא מציאות ציבור אמתי, ובה דוקא קביעות אמיתית, ע"י שבחר בה זה
שהוא אמיתית המציאות ואין שייך בו שינוי זהו וצחירו אמב,
ביום א' - שהוא בדוגמת יום אחד דמע"ב, שהקב"ה יחיד בעולמו,

פ' פינחס - אשר קינא לאלקינו וכפר על בני"י, ששני קווין אלה הם המציינים את עבודתו
(של בעל הגאולה) אשר עבד כל ימי חייו,

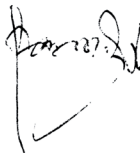
יום הגאולה - גאולה ממאסר, הכוללת בתוכה - גאולה מכל מאסר, מדידה והגבלה,

יג תמוז - (בגימטי) אח"ד בחודש בו תוקף השמש - שמש ומגן הוי' אלקים.

ויה"ר שיקיימו שליחותם בשלימות, באופן השלישי: דמעשה השליח הוא דמשלח, יתרה מזה -
גם כללות כח המעשה דהשליח, ויתרה מזה - כל מציאות השליח היא מציאות המשלח, שלוחו של אדם
כמותו ממש,

ובודאי תבואנה ברכות ה' לכאו"א ובי"ב שי' - בשלימותן, ובל' הכתוב: ויאכילהו מחלב
חטה ומצור דבש אשביען,

ובמהרה בימינו ממש - נזכה לברכה העיקרית: ביאת פינחס זה אליהו בבשורה הטובה ביאת
איש צמח שמו הוא דוד בעצמו.

בברכה הצלחה ולבשו"ט בכל הנ"ל

קמי שבתא: פסחים קו, סע"א. (גבי שבת הבא מתחשב. רש"י שם). דקבוע לא בטיל: ראה כתובות טו, א. וראה תוס' זבחים (עג, ב ד"ה אלא) דמצד חשיבותו לא בטל. ושהו הטעם דהדין (זבחים שם. ועוד) דכל קבוע כמחצה על מחצה. וראה עט סופר (להר"ז סופר) על סוגיות השי"ס כלל קבוע. וש"י. זכות ותוקף דרבנים: ראה ברכות ח, רע"א. שו"ע אדה"ז חאו"ח סי' צ סעיף י'. וראה ד"ה פדה בשלום לאדם האמצעי פ"י"ב. ד"ה עשרה שיושבים, תרפ"ח. שצבור..(חדשה): ראה צפע"י - כללי התורה והמצוה ערך צבור. יתאחדו..בלב אחד: כלשון המכילתא עה"פ ויחן שם ישראל (יתרו יט, ב). פרש"י שם. שהנשיא הוא הכל: פרש"י חוקת (כא, כא) מהתנחומא. וראה רמב"ם הלי מלכים (פי"ג, ה"ו): לבו (של המלך) הוא לב כל קהל ישראל. השלישי..משולש: להעיר מרש"י האזינו לב, ט (מספרי שם). דמעלין בקודש: ברכות (כח, א). וש"י. באה"ק..ציבור אמתי: משא"כ בחו"ל ידלית נשייא עמ"י שיגזור עליהם (ירושלמי תענית רפ"ב. הובא במג"א סתקע"ה סק"י (ובמ"מ לרמב"ם תעניות ספ"ג מהרמב"ן - משא"כ לרש"י פסחים נד, ב. תוד"ה תענית יא, ב. מאירי שם. הגר"א לאו"ח סתקע"ו סי"ד. ואכ"מ). שהוא אמתי המציאות: רמב"ם ריש הלי יסוה"ת. שהוא..בעולמו: פרש"י (בראשית א, ה). פינחס: מלא יו"ד בגימט' יצחק (ראה מסורה שמות גטין ועוד). וראה זח"ג(נד, ב. ריג, ב. רכ, א). ליקוטי לוי"צ לזח"ג ע' תכט. בלקו"ש ח"ח ע' 335 הערה 32. אשר..בני"י: פינחס כה, יג. עבודתו..חייבו: ראה אגה"ק סוף הביאור לסכ"ז. גאולה ממסר..והגבלה: ראה מ"ס רביס, תרל"ו פי' קלד: גאולה וגולה אתוון דדין כאתוון דדין רק שבגאולה מתוסף את אלף והיינו הגאולה דאנכי כו' הכתר כו'. תמוז: תוקף השמש: ראה שבת נג, א. שמש..אלקים: תהלים פד, יב. שליחותם..השלישי: ראה לקח טוב (להר"י ענגיל). וראה גם שו"ע אדה"ז סי' רסג סעי' כה בקו"א: כעושה בעצמו ממש וכו' וה"ז כאלו אוחד ידו של חברו שנעשית כידו אריכתא. כל מציאות השליח..המשלח: עיין המשך רס"ו ע' שכו-ז. שלוחו..כמותו: קידושין מא, ב. שלוחו..ממש: ראה לקו"ת ר"פ ויקרא. ויאכילו..אשבער: תהלים פא בחותמו. חטה..דבש: י"ל ע"ד "יחסרון להחיות" (אוה"ת שמות ע' קלה. ועוד), המוכרח ידוענוג. די מחסרו ולעשרו (כתובות סז, ב). איש..בעצמו: הושענות פיוט אומץ ישעך בא.

הוספה לאחר זמן

הערה מספר 2:

קביעות...תמוז: ל' ההזמנה השלוחה להשלוחים (בשינוי קצת) - ובמילא חלה על זה אריכות הביאור בתורת הה"מ (לקו"א סרי"ג) שכל המקראות שיקרה לאדם זהו כמשל מי שרואה במראה שרואה כנגדו פרצופו כו' בכל תיבה.

הערה מספר 4:

באופן דכינסוס: מתורת הבעש"ט בתכלית פגישת שני אנשים (כש"ט הוספות קכ"ו) מובן גודל התכלית דפגישה בכינסוס.

תיקון טעות

בשו"ה נד, נדפס: "תוד"ה תענית" וצ"ל: תוד"ה אין תענית"

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין נ. י.

ב"ה י"ב תמוז ה'תש"ד
ברוקלין

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ
עוסק בצ"צ וכו' מו"ח ר'
בצלאל ש"י שלי

שלום וברכה

סכתבו נחקבל.

ובימי סגולה אלו, ימי הגאולה של
כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ראש
ישראל,
יצליח השי"ח את כאו"א שיה"י בחר
רשעא גופא אזיל.

אשר מבאן ולחבא חמטנו ויבטלו
הסניקות בעבודת הפצה היהדות בכלל, ובהחזקתם
והחבבה הקצ'ניים והמוסרונה שבהם עמל ויגע כ"ק
מו"ח אדמו"ר בפרם, ונלמח באזרחותו נס"ו.

בברכה וי"ג סיון א'
ל. שניאורסאהן

מכתב מכ"ק אד"ש מה"מ

לאבי זקנו של החתן הרה"ח ר' בצלאל ע"ה ווילשאנסקי

מתאריך י"ב תמוז - יום החתונה

שיחת ש"פ שמיני ה'תש"נ בענין 'שמירת המקדש בזמן הזה';

שקו"ט בדברי הרב הלל מעשיל גלבשטיין, אשר משפחת אם הכלה נמונית על צאצאיו, בספרו משכנות לאביר יעקב

ובנוגע להשכינה כותב הרמב"ם לפנ"ז¹² ש"קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא כו' לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר¹³ והשימותי את מקדשיכם ואמרו חכמים¹⁴ אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדים" [ועד ש"לפיכך¹⁵ מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי כו"].

עפ"ז יוצא לכאורה, שהמצוה דשמירת המקדש (שאינה בגלל פחד מאויבים ולסטים, אלא בגלל כבוד המקדש, כבוד השכינה ששורה שם) היא בכל הזמנים¹⁶, גם בזמן הזה¹⁷, לאחר חורבן הבית, מכיון שגם לאחר "ששוממין בקדושתן הן עומדים", מפני השכינה שאינה בטילה. [ותירה מזו — שגם חלק גשמי מהמקדש עצמו נשאר קיים שם, כמ"ש הרמב"ם לעיל¹⁸, שהארון ומטה אהרן וצנצנת המן ושמן המשחה נגנזו "במטמוניות עמוקות ועקלקלות" מתחת לקדש הקדשים¹⁹, והם נמצאים שם עד היום הזה].

וע"ד — ובמכש"כ וק"ו — מה שכתב הרמב"ם²⁰ במצות יראת המקדש, ש"אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שה' נוהג בבניינו, לא יכנס אלא למקום שמותר להכנס לשם כו', שנאמר²¹ את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו, מה שמירת שבת לעולם אף מורא המקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד". ואם כן הוא במצות יראת המקדש, שהיא (רק) מצות עשה, במכ"ש וק"ו שכן הוא בנוגע

א. ברמב"ם הלכות בית הבחירה רפ"ח: "שמירת המקדש מצות עשה¹, ואע"פ שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין². ושמירה זו מצותה כל הלילה³. והשומרים הם הכהנים והלוים כו'. ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שנאמר⁴ ושמרו את משמרת הקודש, ולשון שמירה אזהרה היא הא למדת ששמירתו מצות עשה וביטול שמירתו מצות לא תעשה".

ע"פ דברי הרמב"ם הנ"ל ששמירת המקדש אינה מפני "פחד מאויבים ולא מלסטים", אלא בשביל כבוד המקדש — מתעוררת תמי' גדולה:

כבוד המקדש הוא (לא בגלל בנין המקדש עצמו, אלא) בגלל השכינה השורה במקדש. וכפי שכותב הרמב"ם לפנ"ז⁵ בנוגע למורא המקדש ("ומקדשי תיראו⁶"), "ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו".

[ועפ"ז מובן מדוע השומרים הינם דוקא כהנים ולויים, המובחרים והחשובים שבעם, דלכאורה אינו מובן: מדוע מבטלים את משרתי ה' מתפקידם בעבודת המקדש ע"י מינוים לשומרים (עבודה טפלה לכאורה), היו יכולים לקבוע שהשמירה תהי' ע"י ישראלים ופשוטי העם? אלא מכיון שהשמירה נוגעת בכבוד ה', ה"ז נפעל דוקא ע"י מובחרי וחשובי העם].

12 ובפרט לפי הפירוש (רש"י במדבר ג, ו. ועוד) שהשמירה היא כדי שלא יכנס זר (או טמא מת) בתוכו. שענין זה שייך גם בזמן הזה (ראה ספר משכנות הנ"ל ח"א בתחלתו. ז, ג. מכתב מהר"א מטוכטשוב). סקפ"ח. ח"ב בדף השער. שם יד, ג.

13 פ"ד ה"א. 14 וכמשנ"ל לעיל ח"א סי' יא (לקו"ש הכ"א ע' 159 ואילך), שבניית המקום במקדש לגנוז בו הארון הוא (לכתחילה) חלק מהבית, היינו (נוסף על קדושת המקום היא נצחית "לשעתה ולעתיד לבוא", "מפני השכינה", הרי) גם הבנין עצמו יש בו חלק שהוא "לשעתו ולעתיד לבוא", מקום הגניזה בקדה"ק, ובפרט שבו נגנזים בפועל הארון וכו'.

15 פ"ז ה"ז. 16 קדושים שם.

1 ראה חו"ג קט, א.

2 ספרי זוטא קרח יח, ד.

3 ראה מדות רפ"א (כפי הר"ש והרע"ב).

4 קרח יח, ב.

5 ה"ל בית הבחירה רפ"ז (מיבמות ו, ב).

6 קדושים יט, ל.

7 שם פ"ו ה"טז.

8 בחוקותי כו, לא.

9 מגילה כח, א — במשנה.

10 רמב"ם שם ה"טו.

11 ולהעיר מלשון הרמב"ם בפיה"מ ריש מס' תמיד: וכן היו

שומרים המשכן במדבר ובימי שלמה ועד לעולמי עד. וראה ספר משכנות לאביר יעקב (דלקמן בפנים) ס"א ואילך.

למצות שמירת המקדש שהיא מצות עשה ומצות לא תעשה,

ומצוה גדולה עד כדי כך, שהיא נשלמת דוקא ע"י המובחרים והחשובים שבעם — הכהנים ולויים (כנ"ל). וגם בזמן הזה — בכל היום וכל הלילה (ע"פ כמה דעות¹⁷), וגם לדעת הרמב"ם שהשמירה היא בלילה¹⁸, הרי זה מפני שביום מתבטא כבוד המקדש ע"י העבודה במקדש (כמבואר במ"א¹⁹).

— וכמבואר כל זה בארוכה בספר משכנות לאביר יעקב²⁰, שמביא ריבוי סברות וטעמים שמצות שמירת המקדש היא גם בזמן הזה, ומחבר הספר מסיק כך למסקנא (ועד שהוא בעצמו השתדל שתקויים מצוה זו, כידוע).

עפ"י נשאלת השאלה: מדוע לא מצינו במשך כל הדורות (לאחרי החורבן) השתדלות גדולי ישראל (ובנ"י בכלל) לקיים (ע"י כהנים ולויים²¹) את המצוה דשמירת המקדש (במקום המותר בזמן הזה כשכולנו טמאי מתים) עכ"פ בזמנים מסוגלים²² — לא מצינו זאת בדורות הסמוכים לזמן החורבן, כשכר"כ מישאל עדיין המשיכו לעלות לרגל, ולא בדורות שלאחרי זה, אפילו ע"י גדולי ישראל (וכהנים ולויים) שחיו בארץ ישראל, בירושלים עיר הקודש, בסמיכות להר הבית (ליד כותל המערבי וכיו"ב).

אפילו בנוגע לבית הכנסת ובית המדרש ("מקדש מעט"²³) הרי הדין הוא שצריך להיות מורא וכבוד (גם לאחרי "שחרבו", שגם אז "בקדושתן הן עומדות"²⁴), ובכ"מ מעמידים גם שומר (שמש, גבאי וכיו"ב) — הרי עד"ז ה' צ"ל, במכ"ש וק"ו, בנוגע למקום המקדש בזמן הזה, שבקדושתו עומד.

הקושיא מתחזקת יותר בנוגע לרבותינו נשיאינו:

למרות השתדלותם הגדולה ועד למס"נ בהתחזקות וישוב ארץ ישראל, ע"י הצדקות ד"כולל חב"ד" וכיו"ב, וכידוע ומפורסם ריבוי אגרות הקודש מאדמו"ר הזקן ורבתינו נשיאינו ממלאי מקומו בנוגע להחשיבות לחזק את צדקת ארץ ישראל (עד שמי שאין ביכולתו מצ"ע ליתן עבור זה, עליו ללוות ולשלם אח"כ וכיו"ב) — לא מצינו אצלם השתדלות בענין קיום מצות שמירת המקדש.

ואע"פ שבעל המחבר ספר הג"ל מסיק שצריכים לקיים את מצות שמירת המקדש בזמן הזה — הרי זוהי דעת היחיד, ולא נתקבלה בתפוצות ישראל, אצל רוב פוסקים וגדולי ישראל בדור ההוא, וגם בדורות שלפניו.

אי אפשר לתרץ שקיימו מצות שמירת המקדש בחשאי (באופן ד"הצנע לכת עם ה' אלקיך"²⁵), מכיון שזהו היפך הענין דשמירת המקדש — שענינה הוא, בכדי שיראו בגלוי ובפרסום את כבוד המקדש — "שאינן שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", שבזה נוגע שיהי' בגלוי²⁶ בפרסום וברעש, ומהאי טעמא, שאינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין בחשאי לפלטרין שיש עליו שומרין בגלוי!

ב. הקושיא מתחזקת יותר, ובפרט בדורנו זה:

כיון ש"אחכה²⁷ לו בכל יום שיבוא", וכפס"ד הרמב"ם²⁸ שישאל עושין תשובה (ותשובה יכולה להיות בשעתא חדא וברגעא חדא)²⁹ "ומיד הן נגאלין", ואו יהי' מיד בנין ביהמ"ק השלישי, שהוא בנין בידי שמים, בניו ועומדו למעלה³⁰, ויכול לירד למטה בכל רגע, גם בלילה (שאז היא מצות השמירה לדעת הרמב"ם) — הרי צריכים שם שומרים מוכנים מראש,

17) דעת המפרש ריש תמיד. פי' הראב"ד שם. וראה לעיל ח"א סימן כ הערה 10 (לקו"ש ח"ג ע' 56 הערה 11).
 18) וכ"ה דעת כמה ראשונים — ראה הנסמך לעיל שם הערה 11 (לקו"ש שם הערה 12).
 19) לעיל שם סעיף ו ואילך (לקו"ש שם ע' 60 ואילך).
 20) להרמ"ם גלבשטיין.
 21) ובפרט לפי הדיעות ששמירת המקדש אינה עבודה ומותרת בור (ראה בארוכה ספר משכנות שם ס"ג. ושי"2).
 22) וע"פ המבואר לעיל שם (לקו"ש ח"ג שם) שלדעת הרמב"ם מצות שמירה היא דוקא בלילה כי כבוד הבית ביום נעשה ע"י העבודה במקדש — מוכן לכאורה, שבזמן הזה (שאין עבודה במקדש) צ"ל השמירה הן ביום והן בלילה (ראה בארוכה ספר משכנות שם ס"י). — ולהעיר מישע" (סב, ו): על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחסו. וראה ספר משכנות שם

ס"י. סי"ג.
 23) יתחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.
 24) רמב"ם הל' תפלה פ"א הי"א.
 25) מיכה ג, ח.
 26) דאפילו באם נאמר ששמירה זו מפני כבוד המקדש ענינה, שלא יסיתו דעתם מהמקדש (ראה רא"ש ריש מס' תמיד) — הרי זה צ"ל שמירה בגלוי בהמקדש, ולא יצאו יד"ה עי"ז שא' הנמצא במקום שני (לא אצל המקדש) לא יסיתו דעתו ממנו, כפשוטו.
 27) נוסח. אגני מאמיו". וראה לקו"ש שיחות חלק כג ע' 394 ואילך.
 28) הל' תשובה פ"ז ה"ה.
 29) ראה זח"א קכט, סע"א ואילך.
 30) ראה רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ר"ה ל, סע"א. תוס' שובעו"ט, ריש ע"ב. ועוד. וראה לעיל ח"א סכ"ב.

לקיים את מצות שמירת המקדש מיד כאשר הוא ירד למטה (אפילו אם נאמר שבזמן הזה ליתא למצוה זו³¹), ולא יצטרכו אה"כ לחפש שומר.

ועאכ"כ בדורנו זה, שע"פ הסימנים בחז"ל³², שזהו הדור דעקבתא דמשיחא, הדור האחרון בגלות והנה בא משיח, הדור הראשון דהגאולה — היו צריכים לדאוג עוד יותר שיהיו שם שומרים כאשר ביהמ"ק ירד למטה!

ג. ויש לומר הביאור בזה:

לאחרי חורבן ביהמ"ק כאשר בני"ה הוגלו לגלות תחת שעבוד מלכות הגויים — הרי מצות שמירת המקדש קשורה עם סכנת נפשות, ופקו"נ דוחה כל התורה כולה, כולל המצוה דשמירת המקדש. וכיון דאידיח אידיחי (גם בזמן שאי"ז פקו"נ ממש).

ויתירה מזו: הסכנה בפועל מאומות העולם היא במשך כל זמן הגלות — לא מיבעי בזמן החורבן ובדורות בגלות כאשר ארץ ישראל היתה תחת ממשלת צוררי יהודים ר"ל, אלא אפילו כאשר שלטה שם מלכות של חסד, ואפילו כאשר יד ישראל תקיפה, ועושים הסכם שלום עם הגויים — הרי כל זמן שנמצאים בגלות, נמצאים תחת שעבוד מלכות של אומות העולם (עד ביאת המשיח כאשר יתבטל שעבוד מלכות), וכלל הוא בדינו וההלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב³³, וכך ה"ז נמשך במשך כל הדורות³⁴, אב מוריש לבנו, ובפרט שהוא מחנכו בדרך זה (והילדים רואים ולומדים מהנהגת אבותיהם); ולכן מובן, שאפילו במלכות של חסד ואפילו כאשר יד ישראל תקיפה ויש הסכם שלום, הרי הגויים בכלל הנם בחזקת סכנה, ואי אפשר לדעת מה יהי' מחר, לאחר זמן וכיו"ב, נוסף על זה — שאפילו אם זהו מלכות של חסד אמיתית והסכם שלום אמיתי, הרי זה

בנוגע לכללות העם, ואי אפשר לדעת בודאות מה יעשו יחידים, ר"ל.

ומשום טעם פקו"נ (אפילו ספק פקו"נ), הדוחה כל התורה כולה, לא קיימו במשך הדורות בגלות את מצות שמירת המקדש³⁵ (אפילו לפי הסברא הנ"ל שהמצוה שייכת גם בזמן הזה)³⁶, ע"י הצבת שומר (שומרים) מפני כבוד המקדש³⁷.

ד. במה דברים אמורים, כל השקו"ט דלעיל — הרי זה בנוגע למצות שמירת המקדש בגשמיות (ובזה גופא — הרי זה בנוגע לשקו"ט ולא בנוגע להלכה בפועל, כמובן ופשוט, ע"פ הנהגת גדולי ישראל ורבנותינו נשיאינו שלא קיימו את המצוה בפועל);

אבל בנוגע לביהמ"ק ברוחניות — הרי מובן בפשטות, שענין השמירה בעבודה רוחנית שייך בכל הזמנים ובכל המקומות:

ידועים דברי חז"ל³⁸ עה"פ³⁹ „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל, וכמדובר כו"כ פעמים, שכל יהודי, אנשים נשים וטף, צריך לעשות מביתו, חדרו, רכושו וכו' משכן ומקדש להקב"ה, בית תורה תפלה וצדקה. כולל — עי"ז שילד קובע מקום קבוע בחדרו לחומש, סידור, קופת צדקה [וכותב עליהם „לה" הארץ ומלוואה" קודם ולפני שמו הפרטי], וכיו"ב. ובכללות — שכל הפרטים בחיי יהודי, צריכים להיות חדורים עם קדושה ואלקות, כיון ש„אני נבראתי לשמש את קוניי“, וכך הוא עושה מכל הענינים משכן ומקדש לה'.

ובזה נוספת העבודה הרוחנית דשמירת המקדש מפני כבוד המקדש, כבוד השכינה — שספרי הקודש שלו וכל עניני קדושה (המשכן ומקדש הרוחני בחייו הפרטיים שלו) צריך הוא „לשמור“ — עליו לייקם

31 ויתירה מזה — כמבאר בספר משכנות שם סמ"ט, שכיון שבכל רגע יש נמצואות אפשריות שיבנה המקדש, הדעת נותנת דבכל שעה יש חיוב המצוה על הכהנים שיעמדו לשמור אפילו כל זמן שלא נבנה, שהרי ראוי שבאותו הרגע יבנה בידי שמים, וזה נקרא ראוי בכל רגע, משה לא נפק המצוה כלל מהכהנים בכל רגע כו', עיי"ש. 32 סוף מס' סוטה.

33 ספרי בהעלותך ט, י. הובא בפרש"י וישלח לג, ד. 34 וראה יבמות מז, א: ישראל בזמן הזה הם דוויים דחופים סחופים כו'.

35 ועצ"ע קצת בנוגע להנהגת רבותינו נשיאינו, שסמרו נפשם על חיוב ארץ ישראל — ומ"מ לא השתדלו — באופן של הידור מצוה — לקיים מצות שמירת המקדש (או עכ"פ זכר למצוה זו), עכ"פ בזמנים מסוגלים, ובאופן שלא יהי' בזה (כ"כ) סכנה (בעת שכמה

מישראל ילכו ביחד בשבת ויו"ט להתפלל בכותל המערבי וכיו"ב), או בזמנים שלא הי' בזה סכנה.

36 ולהעיר ממ"ש בספר משכנות שם ח"ב (יד, סע"ב) בביאור הטעם שלא מצינו שגדולי ישראל ישתדלו בקיום מצוה זו — כי אין הדבר בידינו לקיים עד שנקבל רשות מהממשלה, ולכן אין לומר כאן ש„לא ראינו ראיי" לכ"ע, דמה שלא ראינו מעולם לשמור המקדש אפשר דלא ניתן רשות מהממשלה.

37 ואין לומר שיעשו השמירה בחשאי (באופן שלא יהי' בזה סכנה) — כי עיקר ענין השמירה לכבוד המקדש הוא בגלוי ובפרסום דוקא, כנ"ל בפנים.

38 ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. אלשיך עה"פ תרומה כה, ח. שלה"ה סט, א. רא, א. ועוד.

39 תרומה כה, ח.

הידועה⁴⁰), הרי ישנן חילוקים בגילוי הדבר (והרגש האדם) בין דברי רשות וחול ודברי קדושה, ובקדושה עצמה — בין הפצא של מצוה, וספר תורה, ובמצוה עצמה — בין קדושת תושב"ע"פ וקדושת תושב"כ, ובתושב"כ עצמו — עשרת הדברות, וכיו"ב].

במיוחד (יותר מדברי החולין שלו, אפילו "מעשיך" שהגם לשם שמים ו"דרכיך" שהם "דעהו", אבל בכ"ז הרי הם "מעשיך" ו"דרכיך").

[והגם שכל העולם, גם דברי הרשות ודברי החול, נבראו ע"י הקב"ה (ובכל רגע מחדש, כתורת הבעש"ט

40) שעהיה"א רפ"א.

אגרות קודש

ווילשאנסקי - צפת

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

בי"ה, כ"ח אייר תשמ"ו
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נוי"ב עוסק בצ"צ
מוה' יוסף יצחק שלי

שלום וברכה

במענה על ההודעה אשר נולד להם בן למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיכניסוהו לברייתו של אברהם
אבינו, וכשם שיכניסוהו לבריית כן יכניסוהו לתורה
ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו ביחד עם דוג' ת"י
מתוך הרחבה.

ברכת מזל טוב

מכתב מכ"ק אדמו"ר
מלך המשיח
בקשר עם לידת החתן

רוזנבלט - ירותי"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

בי"ה, אדר"ח אדר תשי"ב
ברוקלין, נ.י.

הרו"ח אי"א נוי"ב וכו'
מוה' שאול שלי

שלום וברכה

במענה על ההודעה אשר נולדה להם בת למזל טוב

הנה יה"ר מהשי"ת שידלה ביחד עם דוג' ת"י
לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

-ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר
מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולחופה
ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות ל"ז א) נשים
במאי זכ"ן באקרולי כו' במתנו"ל כו' ונטרין כו'.

ברכת מזל טוב

מכתב מכ"ק אדמו"ר
מלך המשיח
בקשר עם לידת הכלה

ווילשאנסקי - צפת

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליבאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, ב' סיון תשמ"ט
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נוי"ב עוסק בצי"צ
מוה' יוסף יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אודות יום הולדת השלישי של בנם בצלאל שי'

הנה מועתק לקמן חלק ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע
בנוגע למנהגי ישראל בזה. ויה"ר מהשי"ת שיגדלו ביחד עם זוג' ת"י לתורה
ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

בברכה

וז"ל כ"ק מו"ח אדמו"ר.

..... ובדבר גזירת השערות -אפשרעניש- הוא דבר גדול במנהג ישראל
ועיקרו הוא בהחינוך דהשאת פאות הראש, ומיום הגזירה והנחת הפאות של
הראש, נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת ט"ק וברכות השחר וברכת
המזון וק"ש שעל המטה. והשי"ת יהי' בעזרם שיגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים
טובים מתוך פרנסה בהרחבה ובמנוחת הדעת בגשמיות וברוחניות.

מכתב מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח
בקשר עם חגיגת האפשרעניש של החתן

ווילשאנסקי - ברוקלין

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, אדר"ח אלול תשל"ד
ברוקלין, נ.י.

האברך הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה"י יוסף יצחק שי'
וב"ג תי'.

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום כב" אלול הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב
מזל טוב ושחתי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

מכתב מכ"ק אדמו"ר
מלך המשיח
לחתונתם של הורי החתן

רוזנבלט - גלבשטיין - ירות"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כ"ד מני"א תשמ"ח
ברוקלין, נ.י.

האברך הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה"י שאול שי'
וב"ג תי'.

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום ד' אלול הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב
מזל טוב ושחתי' בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת
החסידות.

בברכת מזל טוב
מזל טוב

מכתב מכ"ק אדמו"ר
מלך המשיח
לחתונתם של הורי הכלה

גלבשטיין-ירושת"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYecnik 3-9269

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ס"ז תמוז תשכ"ב
ברוקלין

הרו"ח אי"א נו"נ וכו' מוה' משה מנחם מענדל שי'.

שלום וברכה!

במענה למכתבך מיום הגאולה יב' תמוז, בו כותב אודות הצעת נכבדות עבור בנו יוסף חיים שי'.

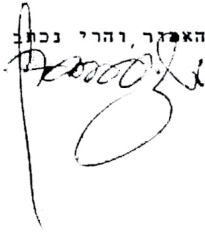
ואף שלא סיימו עדיין המו"מ לפרטי, אבל כבר התראו זע"ז וכו',

ויהי רצון שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ולבנין בית בישראל בית חסידותי.

ובנוגע לפרטי (הכספים וכו') מובן שזוה על שני הצדדים לבוא לעמק השוה והשי"ת יצליחם.

בעת רצון יזכירו את זוגתו תחי' לרפו"ש, ובכלל בכגון זה יש לעשות כדיעה אחידה של שני רופאים מומחים במקצוע.

בברכה לבשו"ש בכל האגוד, והרי נכתב מכתבו ביום הגאולה,

מכתב מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לאבי זקנה של הכלה הרב משה מנחם מענדל ע"ה גלבשטיין

אודות הצעת השידוך לבנו סב הכלה תחי'

גלבשטיין-ירושלם

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway

Brooklyn 13, N. Y.

HYacknh 3-9260

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי

ברוקלין, נ. י.

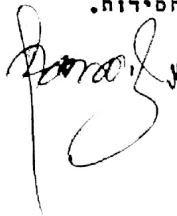
ב"ה, ג' אלול השכ"ב
ברוקלין

האבנך הו"ח אי"א נו"נ וכו'
זוה"י יוסף חיים ש"י

שלום וברכה

במענה על הודעתו אודות קטו"ח שלו עם
ב"ג ח"י בשעה טובה ומוצלחה,

אנה יא"ר מאשי"ת שיהיו בשעה טובה
ימוצלה ולבנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי
הם מופרים במאור שבתורה זוהי תורה התמידות.

בברכת מזל טוב ופלא

מכתב מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח
לזקנה של הכלה הרב יוסף חיים ע"ה גלבשטיין
אודות קשורי התנאים שלו עם זקנתה תחי'

אשכנזי-חיים
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lukavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 15, N. Y.
HYashik 3-9250

מנהל מנגדל שניאורסאהר
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין ניו יורק

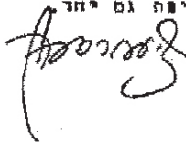
ביה"כ י"ג טבת תשי"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נר"י עוסק בצ"צ
סו"ח משה שי

שלום וברכה

במענה על מכתבו מועצת שמו, וכנראה אשר מתבונן יותר על המדה בתעניינים אורות כותב, והוא ע"ד המבטא במסירות על הכתוב וצעה אח ראש, אשר התבוננות יותר על המדה בעניניו הפרנסה הוא בדוגמה לבוש ארוך יותר מסדה הלוטשו, שלא לבר שאין בהאריכות תועלת, אלא שעוד מפריק בהילוך כובעי זלמן כיון שזכיר-אודות ע"ד שלו, שבדאי מומחה הוא, יתנהג כהוראתו, ויעבור אח השם בשמחה ובבטחון גמול, אשר עשיית הוא עליו ועל כל ביבי'תכתי בהשגחה רחמייה, והרי הש"ה הוא עצם הטוב, שמטבע הטוב לחוטיב, ויומשך בעניניו בטוב הנראת והנבלה.

בדאי עסק גם בשבועות האחרונים בהפצת היהדות בכלל ובעניניי הסיירות גפרם-בין הכל"ו במקומות שם ה"י ובסביבתו שם, והקו"ח שעומד עמכם בקיצור מכתבים גם עתה, להזקם בקיום הפצות וגם בקביעות עתים לחזרה, כל אחד מהאים למעמדו ומצבו, ושומר ישראל אשר לא ינוס ולא ישן זון ומפרנט לכל כתן ובחסד וברחמים יגההו וזה כל ב"ב שיהיו באופן הטוב לפניכם בנשמיות וברווחיות גם יחד

ברכה לבשו"ט

מכתב מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח
לוקנשו של החתן הרה"ח ר' משה ע"ה אשכנזי
המתפרסם כאן לראשונה

אשכנזי-רי"א

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
NYachin 3-9260

זנחם מענדל טויאורטאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ה' סבת חשי"ם
ברוקלין

מרת דבורה חת"י

ברכה ושלוש

במענה למכתב מנח החמישי

והנה שש, שתוכן מכתבך שעונה היא קליו במכתב הנחל, לא הי' ח"ו הכונה לצער את מי שהוא, כי אם לתבאר הענין כפי שהנני רואה אותו- באותן הנקודות שנוגע להנהגה בהתורה ובעתיד.

כן משוט שלא היחה כוונתי להורות לסי שהוא צריך הוא לחיות בצמזום, כי גם זה איננו מחפיקי, ובפרט ע"פ מאמר חז"ל הירוק שלא הי' העולם ראוי לחשמש בזה כ"א בזכות זה שמזכרת חז"ל לבנין בית המדרש, ועדיין הוא גם בתנוגע לכל בית בישראל שיש עליהם נאמר, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בחור כא"י ישראל, שכל מציאות הרחבה שישנה בעולם-הלאו בזכות זה שראוי בכל בית בישראל, אף שכמונ צ"ל זה-מבלי רדיפת גשמיית וחרתבה גשמיית, אבל עצם הענין צ"ל כן, ועיד דברי הרמב"ם סוף הלכות השובה וסוף הלכות סלכ"ם בהנהגת דימות המשיח בתנוגע לגשמיית.

מה שכן היחה כוונתי, הוא לענין על החתקקות כמסד' חב"ד אשר במחנם הי', שדעתו מן חלטה בזה, שכל הצנור גם לפרנסה בגשמיית לאנ"ט אשר הם ולא יאריך ג"סא-על"טוט הדאגם בהנוגע לפרנסה, אף שכמונ צריכה להיות ההשדלות בזה, אלא שלא באופן של דאגה, כ"א אדרבה מחוץ חוץ הכטחון בחשיית הזן את העולם כולו בטובו בתן ובחסד וברחמים, שאז תעשי' פעילה יותר ופצליחה יותר, ולא עוד אלא שג"כ מוסיפה בבריאות הגוף והגובחון על המצב מסכיב לו, וההשדלות בעניני פרנסה בפרט, משא"כ הדאגה לפרנסה ובאופן זכו'.

ויהי רצון שעכ"מ מכאן ולהבא יהי', כאופן הנראה ימי הנוכח לאולינן מנייתו, דמוסיף והולך באור, הנה כן יהי' גם בענינים הכלליים ובעניני הפרטים, ויבשרו טוב בטוב הנראה והנגלה.

בברכה לבשו"ם בכל האסור

מכתב מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח
לזקנתו של החתן מרת דבורה ע"ה אשכנזי
המתפרסם כאן לראשונה

לפנינו סדרת מכתבים מכ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע ומכ"ק אד"ש מלך המשיח
שנשלחו לאבי זקנו של החתן הרה"ח ר' בצלאל ע"ה ווילשאנסקי
בין השנים תש"ז - תשי"א העוסקים בעניינים שונים,
הן בענייני הכלל והן בענייני הלכה וחסידות והן בענייני הפרטיים

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 15, N. Y.
SLOCUM 8, 2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה ט"ו טבת תש"ז.
ברוקלין.

ידידי וז"ח אי"א מוה"ר בצלאל שי'

שלום וברכה!
במענה על כתבו, כרוך בוואס
לשלום, ויחזק השי"ת את בריאותו ובריאות
ב"ב יחיו, ועל אודות ידידנו יקר מוה"ר
משה זלמן שי' פייגלין הנה הוא וב"ב יחיו
יקרים בהנהגה רמדות חסידות וראוי לסמוך
על הצעתו והשי"ת יעזרהו לחסדר עם ב"ב
יחיו במקום טוב ויצליח לכולם בכל מקום
בגשמיות וברוחניות.

הדו"ש ומברכם

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13. N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

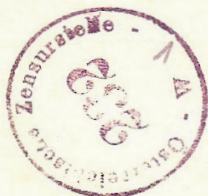
ב"ה ט"ו טבת תש"ז.
ברוקלין.

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר בצלאל שי'

שלום וברכה!

במענה על כתבו, כרוך כואם
לשלום ויחזק השי"ח את בריאותו ובריאות
ב"ב יחיו, ועל אודות ידידנו היקר מוה"ר
משה זלמן שי' פייגלין הנה הוא וב"ב יחיו
יקרים בהנהגה דמדות חסידות וראוי לסמוך
על הצעתו והשי"ח יעזרהו להסדר עם ב"ב
יחיו במקום טוב ויצליח לכולם בכל מקום
בגשמיות וברוחניות.

הדו"ש ומברכם

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
BLOCCUN 6-2818

דעת יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ח ב"ד אדר חש"ז.
ברוקלין.

ידירי וו"ח אי"א מו"ח"ר בצלאל שי

שלום וברכה!

במענה על כתבו מס"ג שבם העבר
נדבר מקום הסדרות, נכון אשר יתדר כאחד
המקומות שבנותיהם הנשואות ובעליהם יהיו
יהיו כסירוב ובודאי יעזרתו השי"ח לסדר
אותם בפרנסות לפי ענינם ואמעין לדעת מהותם
ובמה הם עוסקים והשי"ח יעזר בהסדרות טובה
ובנו שי" יסע לפאקינג וישקוד בלימוד ובעבודה
דיר"ש ויצליח.

בשם ב"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר. א. א. א. א.

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
BLOCCUN 6-2818

דעת יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ח ב"ד ניסן חש"ז.
ברוקלין.

ידירי וו"ח אי"א מו"ח"ר בצלאל שי שו"ב

שלום וברכה!

מכתבו מס' טיסן המסורים ממצב
כ"ב יהיו הניעוני במועדו ונהניחי לשמוע ככל
הכתוב בו חתני הרב רש"ג שליט"א משתדל כעזה"י
לסדרם איש וב"ב יהיו בהראוי לו והשי"ח יעזרם
להסתדר בסובב בגשמיים וברוחניות ולפעול ישועות
בחנכה הצורה על החומר כדרישת חורף החסידות
הרו"ש ומכרכת בגשמיים
וברוחניות

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
MOCUM 6-2818

דב"ר יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ח ב"א אייר תש"ו.
ברוקלין.

ידידנו ונ"ח א"א מוה"ר בעלאל שי

שלום וברכה!

כמעט על מחצית מן התענות
לשמוע כי בע"ה נסדרו הלמודים בסדר וכו' וגם
כמה ידועה הוטב המצב הנשמי של הסורים והתלמידים
שי.

ובדבר שאלתו איפה לטור הלמודים
יש לאחד את שני מחצות הלמוד ולהכל את האעמו
על ידידי ר' ישראל נח שי' בעליונאטי אשר גם
התלמידים יז' משייטת יסעו ללמד למחצות השליש.
יברש נא בשמי בשלום א"ש שי'
במחצות ויספר לחם את ברכתי בכל הענין לחם
בששיות וברוחניות.

המברכו

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
ELOCUH 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

כ"ה א' תמוז תש"ו.
ברוקלין.

ידידי הנכבדים ונ"ח א"א הרב
מוח"ר נחום סמ"ר שי' סאטאנובין
ומח"ר נצאלל שי' שו"ב ווילשאנסקי

שלום וברכה!

תנני הרב רש"נ שלימ"א מסר לי פ"ש מפורט מהחידושה
ישיבת חומכי המימים בפאריז ואשר נבחרתם להיות ממנהלי' הרוחנים,
אשר הי' לענן נפשי.

ברוך שחיינו וקיימנו והניענו לזמן הזה ליסוד ישיבת
חומכי המימים במדינת צרפת ואין לשער נודל העולג והנחת רוח
שגורמים בזה לחוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים בשמי עליזין
ובפרט לנשיאת חראשון של חומכי המימים יצ"ו הוד כ"ק אמורי
הרה"ק וצוקללא"ה נבנ"מ זי"ע הנושא רנה וחפלה נער כל חמדי'
מורי' ומנהלי' הרוגים להתזקקה וקיומה להתכבד בכל מילי דמיטב.
כל מדינה ומדינה יש לה תואר חיים שונים שצריכים
להחשב עמהם בנוגע סדרי זמני הלמוד זמני האוכל והשינה והרוחה
אבל בנוגע הסדרים העיקרים של ישיבת חומכי המימים אין לזוז סחם
אף זיו כל שהוא ולהתנגס בכל חוקף כעין דהוא בארעא דליובאוויטש.
השי"ת יחי' בעזרכם לגמל המוסד חק' בהצלחה מופלגה
ולתדריך את תלמידים שיהיו לומדים יראי אלקים ופסידים ולחשלים
הכוונה פנימית של המוסד חומכי המימים להאיר בתורת חסימה ועבורה
שכלל זו הפלה לחכימה בפועל טוב נאחזה ישראל ולהאיר ולזכך את
הסביבה במאור החסידות, וטוב יהי' לכם בנז"ר,

הדו"ש ומכירתם

ב"ה י"ג חסון תש"ז.

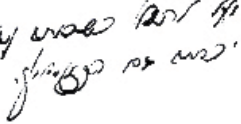
ידידי ונ"ח אי"א מוה"ר מנחם מענדיל שי'

שלום וברכה!

במענה על כחבו השי"ח יחזק את
בריאותו ויאריך ימיו ושנותיו כסוב ובנעימים
בששיות וברוחניות ויקבל נחה סילידיו וכ"כ
יחיו זישלה השי"ח רפואה לאחיו ר' שמואל שי'
ויחזק את בריאות כ"כ יחיו ויתן להם פרנסה
טובה בנז"ר.

הדו"ש ומכרכם

לר' בצלאל שי' ווילשאנסקי.
זו המענה היא בעד ר' מענדיל שי' מסאמארקאנד
(שכתב אודותו) ואם יודע אדריסה אליו, ישלח
לו.

אני רוצה לכתוב לך
כמה מילים

**RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ**
770' EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 12, N. Y.
6 LOCUM 6-2010

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה י"ג חסון תש"ז.
ברוקלין.

ידידי הנכבדים ונ"ח אי"א
הרב מוה"ר שמואל שי'
זמוה"ר בצלאל שי' יו"כ.

שלום וברכה!

במענה על מכתבם אודות שהוסיפו
למד בחדר של ידידנו ר' זלמן שי' ווילעומין
טוב עשו והשי"ח יצליח לכולכם וכ"כ יחיו ותצליחו
בעניני הלימוד וההנהגה בדרכי החסידות הן כעצמכם
וב"כ יחיו והן להשיע על כל המחקרב להסוּפּף
בדרכי והיגוד החסידות ויעזרנו השי"ח להטראות
כשובע ימחות בששיות וברוחניות

ידידכם הדו"ש
ומכרכם

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
BLOOM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

כ"ה י"ג ניסן תש"ח.
ברוקלין.

ידידי הנקבדים וי"ח א"א
חברי ועד המעמד בעי"ת
באריז יע"א.
ד' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

במענה על כתבם מיום ד' לחדש אדר"ש
העבר ארוה שלוחי המעמד יסגו אח ידידי הרב"ח
מוה"ר שלמה חיים שי' קעסעלמאן בפאריז, ואח
ידידי הרב"ח מוה"ר סעדי' שי' ליבעראוויטש
לא יגע עי"ז בהכנסת איזה מוסד אשר יסע
על המדינה ועל ההוצאות יקחו מקומה ועד המעמד
והשי"ת יצליחם בנשמיות וברוחניות.

ידידם חרו"ש ומברכמ כחנ
בשר ושמה *א"א*

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
720 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 18, N. Y.
BLORUM 6-2519

יוסף יצחק שניאורסאהן

ליובאוויטש

ב"ה, כ"ב חשוון תש"ח,
ברוקלין.

ידידי ונ"ח אי"א מוה"ר בצלאל שי' שו"ב.

שלום וברכה

במענו על מכתבו מי"ט להד"ו.
ה"ל אשר חוטבה כריאותו והשי"ת יחזקו ויחזק
בראותו ילדינו זכ"ב ייחזקו ויחזקו לכולם פרנסה
טובה כהרובה.

על אודות נמיעת ידידי זונהו
זכנו החלמיד מר הי"ט דוב שי' למדינת אוסטרליע
נכון חדר במאר ויסדרו את הנטיעה בחקדס האמרי
והשי"ת יצליחה בנטיעת כשורה ותתפרנס טובה
כפרנסה גמילה בהרבה ונפרנסה רוחניה למכוע
סדרי לימוד ברכים.

בזדאי יודיעני יום צאתם לדרךם
צאתה ובזדאי יודיעני לו נוסעים יחודים שאפשר
יהי' לחות"ל בעבודה התעוררה בשמירת החורה
והמצוה וכמאמר חכמי חכמי' איה לי' אז אידן
ריידין זיך פאנאנדער געפינט מען אויס אז מען
איז קרוכים אדער מחותנים ויש מקום לתעוררות
היזק בעניני' שמירת החורה והמצוה נמי שנוח
דעתו ולבו רואה השנחה פרישו בכלל ובפרט
פרישות.

ידידו חזק"ש זלצמן

בשם הנהגתו

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOUGH 4-2910

יוסף יצחק שניאורסאהן

ליובאוויטש

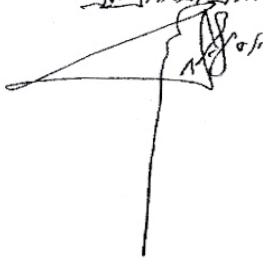
ב"ח, כ"ו מנ"א תש"ח.
ברוקלין.

אל ועד המעמד בעי"ח פאריז יע"א

שלום וברכה!

קראתי חשם של כאו"א ביחוד
ויגידו נא ידידיי לכאו"א את ברכתי כי
יצליחתי תשי"ח ולב"ב יחיו בכריאות הנכונה
בפרנסה בהרחבה ובקביעות עתה למורה ויחזק
תשי"ח את כריאות ידידיי וב"ב יחיו ויצליחו
בעבודת הקדש.

ידידך הדו"ש ומכרבה
באמת וברכות

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOUGH 4-2910

יוסף יצחק שניאורסאהן

ליובאוויטש

בי"ח, י"א אלול תש"ח.
ברוקלין.

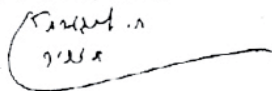
ידידי מנ"ח אי"א סוהר"ר
בצלאל שי' שו"ב.

שלום וברכה.

במענה על פתאכנו ע"ד מה שחושש פהנוגע
לכספי המעמד, אין לחשוב כזה כלל וכלל, אין מגיע
מאומה והכל מסודר.

מה ע"ד נסיעתו צלחה לאוסטרליה
ומדוע אינו מדרדו כזה, והשי"ת יצליחו בגשמיות
וברוחניות.

כשת כ"ק דמו"ר שליט"א

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 8-2910

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

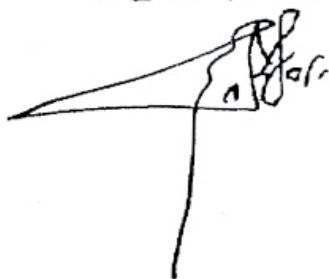
בית, ימא כסלו תש"ס.
ברוקלין

ידידי רביה אימא סוה"ר בצלאל שי' טוב
שלום וברכה!

בסענה על כתבו סח' לחדש זה אודות
הנציעה לאוסטראליא, חנה יסדרו הנסיעה כרגיל
ואין צריכים דרך אמעריקא והשי"ת יצליחם
בנסיעה כשורה ויבואו צלחה ויטתדרו בכי טוב
בגשמיות וברוחניות.

הד"ש ומברכם

באגודת-אברות-אגודת

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ

770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

העתקה דובליקאט

ב"ה ז' שבט תש"ט

ידידי הנעלה ונ"ח אי"א
מוה"ר בצלאל שי' דוילשאנסקי

שלום וברכה!

במענה על כתבו המודיע אודות הנבלתם
יום נסיעתם צלחה לאויספראליע ביום ג' ט"ז לח"ז
הנני לברככם שהנסיעה תהי' כשורה ובנקל ויבואו
למחוז הפצם בשלום ויעזרם השי"ת בהתישבות מוצלחה
בפרנסה טובה בריוח מתוך התעסקות בתורה ועבודה
הרכצת תורה ויר"ש והפצת אור החסידות.

המנרכם

MACHNE ISRAEL
770 EASTERN PARKWAY
Brooklyn, N. Y.
Tel. SLocum 6-2919

מחנה ישראל
770 איסטמן פארקווי
ברוקלין, נ. י.
טל. סלוקומ 6-2919

ד תמוז תש"ם

הצח"ה חת"ו אי"א כנ"מ וכו' מתורב"צ שי"

שלום וברכה:

מכתבי הארוך ודאי קבל כבר, ויאשר קבלתו.
ועל של עתה באתי להסג"ם הקונ"ם לחג האגולה, והוא לזכות
בו את הרבים.
בן מוסג"ם מכתב מסתני, ובמת יעשה בזה ככל הנצרך ובאופן
המתאים בנוגע לכל אנ"ש שבמתנו.
ואחרון הדיבר: מוסג"ם מכתב מועד הסעוד, ואף שלורזו מצרי
בזה בל"ט אך לכוותר, בכ"ז עפמרו"ל אין מזרזין אלא למזרזין,
קחנני עושה גם את זה.
ידוע בדא"ת בכ"מ גדל המעלה בזה שהמצות הם בגשמיות דוקא
ובל אהל"ן אין לשכח שהכלית הוא הרוחניות (ראה לקו"ה ב"פ
סיני), וה"ה באומנות כה"ן, שפ"ס צריך להשתדל במילה ערלה
לבב הנכבאים בסביבתו, וכמבואר באזה"ק ס"ד, ועיי"ג סוף
מאמר שבקונטרס המוסג"פ.

בפ"מ כה"דו"ם
הרב משה שני-אורלסאן

א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת
א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת
א"ת א"ת א"ת א"ת א"ת

מרכז לענייני חינוך
Merkos L'Inyonai Chinuch, Inc.

770 EASTERN PARKWAY BROOKLYN 13, N. Y.

Chairman, Exec. Committee
 HARRY MARSHALL SCHWAMBERG

President
 HARRY MARSHALL SCHWAMBERG

Secretary
 HARRY MARSHALL SCHWAMBERG

Executive Secretary
 HARRY MARSHALL SCHWAMBERG

מ"מ ס"ר סיון, חש"ס

מ"מ ס"ר סיון, חש"ס

מ"מ ס"ר סיון, חש"ס

מ"מ ס"ר סיון, חש"ס

מ"מ ס"ר סיון, חש"ס

הנה"ח הנה"ח אי"א נו"מ וכו' מהודב"צ שי' שו"ב

שלום וברכה

מכתבו למכור נתקבל וזה עתה הגיש מכתבו מ"מ סיון. ובשם הליגה
 מנסה המעשה שלי מעצתה"ש בצורה יתונה נמרסלחה"ש וזיכה בו את הברית. כן
 אקנה שניגש ג"כ לעבודה בחידוש ובפרח בענין נפנה וקביעת למוד ברבי
 ולמה דמ"מ סיון - מהחיל ומשיך בהצלתה.
 ולענין המהדרות חדשה או במקום חדש - יש לקשר וללמוד מה שמעורר מלבד
 מ"מ סיון אדמו"ר שלי"א: אנו צנוע ונועד לחתום, או מהשם פאר אנו צוגעבויט
 (אל היות בליובאוויטש חדרים - אנו קר החתמה געשען ע"פ מ'השם ארינגעבראכט
 אהין א חתה אינגלאך און ז' הענין דערם געלערנט.
 זאת אומרת: פחיתת ביגור צ"ל באמצעות האו"צ. ובדא"פ אולי י"ל - דידוע
 ר"מ צ"א לא רק כלי"א לקבלה, אלא גם איברים הממשיכים את האור והחיות
 הרוחני (ראה ג"כ במאמר השכונות ס"א ו"ש"נ). וכן הוא גם בנוגע לצנור
 והשפעות הגשמיות אשר על יד.

:::

ובנדון טאלות ד"מ שבמשך גמיעתו דלגו יום אחד. ושואל לסיבת הדבר,
 ונזק היחס צ"ל הגוגלת בענין ספ"ע ב"מ
 סיבת הדבר, א) בחינה הארץ בבגור עגול ולא שמונה - אין זריחה השמש,
 לדוגמא, נדאיה בבח אחת בכל חלקי הארץ. ב) גיון שמהלך השמש הוא מזרח
 למערב - הרי במקום הנמצא מזרח יותר נוקדש שם ראייה השמש בדריחה,
 ובחנמצא למערב יותר החתך שם ראייה זריחה השמש. וכמו"ל ל"בר"ה (כ"ב),

ובמאור (ס) שבירושלים חי' מהאחר לגביי בכל שש שקות. ובזוהר (ח"ג י, א) שמקומה שונים בארץ, ובשעה שכאן יום במק"א הוא לילה. וזוהר ג"כ שער הכולל במחילתו.

ג) עפ"י הנ"ל הנה כאשר בירושלים הוא רגע הצות תיזט דיוט א' למשל, היינו שהחמה עומדת בראש כל אדם, הרי בקצה בבל הנמצאת למזרחת הוא כבר שש שקות אחר הצות יוט א'. וממזרח קצה סיביר שהיא ממזרח לבבל כמרחק בבל מירושלים הוא הצות ליל יום שני, אבל אם החשוב מירושלים למערב הרי בבואן למזרח אמריקה, שהיא לערך כמרחק בבל מירושלים, הנה ברגע הצות יוט א' בירושלים שם הוא ברגע זה ממש שש שקות מקודם לזה, היינו בוקר יוט א'. ובמקום הנמצא למערב מזה כפי מרחק הנ"ל לערך, היינו ממזרח לקצה סיביר הנ"ל הוא שש שקות קודם לזה, היינו הצות ליל יום א'. נמצא במקום אחד ממש הנה כסיבותיו לשש ממזרח למערב יאמר שהוא יום א', ובבישה ממערב למזרח - שהוא יום שני.

וכדי לצאת מן המבך צריך למצוא המקום שפמנו מחיל בנין הימים.

1) זכאן הוא פנימיות המבוכת: דלתיזה הטמים והארץ עגולים, ובעיגול אין ציך ראש וסוף, הנה מצ"ע, הרי של כל נקודת שבתם ציך לומר שהיא ההחלה.

והנה שקו"ט בשאלה זו בקלי הריסין (דברי חכמים לר"ש מאהלינוער). היומם

להרב טוקאצ'ינסקי, הלמיות שנה א' ח"ב זאילך), וג' דעות במקום התחלה הימיות

א) צ' מעלות ממזרח ירושלים. ב) קס"ה/ממו"י. ג) ק"כ מעלות ממז"י.

ובנוגע לאוסטרואליא - הרי לשמך דעות האחרונות הנ"ל מקום, להשבון הימים

הנ"ל, למזרח ירושלים, מתאים לחנין הימים של או"ה הדרים שם. זכאן עליו

לנהוג ככאן ולהבא, וכמנהג היהודים הדרים שם. (ואפשר גם לדעס היחיד המחזיק

בדעה הז', כיון שקו המהלך עובר באמצע אוסטרואליא. ואין להתריך כיון שגם

שבלאה"כ הוא דעס יחיד).

וזנה בד"א - בדינים החלויים במסין ימי השבוע או ימי החורש, אבל דין

משה"ע ה"ז חלוי במשך הזמן, וז"כ, לכאורה, אינו ציך לשקו"ט הנ"ל. והשאלה

היא: מי שעבר קו האריך, היינו המקום שבו פרלגין או מוספיין יוט, באמצע

ימי משה"ע, ובחילא אם ינהג כמנהג המקום שבו לשט, יהיו במספרו רק מ"ה ימי

ספה"ע או נ' ימי ספה"ע. וא"כ מה דינו לענין ספה"ע ולענין חה"ש התלוי בספה"ע ולא בימי ההדש.

והנה לע"ע לא ספאחי מי שידבר בדין ספה"ע בהנ"ל. ובמילא כל מה שבא לקמן - אינו אלא לעלשולא בעלמא. והוא:
(א) כיון דבספה"ע כל המ"ם ימים שימים זל"ז, הרי כספסר יום א', ה"ז, נוסף על ספירת יום זה, ג"כ התחלת מנין מ"ח ימים שלאחרינו, ובהנחה גברא (ולא חובת מקוה). ובמילא צריך למנות אח"ז עוד מ"ח ימים, ולא מ"ז או מ"ט, רשבע שבתות תמימות כתיב לא חסר ולא יחיר (משא"כ בימי השבוע או ההודש. והבן).

(ב) לאורך גימטא: ספה"ע קטור בימי ההודש (בהנחה הקומר תילו הי' ביהמ"ק קי"ט) וכיון שע"פ רבנו, מנ"ל, במקומו קחה הוא ל' ניסן, לדוגמא, ולא כ"ט ניסן צריך לטבור מ"ו לקומר ולא י"ד.

עוד יש להסביר ב' המניינים: בחר נדח הסופר או בחר המקום אזלינן. גם אה"ל בחר סופר אזלינן בחר ספירתו אזלינן וע"ע לא הי' יכול לספור אלא י"ג פעמים, או בחר מנין ימי ההודש שלו אזלינן ובנ"ל. או יאמר: ספה"ע ענין אחד הוא לכל בנ"י כמו שהקומר אינו אלא אחד, או ענין דכל או"א בפרט הוא, דכל או"א עליו לספור. או יאמר: באמרו היוט מ"ו ימים לקומר די ומספיק ככיון להיום, אינו שיום זה הוא סיום מ"ו ימים לקומר או שצ"ל גם בספירתו הטכום דמ"ו ימים.

דכיון דיש סברות לכאן ולכאן סופר שהיה, ובמילא-בלי ברחה. ובפרט לפ"ד שו"ת דבר אברהם ו"א סל"ד דגדר ספירה הוא יריעה בהחלט ולא ספירה ספק (אף דאין כן דעת המאור סוף פסחים דמהרץ למה אין סופרין ב' ספירות משום ספיקא דיומא - באו"א).

: : :

וממילא אחינן לשאלה נני' : איך יתנהג בחה"ש. ונלפענ"ד, אף שהוא אירוש קצוח: כיון דהה"ש תלוי אך ורק בספה"ע, כידוע, הרי על מי לברא א' הנ"ל, צריך הוא להוג את תה"ש ביו"ט שני של יהודי אוטמראליא, והוא הצלו יו"ט ראשון מספק (ולא משום סנהג אבותיהם) - שמה לברא הא' נכונה. וחג גם יו"ט הוא' שלום מספק (אולי צריך לברא חב'), ולא בודאי. ובמילא

מרכז לעניני חנוך

MERKOS L'INTONYEI CHINUCH INC.

CENTRAL OFFICE
770 EASTERN PARKWAY - BROOKLYN 22, N. Y.

ד' שט, התשל"ה

הכהה הח"ח אי"א זכו'
הצג מו"ה פלגא על שבר

שלום וברכה:
-דעב דלל איצא דעליוסל על-
הצל הפ"נ שלו נחקבל, ואקראתו בל"ג על ציון
כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. דיוס הילף הדעל.
נצדיקא דאחפטר, דאשחכח בהאי עלמא יתיר
מבחייהי, במח יתן ברכתו וחשי"ח ימלא ברכתו
בגשמים וברוחניות.

ברכה ופ"ס החכוכה תי'
סנתם שניאורסאחן

דלח היקועס,
דינתיוס, החארת
והצפ' אפ"ל דלתי,
והיאכריל' דלצפ'.

הטרת הצקוה דסנ' אקואת ופי'
-דכו אהולארת ס' (ספאול' אהולארת)
נע' אהרד' אפ"ל א' דעל עיית ספאול'
דדוסלוד - העצרה אפ"ל הולארת א'
סחתי אהרד'ס ופי' אהנאסון א' אפ"ל.
אס אפ"ל עוב צפ"ל א' אהל' א' דלתי.

תנוחת סטנדרל סניגורטארון

RABBI-MENACHEM M. SCHNEERSON

Office Address:
Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 18, N. Y.

MYacinth 3-9250

ביה, יידי סניג' תשי"א
ברוקלין.

הרה"ח תהיה אי"א נזיס זכו'
סתואר בצלאל טיי' קדויר.

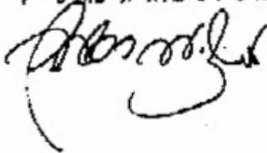
שלום וברכה!

במענה על מכתבו מדי' סניג' ראשית-חיה על הבשוחם של
הביאם של נכדו יוסף יצחק טיי' ויהי"ר שבשם שהבניסוחו לבריתו של
אע"פ, כך יכניסוחו לחזרה תופה ומעשים מתוך תרומה, סגוחה גוף
ומנוחה הנפש בשמיות וברוחניות.

ובסיס בענין העתקה משעארטמן למעלצורן, הנה כפי
סחאר במכתבו אין כל צד גונה בתוחו ענה בשעארטמן, (אם אינו
סוחר בוח סחצון, הינו סחצון ממה אח השכל, הרי תהי' העתקה
למעלצורן בשעת טובה ומוצלחה, אבל כפי, הנה סזסן לזמן יבוא גם
לשעארטמן לתקיד שם החועדות וכי וצו המתאים לסוג הנשים רשם,
וכהא דק"ל ע"ע דאיתא בכתבי האריז"ל ומבא בהרבה מקומות שקדושה
אינה זזה מסקוטה.

חיה תחת על השודתו העתקה כי סכתבים של ביק מויה
אדמויר. ובמה אם יש אצלו עוד סחני סילרי מעליהא או אצל אנשים טיי' -
הנה יואילו לסלוח לי העתקתם ותחת סראש עיי'.

בתבילה בפיע נשלח לו הקונפרס רשימות איכה טייל
ענה, ובמה יאשר קבלתו.

בברכה

אילשטאנסקי - מעלבורן

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
NYc 9250

מונח מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין נ.י.

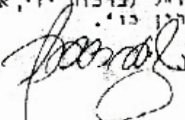
בי"ת, בי"ת סנה תשי"ר
ברוקלין.

הרה"ח הרה"ח אי"ת נוד"ג עסק
בציצ מוה"ר בצלאל טיי"ט טדי"ג

שלום וברכה

זה עתה נתקבל מכתבו מיום ה' פ' שס"ח, בו מבשר טוב
אשר נולדה בח' למזל טוב לבחן מרה אידא הרה"ח, ונתייך בהשי"ת אשר
ביתך עם בעלה שיהיה יורדו ויחיהו וילתוהו ולמעשים טובים סמוך הדבחה.

ידוע משי"ת אדמו"ר (קוהרטיב) אשר מנהגו הוא לאסור גם
בלידה בת לחוה ולתופה ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות י"א, א)
נשים במאי וכ"ן, באקרו"י כו' באקרו"י כו' ונחת"ו כו'.

בביתך מול טוב

נ.ב.

בנוגע לשאלתו אודות העתקה למידעך, הנה לפלא על אנשי ש"י,
אשר התייחס במדינתם לפני"ם, שכל ענין של הורג ומצוה ה"י קשור במס"נ
ומכנותו במזל ר"ל, בכ"ו לא נמוגו אחר, ואר"ה עוד הלכו לפני"ם בסרן
המחאה, ועתה נשאלו למקום אשר אין כל העלמות וכו', ובמדה ידועה י"ל
שאר"ה עוד דורשים ומשפחה בעד עבודה בחורג ומצוה (אף שפירן לא
משיעים כדבעי) הרי כאו"א מחפש לעצמו-בסרן הכי גדול-מצב י"ל
לחיות יושב הנהגו המרמי והאלו המרבי"ת, מבלי להתחשב עם כל הענינים
וכת"ה בזה שבוארת, שגוא ענין היחידה באוסטראליא, שליש מחאבקה על
קיומה, בה בשעה שגבר צריכת ה"י לחידה לה בכל חדרו"ש לא רק לקיומה
אלא להגדלה ולהתפתחות בכל הענינים, ולכאורה, אם גם הוא יעסיק ממלבורן
יביא זה חלישות גדולה ביותר הנכף על אה"י, כ"י לקוח י"ל לכל למיע בזה
כד"ק מקום, אינ"י רואה לע"ע א"ך שיבוא הדבר לזעק, ובמרה שכנראה -
דרוש"ם החוקריות לעתים קרובות עם חלמי"י הישיבה וכו' וכו'.
אם חששו הנ"ל אין להם כל מקום-הנהגה או צריך לברר הכדאי להחליף
מעלבורן בעיר אחרת באוסטראליע, ע"ן שסוב"ס עומדים בני"ל העמירה,
וא"ר העתקה מעלבורן לעיר אחרת משי"ת אתה בהמשך הזמן העתקה ב"ב
הצעירים ש"י והאריכות בזה אך למוחר, והשי"ת יסדרו בעבודה מחאימה
לפי כוחו בנשימות ובענינים מחאי"ם לפי כוחו ברוחניות שבוה
נוגע ב"ח ענין דלפיה גמלא שיחנא.

בזרחה הצלתה בעבודתו בקדש ובפי"ש
כל אנשי ש"י ח"י המטכה לבשו"ם בכל
הנ"ל ובחזו"ע ספנין הישיבה בפרט.

ר' צאלע'ל חרסאנער

מבוא

סבי הדגול הרה"ח הרה"ת ר' בצלאל ווילשאנסקי, המוכר בכינויו "ר' צאלע'ל הערסאנער", נודע בשערים באישיותו המזהירה ורבת האנפין: היה חסיד נלהב ירא שמים מרבים, שו"ב ומוהל מתוך מסירות נפש בימי השלטון הקומוניסטי, ויחד עם למדנותו המופלגה, גם יד הייתה לו בהוראה, וזכה והיה מתלמידי ביהמ"ד לרבנים שיסד כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ בנעוול.

כבר בצעירותו, בשבתו בשבת תחכמוני בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, עוד בתקופת הזהר שלה, נחשב בין התמימים החשובים, ובשנים מאוחרות יותר בחייו, היה בין היושבים ראשונה בגלרי' המפוארת של החסידים המשפיעים העסקנים בעלי הצורה.

כוח השפעתו היה גדול הן בקרב החסידים בעלי מסירות נפש ברוסיה, הן בקרב החסידים בארצות הרווחה, והן בקרב 'עמך' – בעה"ב'ת ישע אידן מכל הגוונים באוסטרליה. כולם התבשמו לאור תורתו והתחממו מחום חסידותו.

בבואו לפריז, ומאוחר יותר באוסטרליה, מונה על ידי רבותינו לחבר הנהלת המוסדות, כפי שמשתקף בסדרת "אגרות קודש" שקיבל מכ"ק אדמו"ר הריי"צ וכ"ק אד"ש מלך המשיח.

באופן מיוחד בלט החוש המיוחד שהיה לו לסיפורי חסידים, ר' בצלאל היה ידוע ומפורסם כ"בעל שמועה". עשרות סיפורים היו חרותים בזכרונו, ובכל שיחה הי' מתבל סיפורים חסידיים. לכל הזדמנות הי' מוצא סיפור מעין הענין. סיפוריו של ר' בצלאל היו ל"שם דבר", כי בנוסף על דייקנותו הנפלאה לספר כל סיפור בשם אומרו ובדייקנות נפלאה, היה מתרגש במהלך הסיפור ומתארו בחיות מיוחדת, כמי שחי ממש את הסיפור.

זכיתי, ובמשך השנים תשל"א עד תשל"ג הייתי בשליחות כ"ק אד"ש מלך המשיח במלבורן אוסטרליא. בשנת ה'תשל"ב עבר סבא מסינדי למלבורן, וכמעט מידי יום הלכתי לביתו לבקר אותו ואת סבתא ע"ה. שעות הביקור הללו הפכו אצלי לנכסי

צאן וברזל, באשר ברוב זמן שהייתי בביתו, היה סבא מספר לי מאוצר סיפורי החסידים העצום שבאמתחתו, וכמה וכמה מהסיפורים רשמתי לעצמי בנקודות. באותם השנים למד בישיבה במלבורן בן דודי, נכדו הרה"ת משולם זושא שטילערמאן, בקשתיו אז, והוא רשם בפרטות יותר הרבה מהסיפורים.

במשך השנים נדפסו חלק מהסיפורים הללו בכמות שונות, בעיקר בתשורות לשמחות של בני המשפחה. כמו כן, גם בספרי סיפורי חסידים שנדפסו על-ידי כמה מהתמימים בני דורו, הודפסו סיפורים בשמו, ובעיקר בספר של מחותנו הרה"ת ר' מרדכי הכהן פערלוב – 'לקוטי סיפורים', ומזה זמן רב שעלה בדעתי הרעיון לקבץ לפונדק אחד את מרב הסיפורים שיש תח"י.

כעת, לרגל חתונת בני הת' בצלאל שיחי' שזכה ונקרא על שמו של סבא ע"ה, הדברים באים מידי מחשבה למעשה, ונעשה ניסיון ראשוני ללקט את כל הסיפורים שנתפרסמו ונדפסו מכתב, וכן כמה סיפורים נוספים מאלו הרשומים אצלי ועדיין לא נדפסו.

וכיוון דאיתנין להכי, זוהי גם ההזדמנות הראויה לנסות ולטוות ראשי פרקים מתולדות חייו, כפי שהם משתקפים ועולים מעט מתוך דברים שכתב בעצמו (שאלון שמילא על תולדות חייו לצורך קבלת 'אפידייוויט' – צילום מהשאלון נדפס בנספח המופיע בסוף שער זה), ובעיקר ממה שנכתב אודותיו בספרים שונים המתארים את תולדות הימים ההם, כמו גם ממכתביהם של רבותינו נשיאנו אליו, מהם ניתן ללמוד על פעולותיו השונות, ומזיכרונותיהם של בני משפחתו מה ששמעו ממנו בעצמו.

בשולי הדברים אציין, שסבא קיבל בעבר מכתב מהרב חודקוב, בו הוא מורה לו לרשום ולהעלות על הכתב את סיפורי (צילום ממכתבו של הרב חודקוב נדפס בנספח המופיע בסוף שער זה). אלא, שכאשר הוא ניגש אל המלאכה בפועל לא הצליח להשלימה, וזאת כיוון שהרגיש שאינו מצליח להעלות ולבטא כראוי עלי כתב את הסיפור כפי שהוא חי וחש אותו. ועל-כן מרגיש הנני שפעולה זו של קיבוץ סיפוריו והעלאתם עלי כתב בפונדק אחד, תגרום נחת רוח רב לנשמתו.

תודתי נתונה לב"ב שיחיו, שטרחו, עמלו וסייעו בידי להגיש לפניכם את אוצר הסיפורים הבלום הזה יחד עם הסקירה מתולדות חייו, ויהי רצון שנוכה תיכף ומיד לקיום היעוד 'הקיצו ורננו שוכני עפר' והוא בתוכם בהגלות נגלות מלכנו משיחנו כ"ק אד"ש מלך המשיח תומ"י.

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד

נכדו

הרב יוסף יצחק ווילשאנסקי

מסיפוריו

שהבעש"ט יושב ומדבר עם ב' נשים. כמובן שלא עשה עליו רושם טוב שבזמן שכל הקהל אומר תיקון חצות הוא יושב ומדבר עם נשים, הלך לביהמ"ד והישתומם כולו כשראה שהנה הבעש"ט עומד עם כל הקהל ואומר תיקון חצות!

חזר עוה"פ לביתו של הבעש"ט וראה שעדיין יושב ומדבר, חזר עוה"פ לביהמ"ד וראה שעומד עם כל הקהל, וכך רץ מביהמ"ד לבית הבעש"ט ומבית הבעש"ט לביהמ"ד.

אחרי שגמרו תיקון חצות ניגש להבעש"ט ושאלו ע"ז - ענה לו הבעש"ט בתיקון חצות יש תיקון לאה ותיקון רחל והן היו ב' הנשים שדיברתי עמהם.

א

חסיד אחד שנסע לר' ברוך מעז'יבוז', נכנס לאכסניא שהיתה בסמיכות למעז'יבוז' כשאמר לבעל האכסניא שהוא נוסע לר' ברוך, שאלו מי הוא ר' ברוך? וענה לו שהוא נכדו של הבעש"ט.

אותו בעל אכסניא לא הי' חסיד ואמר על הבעש"ט אייר ער איז געווען א ערליכער איד (-הוא היה יהודי ישר והגון). וסיפר לו ש(כנ"ל) הוא לא הי' מהחסידים אך מכיוון ששמע שכל העולם נוסעים להבעש"ט, החליט שגם הוא ילך לראותו. החלטתו היתה באמצע הלילה ומיד עמד והלך.

בהגיעו למעז'יבוז' הי' זה בחצות הלילה ושאל שם אי' ביתו של הבעש"ט, וראה שנר דלוק בחלון והסתכל דרך החלון וראה

ב

בבוא אדמו"ר הזקן לבקר את ר' ברוך ממעז'בוז' סיפר לו ר' ברוך שבהיותו כבן ג' שנים, היה יושב על ברכי זקנו. הבעש"ט הראה על הלבנה ושאל אותו מה זה? וענה לו ר' ברוך שזה "ל"ב נתיבות החכמה". אמר לו אדמוה"ז שאין זה 'קונץ', כי גם אם עז היתה יושבת על ברכי הבעש"ט, ג"כ היתה עונה כך.

ג

הרב המגיד לא הי' דרכו לומר פלפולים בנגלה. פעם אחת נכנס והגיד פלפול עמוק לפני החברי', ואח"כ יצא וקרא לר' יעקב שמשון משיפוטובקא וצוה לו לנסוע לבערלין, ויותר לא אמר. הוא כמובן נסע מיד ובדרך סר ללון באכסניא שהבעה"ב הי' יהודי וביקש לשכור חדר ללון, ואמר לו הבעה"ב שיש לו חדר עם ב' מטות אבל כבר נמצא שם עוד רב שרוצה ללון בהחדר ומבטיח שלא יפריע לו בלימודו אלא ישכב מיד, הרב הסכים לזה ור' יעקב שמשון נכנס לחדר והתכונן לישון.

הרב השני הי' ר' רפאל האמבורגער שהי' בדרכו להאמבורג לקבל הרבנות והי' עסוק להכין פלפול, ר' יעקב שמשון שמע את הפלפול והנה זה בדיוק אותו הפלפול שהמגיד הגיד לפניהם, אלא שעל אחת הקושיות ענה ר' רפאל תירוץ שהמגיד הקשה עליו, ור' רפאל לא התעכב על קושיא זו והמשיך בשיטה הקודמת.

אז פנה ר' יעקב שמשון לר' רפאל ואמר לו שיש לו קושיא על הפלפול, והרצה לפניו את הקושיא, ר' רפאל ניסה לתרץ ולא עלתה בידו, ובקש מר' יעקב שמשון שהוא יענה,

אז סיפר לו ר' יעקב שמשון את כל הסיפור ואמר שברור שבשביל זה שלח אותו המגיד כדי שיפגוש אותו, והסכים להגיד לו התירוץ בתנאי אשר אחר שיסתדר בהאמבורג יסע לבקר את הרב המגיד, ר' רפאל הסכים לתנאי ור' יעקב שמשון אמר לו את התירוץ וגם את כל המשך הפלפול של הרב המגיד, אח"כ נסעו כל אחד לדרכו.

אחר שהסתדר הרב ר' רפאל בהאמבורג נסע למעזריטש לקיים תנאו אלא שתחילה נסע לבקר את הגאון ר' אליהו בוויילנא, כשאמר לו שהוא נוסע למעזריטש לקיים את תנאו אמר לו הגאון שעפ"י דין כן הוא שצריך לקיים התנאי וביקש ממנו לברר שלשה דברים: הא' - לראות אם החסידים יודעים ללמוד נגלה שבתורה, הב' - אם הרב המגיד הוא בעל רוח"ק והג' - אם החסידים חולקים כבוד לרבם, ושבחזרתו יענה לו על זה ומבלי להוסיף שום הערות משלו.

בהגיע ר' רפאל להאמבורג נכנס לבית המדרש של המגיד והתיישב מאחורי התנור ואיש לא הכירו ולא ידע מנוכחותו.

באותה שעה הביאו לפני המגיד שאלה חמורה על ריאה של בהמה הרב המגיד בקש מכל או"א מהחברי' לחוות דעתם בזה וכל או"א פסק שהוא כשר וביאר טעמו בלמדנות, ואח"כ הרב המגיד עצמו פסק שהוא כשר, וביאר הטעם עפ"י נגלה וגם עפ"י קבלה.

אח"כ פנה הרב המגיד אל תלמידיו ואמר: הלא נמצא כאן ההמבורגר רב נשאל גם את דעתו בזה.

גם ר' רפאל פסק שזה כשר

וביאר את טעמו וכבר הי' לו מענה על כל הג' שאלות של הגר"א. ראה איך שחולקים כבוד לרבם שעמדו לפניו בביטול כלפני מלאך ה', וראה את הלמדנות שלהם וגם ראה שיש להמגיד רוח"ק כי אף שאיש לא הכירו וגם לא ראוהו קראו בשם הרב דהאמבורג.

כשסיפר זה אח"כ להגר"א סיים בזה"ל: "אבער איך האב געזעהן אז דער אמת פון תורה איז ביי זיי" (= "ראיתי שהאמת של תורה היא אצלם") ענה הגר"א "הלא אמרתי לך שלא תוסיף הערות משלך".

מאז והלאה לא חתם ר' רפאל על שום עניין נגד החסידים ואדרבה עמד לצידם.

ד

כשהרה"צ ר' לוי"צ מברדיטשוב נסע לאדמוה"ז לחתונה הגדולה (שבה התחתנו נכדים שלו ושל אדמוה"ז), סר בדרכו לעיר שגר שם ר' אהרן מטיטוב נכד הבעש"ט.

ר' אהרן אמר לו שישאל את המחותן מדוע הוא מגלה כ"כ דברי חסידות הלא הבעש"ט אמר – והוא בעצמו שמע זאת מהבעש"ט – "כבוד אלוקים הסתר דבר".

כשהגיע ר' לוי"צ לחתונה יצא אדמוה"א לקבל את פניו, ותומ"י (דבר ראשון ממש) שאל אותו ר' לוי"צ את השאלה הנ"ל. אדמוה"א מ לא ענה מאומה, ושלח לקרוא לאדמוה"ז. כשהגיע אדמוה"ז שאל אותו ר' לוי"צ את השאלה הנ"ל בשם ר' אהרן.

ענה אדמוה"ז, לי הוא (הכוונה הבעש"ט) לא אמר זאת כשראיתי. שאל אותו ר' לוי"צ ראית אותו בהקיץ או בחלום, ענה לו אדמוה"ז שראה

את הבעש"ט בהקיץ, בהיותו במאסר בפט"ב.

ה

בליאזנא הי' אחד שכינוהו "נפתלי דער חוקר" שהי' אפיקורס ולא שומר תומ"צ כ"א חוקר ופילאסאף. תמיד הוא הי' נכנס לאדמו"ר הזקן לדבר עמו והי' יוצא בהתפעלות מחכמתו, ואעפ"כ נשאר אפיקורס.

לאחר שאדמו"ר הזקן עזב את ליאזנא, הי' שגור בפי אותו נפתלי שהוא לא ימות ללא תשובה כפי ששמע מאדמו"ר הזקן – "אלע וואס האבן זין אנגעהאלטן אין מיין קליאמקע וועלן ניט שטארבן אהן תשובה". (כל אלו שהחזיקו 'ביד' (קליאמקע-ידיית הדלת) שלי, לא ימותו ללא תשובה) והי' חוזר כן גם לאחר הסתלקות אדמו"ר הזקן. הוא לעולם לא הי' נכנס לביהכנ"ס אבל תמיד הי' נותן הרבה מתנות לביהכנ"ס ובכלל הי' נותן הרבה נדבות וכו'. פ"א נכנס לביהכנ"ס ב-ב' או ה' בבוקר וביקש מהגבאי טו"ת והתעטף והניח אותם והלך מפנינה אחת לשניה ולא התפלל.

כשהגיע לקרה"ת לא ידעו אם לקראו או לא, ולמעשה קראוהו לעלות, כשעלה והתחיל בברכה – "ברוך אתה" – לא יכל להמשיך הלאה והתחיל לבכות. חשבו שימתינו עליו דקות אחדות עד שיפסיק לבכות אבל הוא בשלו, ולקחוהו מעל הבימה וקראו לאחר במקומו, והוא יושב ובוכה, וכך ישב ובכה עד שעת המנחה שאז יצאה נשמתו.

בליקוטי סיפורים' להרח"מ פערלאוון, מביא את הסיפור וכותב:

כידוע אמר אדמו"ר הזקן: "ווער עס האט געהאלטען מיין קליאמקע – וועט ניט שטארבן

אן תשובה" (מי שהחזיק בידית הדלת שלי לא ימות מבלי תשובה). ושמעתי מידידי הרה"ג רי"ד גראנער (נ"י) [ע"ה], בשם כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נבג"מ זי"ע, שהכוונה היא על מי שמתפלל נוסח האר"י ז"ל. ובליובאוויטש שמעתי מהרב ר' משולם ידידי קוראטין ז"ל – שפירוש הדברים "ווער עס האט געהאלטען מיין קליאמקע" – שרצה להיכנס, אף שעדיין לא נכנס.

הסיפור דלעיל מועתק מהס' 'לקוטי סיפורים' להרב חיים מרדכי פערלאו, עם הוספה ממה שמענו מסבא ר' בצלאל ע"ה

וקפץ הרב הנ"ל ונשבע שזה הפי' אינו שלו, וסיפר לו הרי"א המעשה. הרי"א נתפחד כי זה א' מהשאלות הנ"ל. אבל אח"כ עברו מס' שנים עד שבאה השאלה השלישית, וזה הי' בע"ש בימות החורף הקצרים, וזכר מה שאמר לו אדמו"ר וקרא תיכף את הח"ק וסיפר להם המעשה. וציוה עליהם להכין לו תיכף צרכי הקבורה כי היום ער"ש וקצה, ותיכף הכינו הכל. ובו ביום נסתלק, והספיקו לקברו בו ביום.

שמע מהחברים בהיותו בהדרים בליובאוויטש

ז

יהודי אחד נחלה ל"ע והרופאים אמרו לו לנסוע לקעניגסבורג לעשות ניתוח. ובהגיעו לשם הוא נתקע בלי כסף, והסתובב ברחוב אובד עצות. באותו זמן הרז"א הי' שם לרגל עסקיו. בעודו מסתובב, ראה את הרז"א מעבר לרחוב אבל התבייש לגשת אליו. הרז"א שם לב לכך וקראו אליו ושאלו מדוע נראה מוטרד. וענה לו שנתקע בלי כסף. הרז"א נתן לו את הכסף הדרוש לו.

אחר שהנתוח עבר בהצלחה, אמר לו הרז"א בזה הלשון "וואס קען איך טאהן אז דו האסט א פארשלאפענעם מלאך!" (מה אוכל לעשות -יש לך מלאך ישנוני) האיש לא הבין מה שאמר, ואז סיפר לו הרז"א:

אחד החסידים בא אל אדמו"ר הזקן ובהיותו עני ואביון הלך ברגליו ובחזרתו הלך ג"כ ברגליו. בעת הלכו ביער עבר גוי הנוסע בעגלה והזמינו לנסוע עמו. נתרצה החסיד ונסעו שניהם אחריו. ראה החסיד איך שכל הזמן הגוי מביט לאחוריו כאילו לראות אם רודפים אחריו. אבל לא שאלו פשר הדבר. הגוי

ן

אדמוה"ז שאל פ"א את הרה"ח ר' יצחק אייזיק מוויטעבסק בדיבור אחד מה'ש"ך', ואמר הרי"א שכוונת הש"ך לאסור, וא"ל אדמוה"ז הפשט בדברי הש"ך שהוא מתיר. וסיפר לו שפ"א אמר הרה"מ לתלמידיו תדעו שיש קטרוג למעלה על שנחלש אצלכם לימוד הנגלה, והראי' תאמרו פי' זה הש"ך, ואמרנו לאסור, וביאר לנו איך שכוונת הש"ך להתיר. אח"כ א"ל (אדמוה"ז להרי"א) עוד שני דינים שיש בהם חידוש, וא"ל כשיבואו לפניך כל השאלות האלו, תדע שביום זה צריך אתה להפטר מהעוה"ז. כשנתקבל הרי"א לרב בוויטעבסק הי' צעיר לימים, ובמשך איזה שבועות הי' מעשה שאשה א' הלכה אצל הרב השני לשאול שאלה על אווז (זה היה השאלה בפסק הש"ך הנ"ל) והטריף, וחשבה אפשר שהרב החדש (היינו הרי"א) יתיר, ובאה ושאלה אצלו (ומובן שלא סיפרה לו שהרב השני הטריף) והכשירה. ונודע להרב הנ"ל ושאל את הרי"א מדוע הכשרת הלא הש"ך מטריף? וביאר לו הרי"א דברי הש"ך איך שמכשירה

הביט עוה"פ לאחוריו, ופתאום אמר לחסיד שהוא צריך לפנות אל הצד לעשות צרכיו, ועל כן יקח הוא א' מהסוסים ויפנה לצד והחסיד ימשיך הלאה בדרך וינהג את העגלה, והוא ישיגו כשיגמור. הסכים החסיד. הגוי לקח סוס א' ונסע לתוך היער. האמת הי' שהגוי גנב את העגלה והי' מביט לאחוריו לראות אם רודפים אחריו. וכאשר שמע שנוסעים, החליט לעלות באילן ולראות אם זהו מהמשטרה ואז יברח על הסוס, ואם לאו יחזור אל העגלה. כאשר ראה שאכן זה המשטרה עלה על הסוס וברח לנפשו. הם רדפו אחר העגלה ותפסו את החסיד והכווה מכות רצח והוא טען שהוא אינו הגנב אלא הגוי הם לא האמינו לו והוסיפו להכותו והעמידוהו למשפט. החסיד סיפר את האמת מה שקרה לו והשופט הביט עליו וראה שאין מראהו כגנב אבל הלא אין ראי' לדבריו ועל כן נידון להשתלח לסיביר. ושלחוהו לעיר שגררו בו הרבה יהודים אבל כולם היו רחוקים מיהדות, כי היו בלי רב ובלי שוחט ומוהל וכו' על כן עזבו את ה' ואת תורתו ולא הי' בעיר לא בית הכנסת ולא מקוה וכו', ובבואו לשם והוא הי' למדן גדול הי' הוא להם לרב לשוחט ולמוהל והוא לימד את בניהם תורה ובנו בית הכנסת ומקוה וחזרו כל היהודים לתורה ומצות.

אחר שעברו הרבה שנים תפסו את הגוי הגנב בגניבה אחרת ובהיותו תפוס כבר, הודה על כל הגניבות שלו וגם על גניבת העגלה. שלחו מיד לשחרר את החסיד מגלותו בסיביר. הוא נסע מיד אל אדמו"ר הזקן ונכנס ליחידות. אמר לו אדמוה"ז "וואס קען איך טאהן אז דו האסט א פארשלאפענעם מלאך". ופירש לו שעל כל טיפה וטיפה פוסקים למעלה מה יחי' עמה במשך כל ימי חי'

ועל החסיד נגזר בשמים שיהי' באותה העיר להיות שם רב ושוחט ולתקן את כל העיר. אבל, אמר הרבי, לא גזרו באיזה אופן תבוא לשם. והיית יכול להיות גביר ולנסוע שם בשביל עניני עסקים. אבער וואס קען איך טאהן אז דו האסט א פארשלאפענעם מלאך. כי המלאך הי' צריך לעלות למעלה ולטעון שלא תבוא לשם ע"י הצרות האלו אלא באופן של כבוד, כגביר או סוחר וכו'.

שמע מהאיש ששמע מהרד"א

ח

פעם בא גביר אחד בעל צדקה אל אדמו"ר האמצעי וביקש עצתו באיזה מסחר לעסוק. אמר לו אדמו"ר האמצעי שהוא יודע יער שמוכרים ואפשר להרוויח עליו הרבה ממון, ואם יסכים שהוא יהי' שותף בהעסק לקבל שלישי בדיוק מכל הרווח אזי יספר לו מזה. כמוכן שהנ"ל הסכים לזה, ויגד לו אדמו"ר האמצעי איפה לקנות היער והרוויח עליו הרבה, עד שבמשך של ה' שנים הרוויח תשעים אלף רובל, ובכל חודש שלח לאדמו"ר האמצעי עבור הוצאותיו ומזמן לזמן שאל עצת האדמו"ר. אחר חמשת השנים ביקש הרבי שיעשה חשבון מכל, ויתן לו את השליש שמגיע לו. אך הלא לא רצה בשום אופן ליתן, בטענו שאדמו"ר לא עשה כלום כ"א מזמן לזמן נתן עצה. שאלו אדמו"ר עוה"פ אם יתן אם לאו! וענה לא. אמר אדמו"ר האמצעי נו. נו.

אחר חצי שנה נהפך עליו הגלגל ונעשה עני מדוכה ואדמו"ר האמצעי החזיקו כל ימי חייו.

שמע זה מר' גרונם

שהרחיב לבאר מזה התאוה של ממון

מעולם לא ישבה עליו אשה נדה. כן אמר לאשתו, שתביא כיבוד מכובד, כיון שיש לנו אורח גדול מאד. אשתו הייתה נוהגת לשבת בחדרו אצלו, כי הייתה מלומדת מאד ומשיבה על שאלות. הוא ביקש ממנה לקום ממושבה, והוא עצמו התיישב על הכסא שהי' מיוחד בשבילה. לאחר מכן דיברו עוד בדברי תורה בעניינים שונים, ופטרוהו בכבוד גדול.

ר' משה הי' זקן כבן תשעים, וכמעט שלא הי' יוצא החוצה, אך הפעם ליווה את הרבי עד לרחוב, שם נתקבצו שוב כמה נערים. אולם, כאשר ראו את הכבוד הגדול שעשה לו רבם, נפל עליהם חרדה, הרבי שאל את ר' משה: מה יהי' עם הנערים הריקים שזרקו עליו אבנים? והשיב, שאין להם תקנה. כך נפטר ממנו בכבוד גדול ביותר.

י

אדמו"ר הזקן אמר אודות הסבא משפאלי: "צווישן די פוילישען גוטא אידן האב איך איין גוטע פריינט [בקרוב האדמו"רים הפולניים יש לי ידיד א'] – ר' לייב ווארווענקעווער (הכפר ממנו בא הסבא משפאלי) – וגם אותו רוצים לקחת ממני?. זה הי' בקשר למה שבקשו ממנו שיתערב במחלוקת הידועה שהייתה להסבא משפאלי עם ר' נחמן מברסלב. ענה ע"ז כנ"ל: צווישן... וויל מען פון מיר אים אויך צונעמען. [גם אותו רוצים לקחת ממני].

(אודות ר' נחמן אמר אדה"ז: ער איז א וואוילער יונגעראן, הויבט אם ניט און ווארפט אים ניט (=הוא אברך טוב, אל תגביהו אותו מעלה מעלה ואל תורידו אותו מטה). מטה).

ידוע שבעת ששחררו את רבינו הזקן ממאסרו במבצר פיעטר-פאול בעיר פעטערבורג, שהיתה אז בירת רוס', ביקש להוליכו אל ביתו של החסיד הידוע ר' מרדכי מלייעפלי, שהי' איש מפורסם וקבלן מטעם הממשלה. ר' מרדכי התגורר בקומה השני', ובאותו בניין בקומה הראשונה, גר אחד שלא הי' מן החסידים, ושמו ר' נטע נאטקין, אשר גם הוא הי' קבלן מטעם הממשלה. בטעות הביאו את רבינו לקומה הראשונה, בביתו של ר' נטע הנ"ל, אשר דיבר קשות עם הרבי.

החסידים שחיכו בכליון עיניים בביתו של ר' מרדכי, למעלה, בקומה השני', לבואו של הרבי, החלו לחשוש, אולי על-פי טעות הביאוהו לביתו של המתנגד. אחדים מן החסידים ירדו מיד למטה, לביתו של ר' נטע, ומצאוהו שם

בעת ששהה הרבי בביתו של ר' נטע, הבטיח לו הרבי שיבקר אצל שלושה מגדולי המתנגדים: א) ר' משה מצאוואס, ב) ר' יהושע צייטל'ס, ג) ר' יואל מאמטשיסלאווא.

בבואו לצאוואס, בעת הלכו לבית ר' משה, נערים אחדים זרקו עליו אבנים. הי' שם א' שעיקבם, ובירכו רבינו ע"ז באריכות ימים, וחי זמן רב לאח"ז.

ר' משה התגורר בעלי'. הרבי עלה והציג א"ע בפניו, ור' משה חזר לאדמוה"ז על קושיא שהייתה לו (אותה שאל לפני"כ אצל הגר"א). הרבי השיב לו שני תירוצים: א' – ע"פ נגלה. ב' – ע"פ חסידות. הוא התפעל מאד מהתירוצים, קם ממושבו ואמר לרבי לשבת על הכסא, וכי

יא

הרו"א הי' סוחר של עצים ויערות בשותפות עם אחיו. פעם לרגל מסחרו נסע אל פריץ אחד בעיר סמאלענסק שהי' זקן מופלג וגביר גדול. בתחילה אמרו לו משרתיו שהפריץ ישן אבל כאשר מסרו לו הכרטיס של הרו"א מיד יצא אליו ואמר שראה בכרטיס ששמו שניאורסאהן ושאלו אם הוא ממשפחת אדמו"ר הזקן. כאשר ענה לו הרו"א בחיוב סיפר לו כדלהלן. אבי הי' ג"כ פריץ והוא ראה את אדמוה"ז בפטרבורג וידע שהוא אדם גדול. אחרי שנים רבות אני נהייתי ג"כ שר בפטרבורג ובהיותי רך בשנים בקשתי פעם רשות מאבי לנסוע לצוד חיות ביער. והוא נתן לי רשות בתנאי שאסע ג"כ לבקר את אדמוה"ז בליאדי. הסכמתי להתנאי ונסעתי ליער. בהיות שזה הי' באמצע החורף ולא הייתי רגיל לקור גדול כזה נצטננתי והייתי משתעל בלי הרף כל הזמן, לא הועילו שום רפואות והייתי מוכרח לחזור לפטרבורג. אז נזכרתי על התנאי ונסעתי לליאדי. אמרו לי שאדמוה"ז כבר איננו בעלמא דין אבל בנו הוא רבי בעיר ליובאוויטש. נסעתי לליובאוויטש והגעתי בליל שבת. באותה שעה הגיד אדמו"ר האמצעי מאמר חסידות בבית המדרש. נכנסתי לביהמ"ד והנה עומדים כמאה ושלושים איש ושומעים לאיש אחד הדורש לפניהם.

ראיתי שיש שם שתי כתות. כת אחת של רבנים מכובדים הנראים כחכמים גדולים, וכת שני' של אנשים פשוטים, ותמהתי, איזה דיבורים מדבר האיש אשר כולם מקשיבים. ממה נפשך אם זהו חכמה גדולה איך יבינו האנשים הפשוטים ואם הם דברים פשוטים אם כן מדוע מקשיבים החכמים. גם הייתי בהתפעלות

מהשקט ששרר במקום שאין שומעים כלום רק קול האדמו"ר.

פתאום הרגשתי שאיני משתעל עוד. (ועד אז לא הי' לי מנוחה כלל שהייתי משתעל כל הזמן). חשבתי שנתרפאתי ויצאתי לחוץ ומיד שיצאתי התחלתי להשתעל כמקודם. הבנתי שאין זה דבר פשוט ונכנסתי עוה"פ לפנים ונפסק השיעול. ומיד שיצאתי התחלתי להשתעל עוד. ובחנתי בזה כמה פעמים והבנתי שזהו רק בדרך נס כדי שלא לבלבל את השומעים דברי הצדיק. והם כולם התעמקו כ"כ בדברי הרבי עד שלא הרגישו בי כלל בכניסתי וביציאתי.

יב

כ"ק אדמו"ר האמצעי ביקש כמ"פ מאביו להראות לו את א' מהל"ז צדיקים, והבטיח לו. פעם הזדמן איזה אורח על שבת-קודש ולא הי' מי שיזמינו על שולחנו. אמר לו הרבי שיתאכסן אצלו. ענה לו האורח: אצלכם איני רוצה. שאלו הרבי: מדוע? והשיב, כי אתם מתפללים מאוחר, ואילו אני רעב ורוצה לאכול ואיני יכול להמתין. אמר לו כ"ק אדמו"ר, שהוא מסכים עמו ויתפלל עם הציבור. אמר לו האורח, כי בתנאי כזה הוא מסכים לבא אצלו, ובליל ש"ק סעד על שולחנו של הרבי.

למחרת, ביום ש"ק, לאחר שהציבור גמר להתפלל, וכ"ק הרבי רק התחיל בתפילתו, החל האורח למשכו בטליתו, ואמר: הלא אמרתי כי אני רעב ואיני יכול להמתין! כ"ק אדמו"ר האמצעי החל למהר מעט, גמר תפילתו והלכו לאכול. אחרי תפילת ערבית במוצש"ק, התכוון כ"ק אדמו"ר להזמינו גם על סעודת 'מלווה מלכה', בראותו שאינו אורח רגיל. החל הרבי

לחפשו – אך נעלם ולא מצאו.

לאחר שסיפר זאת לאביו, אמר לו: הרי הבטחתי לך שתראה אחד מהל"ו צדיקים, והוא הי' מהגדולים שבהם, ואם היית מרגיש בו היית זוכה לקבל ברכה ממנו וכו'. שלח כ"ק אדמו"ר האמצעי עוד לחפש אותו, אך לא מצא, והצטער על-כך מאד.

מליקוטי סיפורים להרח"מ פערלאוו בשם "מחות' הרה"ח ר' בצלאל"

יג

אחד השד"רים בזמנו של אדמו"ר האמצעי היה מסתובב ברחבי המדינה, והיה נוסע גם לעיירה קטנה ביותר, שכל תושביה היו עניים מרודים, ולא היו יכולים ליתן אלא מטבע בשווי חמש עשרה קופקס, שהיה נקרא גולדען.

באחת השנים חישב השד"ר ומצא, שהוצאות הנסיעה לאותה עיירה גדולים יותר מסך כל התרומות שקיבל שם. מכיוון שכך, החליט שלא לנסוע יותר לעיירה זו.

אנשי העיירה, בראותם שהשד"ר מתמהמה לבוא, אספו את כספי המעמד ושלחו על ידי שליח מיוחד את הממון לרבי.

כאשר הגיע השד"ר לרבי, גער בו הרבי ואמר, שלמרות שאינם נותנים כל כך הרבה - הנה יקר לפני הגולדען של העני יותר מהנדבות הגדולות של העשירים!

יד

אדמו"ר האמצעי הי' אומר את המאמר בעמידה, הצ"צ מכיון שרצה שדודיו הר"ר חיים אברהם ור' יוסל'ה ליובאוויטשער ישבו בעת אמירת המאמר, התחיל לומר את המאמר

בישיבה (כי אחרת הם לא רצו לשבת בעת המאמר)

טז

פעם נכנס אדמו"ר הצ"צ לומר גוט שבת לדודו ר' יוסל'ה. (כנראה שזה הי' בתחלת נשיאותו) ור' יוסל'ה הי' מונח על תיבה כשציציותיו בידיו כלפי מעלה ולא הרגיש כלל בבואו של הצ"צ, אשתו נגשה אליו ניסתה כנראה לעורר אותו, אמר לה הצמח צדק מה את רוצה ממנו הרי איננו בזה העולם.

טז

הצ"צ בימים נוראים הי' תוקע בביהכנ"ס שלו. פעם א' לא הי' יכול לתקוע וקרא למישהו שידע שיכול לתקוע ושאלו האם יכול, וענה כן. שאלו האם יודע איזה כוונות, אמר לו, רבי אני יודע רק שהקב"ה ציוונו לתקוע. ע"ז אמר הצ"צ טוב א"כ תיתקע אתה.

יז

הצ"צ פעם הי' חולה בר"ה ועשו מנין בחדרו, היו י' יחד עם הצ"צ. למוסף היו צריכים לש"ץ והי' שם אברך א' שידע נוסח אך לא רצה ארויסשפארן זיך (-לדחוף את עצמו) וכולם הראו על ר' שמעון שוחט שהוא יתפלל, זה הי' כבר אחרי תקיעות שלא יכלו לדבר, ור' שמעון הראה שלא יודע נוסח, אבל לפועל הראה לו הצ"צ שילך להתפלל. רק ניגש והתחיל בבכיות, כל התפילה הי' בבכיות. אחרי התפילה אמר לו הצ"צ למה אמרת שאתה לא יכול הלא התפללת גאנץ גוט.

הוא סיפר המעשה לא' והלה סיפר לחותני

חי

כשהתקיימה אסיפת הרבנים בפטרבורג בשנת תר"ג - ראה אדמו"ר הצ"צ ותנועת ההשכלה ובאוצר סיפורי חב"ד ח"ו ע' 251 ואילך בארוכה - בין ארבעת הנציגים שהשתתפו באסיפה הי' גם נציג המשכילים ד"ר שטערן מאדעסא.

ומובא בלקוטי סיפורים להר"מ פערלאוו (ע' ק"ו), שהצ"צ בד"כ לא הי' הולך דרך הגן למקום האסיפות כ"א דרך הרחוב שמסביב לגן.

פעם א' אמר הצ"צ לבנו המהרי"ל שנלך דרך הגן, והלכו דרך הגן ומצאו שיושב על א' הספסלים ד"ר שטערן, הצ"צ שאל את שטערן האם הוא מאמין בשכר ועונש, וענה שמאמין שוב שאל אותו אתה מאמין בעוה"ב וענה לו שמאמין.

והמהרי"ל אמר שהרגשתי שבעת שאבי שאל ממנו את זה, האט ער אם אריינגעזולנט (-הוא נטע בו) אמונה, אין שכר ועונש.

ושאל אותו הצ"צ איהר ווילט האבען א חלק לעוה"ב האלט מיט מיר זאג איך אייך צו איהר וועט האבען החלק לעוה"ב, (אתה רוצה חלק בעוה"ב, תחזיק בדעתי ומבטיח אני לך שיהיה לך חלק לעוה"ב). וגם נתן לו ידו הק' ע"ז. והוא הבטיח שבכל הדיבורים שיהיו על עניני קבלה וחסידות ובכלל על עניני דת הוא יהי' על צדו, וממילא הם יהיו שלושה. וכן הי' - שהוא עמד לימין הצ"צ באסיפות בכל הדברים העקריים הנ"ל (ע"כ מלקוטי סיפורים).

ואח"כ שאל המהרי"ל את הצ"צ מאיפה יקח בשבילו עוה"ב, ענהו

שיתן לו קצת משל הרימ"ו.

ראה באוצר סיפורי חב"ד ח"ו עמ' 258 שהרימ"ו בהתחלה שתק וכנראה לכן ענה כך הצ"צ.

יט

בחור אחד בא לליובאוויטש ורצה להיכנס אל אדמו"ר הצ"צ. ר' חיים בער הי' אז המשרת ולא הי' מכניס להצ"צ כי אם את אלו שנתנו לו מטבע. הבחור הי' עני ולא הי' לו לשלם ע"כ בתחילה לא רצה להכניסו אלא שאחר כמה הפצרות קבע לו זמן מתי שיוכל ליכנס. עמד הבחור וחיקה, אבל כאשר הגיע תורו וכבר יצא אותו שנכנס לפניו, הגיע פתאום ר' פרץ חן מנעוול. אמר ר' חיים בער לר' פרץ שיכנס מיד ובהיות הבחור עומד בדרך דחפו ר' פרץ הצידה. אז התחיל הבחור לדחפו חזרה ולצעוק עליו, ובין השאר קרא אותו: דו נעוולער פויער! (אתה איכר מנעוועל) החסידים שעמדו שם רצו להכותו ונעשה מהומה. פתח הצ"צ את הדלת ואמר: "שא שא, מהו כל הרעש הזה?" ענה הבור ואמר: "דער נעוולער פויער רצה לדחוף אותי שלא אכנס." אמר הצ"צ ששניהם יכנסו יחד. והי' פלא גדול בעיני החסידים.

כאשר נכנסו שאל הצ"צ את הבחור אם הוא יודע ללמוד, וענה כן. גמרא? ענה כן. רמב"ם? ענה כן. אתה יודע מרמב"ם פלוני? וענה כן. אני יכול לשאול על רמב"ם זה? וענה כן. שאל הצ"צ קושיא על הרמב"ם. הבחור התפעל מאד ואמר "אט דאס איז א קושיא!" (זו אכן קושיא חזקה!) ושאלו הצ"צ אם יכול לתרוץ, וענה שלא. ותירץ הצ"צ בעצמו. האברך התפעל כ"כ עד שענינו "בלטו מחוריהן" וצעק בקול "אה א תירוץ, אה א תירוץ!" אבל הצ"צ סתר מיד את התירוץ ואח"כ חזר והעמידו, וכן עשה

ה' פעמים: הקשה ותירץ וסתר וחזר והעמיד וכו' ובכל פעם התפעלות הבחור הלכה וגדלה. כאשר יצא הבחור מהחדר אמר בהתפעלות גדולה להחסידים שעמדו שם "אט ער קען לערנען!" (הוא אכן יודע ללמוד טוב!) אח"כ יצא ר' פרץ וסיפר שאת הרמב"ם ידע גם הוא והקושיא הראשונה והתירוץ הבין גם הוא וכן את הקושיא הראשונה על התירוץ, אבל כל מה שאחרי זה לא הבין כלל וכלל. מי הי' הבחור הזה – לא הי' שם אף אחד שידע.

הניחה להצ"צ להיכנס. תמה הצ"צ – הייתכן? הלא היא בעצמה בקשה ממנו שיבוא, ותען האשה להצ"צ הרבי בוודאי חושב שהוא יהי' הסנדק אבל היא רוצה שר' הלל יהיה הסנדק! הסכים לזה הצ"צ ונכנס, ואז אמרה להצ"צ שהיא מכבדת אותו בברכות מאחר והיא יודעת אז "ער קען גוט בענטשן" (שהוא אכן יודע טוב לברך – ברכותיו מועילות).

כא

באחת מנסיעותיו הזדמן הצ"צ לאיזו אכסניה ובאותה עת התקיימה שם חתונה (היתה מחלוקת בין הצדדים על מקום החתונה והתפשרו על אותה אכסניה שבאמצע הדרך) וכמובן שגם הצ"צ הוזמן לחתונה.

החתן אמר לפול מיוסד על איזה סתירה בתשובות הר"ן, וכאשר גמר החתן את הפלפול אמר הצ"צ שאין בנמצא תשובה של הר"ן כפי שאמר החתן. באותה אכסניא לא היה ספר תשובות הר"ן הנ"ל.

החתן בדרכו חזרה לביתו חיפש את התשובה הנ"ל בספרי הר"ן ולא מצא, וכשהגיע לביתו מצא את התשובה כתובה כמו שאמר, וישמח החתן שמחה גדולה. לאחר שעיין קצת בספר, גילה שבתוך הספר הדביק הכורך כמה דפים השייכים לספר אחר...

כב

אחד מבניו הק' של אדמו"ר הצ"צ חלה ביותר. הרבנית נכנסה להצ"צ ואמרה לו שבגללו באה המחלה על בנם, כי באים אליו הרבה עניים מלמדים וכו' ליחידות, והוא אינו מכניסם מיד, וצריכים

כ

ידוע שבתחילה לא הניח הצמח צדק לנשים להיכנס אליו ליחידות. וכך מספרים אודות היחידות הראשונה שבה נכנסה אשה להצ"צ:

פעם באה אשה שלא היו לה ילדים ורצתה להיכנס ליחידות ולא הניח לה ר' חיים בער המשרת להיכנס, החלה האשה לצעוק אך ללא הועיל, עד שברוב כעסה נתנה לר' חיים בער המשרת שתי סטירות פתחה בעצמה את הדלת ונכנסה לחדרו של הצ"צ.

הצ"צ חייך חיוך רב און ער האט געזאגט "אזעלעכע פעטש איז ווערט א הונדערט רובל א פאטש" (כאלו סטירות שוות מאה רובל לכל סטירה) ואותה אשה אמרה אל הצ"צ שהיא אינה יוצאת מחדרו עד שיברכנה ויבטיח לה שתוך שנה יולד לה בן! ולאחר שהתעקשה ברכה הצ"צ. אח"כ בקשה עוד שיבוא ג"כ לברית וגם לזה הסכים. ביציאתה נתנה מאתיים רובל לחיים בער והלכה לביתה.

כעבור שנה כשנולד בנה והגיע עת הברית שלחה להזמין את הצ"צ והזמינה גם את ר' הלל. כשבאו שניהם עמדה בפתח החדר ולא

לשבת בליובאוויטש זמן ארוך עד שיכניסם ליחידות, ובינתיים אין להם ולמשפחתם פרנסה ולכן באה עליהם הצרה הזאת.

מיד צווה הצ"צ שיוציאו שולחן עם כסא לחצר ומיד התחיל לסדר יחידות בחצר כל היום כולו עד הערב וכן עשה כמה פעמים עד שנכנסו כולם ליחידות והלכו לביתם.

כג

לרבנית של הצ"צ הי' אחיינית שבעלה עזב אותה ובאה לאדמו"ר הצ"צ והי' זה בתקופה לפני שהצ"צ נתן לנשים ליכנס ליחידות.

דיברה עם הרבנית כמ"פ ולא הניחה לה, הרבנית ניגשה אל הצ"צ שאלה אותו ברוגז מדוע הוא מכניס כל א' שרוצה להיכנס ולה איננו נותן להיכנס, וצ"צ הגיב - "דער דניעפער ברענט ניט!" ("נהר הדנייפער לא בוער").

לחג הסוכות בא להצ"צ כפרי מכפר סמוך ליובאוויטש נתן לו הצ"צ פתק וציווה עליו הצ"צ שמיד עם שובו לביתו יקח הפתק ויביאו אותו אל "מילער" (=בעל תחנת הקמח) בעיר פלוני ויאמר לה"מילער" שמיד ימלא את מה שכתוב בהפתק. בהגיעו לביתו שכח מכל הענין לאחר מספר שבועות נזכר בזה, אבל חשב להמתין עוד זמן, פתאום מת לו אחד מסוסיו, לאחמ"כ מת גם השני, והוא ראה זאת כעונש על שלא קיים דברי הצ"צ מיד נסע לאותה עיר ומסר הפתקא לה"מילער" ובה הי' כתוב שה"מילער" יצווה לפלוני שעבד אצלו לבוא מיד להצ"צ. ה"מילער" אמר לאותו פלוני לנסוע וכשהוא לא רצה איים עליו שאם לא יסע להצ"צ הוא יזרוק אותו מהעבודה, הנ"ל הוכרח לנסוע.

כשהגיעו לליובאוויטש הכירה אותו אשתו. הצ"צ ציווה עליו לקחתה והוא אמר שאיננו מסכים להישאר אתה בגלל שאינה יפה, אמר לו הצ"צ - האם פריץ אתה שצריך דווקא אשה יפה?! וסוף המעשה הי' שלקח אותה חזרה.

כד

אדמו"ר הצ"צ הי' נוהג ללמוד בלילה עד שעה מאוחרת עם אחד ששמו ר' בער (או ר' אהרון). פעם הניחה הרבנית ארוחת ערב ובבוקר ראתה שהצ"צ לא אכל מזה והיא דיברה ע"כ והתאוננה לפני הנכד ר' מרדכי.

שמע זאת הצ"צ ונכנס לחדרה ואמר שאין זה אמת כי הוא כן אכל, שאלה אותו הרבנית ומה עם המרק שנשאר שם? ענה הצ"צ שהיות והמרק הי' קר לא אכל ממנו, שאלתו עוד - והלא יכולת לבקש מחיים בער שיחמם? וענה הצ"צ שהוא ישן ותשאל הרבנית והלא יכלת לעוררו, ויענה הצ"צ שאכן ניסה לעוררו אבל ללא הועיל.

ותשאל הרבנית והלא יכולת לבקש מר' בער (או ר' אהרון כנ"ל) שהוא יחמם את המרק ויען הצ"צ "ער איז דאך א איד א למדן" (הוא הרי יהודי למדן!) ותשאל הרבנית - ואתה אינך למדן? ויען הצ"צ - טאקע, ער וואלט מיר אויך געבעטן דאס טאן פאר איהם! (אכן! הוא גם לא היה מבקש ממני לעשות זאת עבורו!)

שמע מר' ליוויק זצ"ל בשנת תש"ד

כה

כידוע הי' אדמו"ר מהר"ש הולך לטייל בתוך היער, פעם כשהי' בדרכו עמד כפרי אחד

לפני העגלה, ולא נתן ליסוע הלאה. כששאל אותו המהר"ש מה רצונו, אמר לו הכפרי:

פעם הלך אדמו"ר הצ"צ לטייל בעגלה, והיה חם ביותר וביקש אדמו"ר הצ"צ מים לשתות והיה ידוע להם שבשדי יש מים ובדרך כלל אני נותן רשות לקחת מים, ושמשתי אותו בכבוד הראוי, שימשתי אותו בעצמי ונתתי לו מכלי נאה (כידוע שאפילו הגויים כיבדו את האדמו"ר והיכירוהו לאדם גדול). והצ"צ הודה לי ע"כ והמשיך בדרכו, ולאח"ז היה שדפון וירקון בכל השדות אבל בשדה שהלך שם הצ"צ לא קרה כלום,

לכן אני רוצה שגם האדמו"ר ילך בתוך שדה נוספת שלי.

שמע מר' גרונם

כז

אחר הסתלקות אדמו"ר האמצעי כשאדמו"ר הצ"צ סרב לקבל עליו את הנשיאות, הי' זמן שהי' אומר שר' יוסלע דעם מגיד'ס יקבל עליו וגם לו הי' אומר כן. באותו זמן הי' הצ"צ ור' יוסלה לומדים בחברותא (דא"ח). פ"א הוקשה להם איזה עניין (כמדומה איזה מאמר הזהר) ובלילה נראה אדה"ז להר"י בחלום, ולמד עמו ועם הצ"צ את הענין. בבוקר זכר רק את החלום, אבל ביאור אדה"ז לא זכר. ונכנס אל הצ"צ, ומצא על השולחן כ"ק של הצ"צ, ובו הביאור הנ"ל ואז אמר להצ"צ, יעצט וואס וועט איר זאגן, ווער דארף זיין רבי (עכשיו מה תאמרו – מי צריך להיות הרבי).

כז

ר' גרונם סיפר שהצ"צ התעלף שתי פעמים. הפעם הראשונה הי' בעת אמירת ההגדה בליל פסח. מיד נעשה רעש בבית. רצה אשתו אל אבי' אדמו"ר האמצעי בבהלה לשאול עצתו. צוה האדמו"ר את משרתו שילך עמה וכאשר יבוא לחדר אשר שם מוטל הצ"צ יצעק בקול "דער שווער דער רבי הייסט דיר אויפשטיין (-) חמיך הרבי ציווה שתעמוד) ובעל כרחך אתה חי". המשרת הלך ובבואו לשם אמר הדברים כאשר צוה הרבי אבל אמר בנחת ובדרך ארץ וכו' ולא הועיל. ואשתו צעקה ועשתה כל מיני תחבולות ולא הועילו. רצה עוה"פ אל אבי' וענה מסתמא לא קרא המשרת בקול ולכן לא הועיל, וצוה שיצעוק הנוסח הנ"ל בקול והמשרת עשה כן, קרא בקול גדול ומיד קם הצ"צ.

הפעם השני': הסדר הי' גם בחייו של אדמו"ר האמצעי שעל ענינים גשמיים הלכו לשאול אל ר' חיים אברהם בן אדמוה"ז, ועל ענינים רוחניים הלכו אל הצ"צ. פעם באו חברות אנשים מעיר אחת שהי' שם מגיפה ל"ע. ובהיות זה ענין גשמי הלכו אל ר' חיים אברהם, בשמעו את בקשתם קרא "הלזה תקראו גשמיות!" ושלחם אל הצ"צ. באותם השנים הי' הצ"צ מאריך מאד בתפילה. ובבואם אליו כמדומה שהי' מחזיק באשרי. הם המתינו בחוץ לחדרו עד שיגמור, והוא האריך מאד ובכל הללו' הי' מתבונן והי' מנגן בתנועה מיוחדת וככה המתינו עד שהגיע לשמע ישראל ובאמרו הי' אחד שמעו שהוא נפל על הארץ. פתחו את הדלת וראו שהוא מונח על הארץ בהתעלפות. תיכף רצו אל ר' חיים אברהם

(אחר שעשו בעצמם כל מיני תחבולות) הוא חזר עמהם ובא עם מקלו והכה את הצ"צ וקרא בקול "שטיי אויף! שטיי אויף! (עמוד על מקומך -) בע"כ אתה חי". ומיד קם הצ"צ.

כח

פעם באו אל כ"ק אדמו"ר הצ"צ שני יהודים, ואמרו לו: רבי, מיר ווילען האבן ביי אייך א דין-תורה, מיר זיינען האפער'ס (אנו חוטפים ילדי ישראל ומוסרים אותם לעבודת הצבא. כידוע, הרבי הצ"צ הי' לוחם כנגד הגזירה הקשה באופנים שונים).

כשנכנסו השנים אל הרבי, אמרו לו: מיר האבען פארדינט א סאך געלט, ווילען מיר האבען ביי אייך א דין תורה. (הרווחנו הרבה כסף ואנו רוצים לקיים אצלך דין תורה) השיב להם הרבי: אייער דין איז א מפורש'ער פסוק אין דער תורה (פסק דינכם הינו פסוק מפורש בתורה): וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת (שמות כ"א ט"ז, דברים כ"ד, ז)!

ויהי, מיד כשיצאו מחדרו - נפל אחד מהם ומת במקום, ר"ל; ואילו השני נסע מיד לביתו ונעשה משותק (פאראלירט) על-כל ימי חייו, וגם כח הדיבור ניטל ממנו ר"ל. וכשהיו שואלים ממנו: האם תבוא עוד הפעם אצל הרבי לצחק עליו, לא הי' יכול להשיב, רק הי' מנענע בראשו בתור סימן - שלא.

כט

הי' רב בשם פלאטקין (שהי' שייך לחוג של המתנגדים) שהתארח אצלנו במשך זמן מסוים, וסיפר לי סיפור על הרבי מהר"ש ששמע מאביו. הקדים ואמר על עצמו שהוא בקי, ואביו

היה למדן אמיתי, בקי בש"ס וברמב"ם וכו'. ולמרות שהיה מתנגד, החזיק מהחסידיים.

אביו (כך סיפר), חיבר פירוש על החלק השני של יורה דיעה, בהלכות נידה, ובמהלך חיבורו נתקל בשאלה עצומה, ונסע בכל העיירות במדינה ושאל מכל הגאונים ולא קיבל תירוץ.

בנסיעותיו הגיע גם לליובאוויטש, והגיע אל בית כ"ק אדמו"ר מהר"ש, ויציע לפניו את שאלתו. אדמו"ר מהר"ש ניגש מיד לארון הספרים, לקח גמרא ולאחר שהביט בפנים זמן קצר, אמר: זה תוספות במסכת כתובות דף ס' ע"ב. אביו, שהיה גאון, הבין מיד את המענה, שהי' בזה גאונות אדירה, והיה בהתפעלות גדולה.

אחר-כך נסע לר' אייזיל חריף, שהיה אחד מגאוני המתנגדים, והציע לפניו שאלתו. ר' אייזיל התחיל לפסוע בחדרו אילך ואילך וענה תירוץ ראשון, והרב הנ"ל דחה את דבריו, ר' אייזיל נתן לו תשובה שניה והנ"ל שוב לא קיבל את דבריו. לאחר זמן אמר לו ר' אייזיל את התירוץ שכבר שמע מאדמו"ר מהר"ש. אמר אביו לר' אייזיל: זהו החילוק בינך לבין הלבאוויטשער, שהוא ענה לי מיד, ולך לקח זמן רב...

ל

את הסיפור הבא שמעתי מר' משה מאדאיעווסקי שהיה רב בחאראל:

פעם הגיע אדמו"ר מהר"ש לבקר בחאראל, ומכיוון שהוא היה רב העיר התאכסן אדמו"ר מהר"ש בביתו. אדמו"ר מהר"ש שאלו אם יכול להזמין חייט שיתפור עבורו "פוטער"

אזי גם הם במשחקם עם חבריהם עושים כן כמשחק הקטנים, ואם הוא חייט אז הם עושים עצמם כחייטים וכדומה. לכן, אם ברצונך שילדיך ילמדו - אזי תלמד אתה, וכאשר הם יראו איך שאתה לומד, יעשו גם הם כך.

לב

ר' בנימין אלטהוויז ע"ה היה כמעט כל ימיו עני מרוד, והתפרנס מעסק קטן של עשיית פחמים. חצר קטנה הייתה לו לר' בנימין, וסמוך לה הייתה חצר שבעל הבית שלה רצה למכרה, ושאל את ר' בנימין אם הוא רוצה לקנותה. ר' בנימין לא היה זקוק לתוספת לחצרו, אך מכל מקום שאל את הרבי על זה. אמר לו הרבי לקנות את החצר, ור' בנימין קנה אותה במחיר זול במיוחד.

זמן קצר אחר-כך החלה המלחמה. סמוך לחצר המורחבת של ר' בנימין היה מפעל לייצור נשק, ומכיוון שבעת המלחמה היו זקוקים לנשק רב, היה עליו להרחיב את העסק בדחיפות. הוא פנה איפה לר' בנימין וביקש לקנות ממנו את הקרקע. הוא ידע שר' בנימין קנה אותה בזול, בערך 2500 רובל, והיה מוכן לשלם סכום כפול, 5000 רובל על הקרקע.

כדרכו שלא להחליט דבר בלי לשאול את הרבי, שאל גם על כך, ונענה שימתין עם מכירת השטח, ולא ימכור עד שיקבל את הסכמת הרבי. בינתיים הסוחר השכן העלה את המחיר, עוד ועוד, עד שהגיע ל- 60,000 רובל רק אז הסכים הרבי שר' בנימין ימכור את החצר, ונתעשר מזה.

(מעיל חורף מצמר) חדש. הרב קרא לחייט יהודי כשה, ואדמו"ר מהר"ש חקר אצלו כדי להיות בטוח שיתפור המעיל בלי שעטנז, ואמר החייט שמעולם לא תפר בשעטנז.

לאחר שהחייט לקח את המידות מכל צד, אמר לו אדמו"ר מהר"ש שרצונו שיתפור לו את המעיל בחדרו. החייט חשב בתחילה שזהו מפני חשד שמא יקח את יתרת הבה, ואמר שמעולם לא לקח את יתרת הבה מלקוחותיו. אך אדמו"ר מהר"ש אמר שבכל זאת הוא מבקש שיתפור את המעיל בתוך החדר. עשה החייט כבקשת הרבי, ותפר מעיל יפה, בדיוק למידותיו של הרבי. והלך החייט.

כעבור ג' שבועות, בטרם הגיע זמנו של אדמו"ר מהר"ש לנסוע מהעיר, ביקש מהרב לקרוא לחייט כדי לשלם לו. הגיע החייט ואמר לרבי, הרי אתם לא סיכמתם איתי על מחיר, ואם כך - יכול אני לתבוע כמה שאני רוצה...

הסכים הרבי שהצדק עם החייט, ושאל כמה יבקש. ענה החייט: איני חפץ בכסף; ברצוני לקבל הבטחה לאריכות ימים.

סירב הרבי ואמר: האם יש לי אריכות ימים בכיסים, שאוכל לתת לך? כסף הייתי נותן! אך החייט לא רצה לקבל כסף ופעמיים אמר שרוצה הבטחה לאריכות ימים. לבסוף שאלו הרבי כמה שנים הוא רוצה. ענה החייט שברצונו לקבל הבטחה לתשעים שנה. הסכים לכך הרבי, ובירכו.

לא

אדמו"ר מהר"ש אמר לאחד שרצה לחנך את בניו: הלא בטבע ילדים שעושים מה שאביהם עושה. אם אביהם הוא מוכר בקאנטאר (בדוכן)

לג

חמי, ר' זלמן לעווין שו"ב, נולד בשנת תרי"ט והי' נוכח בחתונתו של הרמ"מ בנו הצעיר של כ"ק אדמו"ר מהר"ש, בשנת תרמ"ב.

הוא סיפר, שהאולם הי' מלא מכל צד ועל כל שולחן עמדו כחמשים אנשים, והיו גם כאלו שקשרו עצמם עם חגורתם לקורה שתחת הגג והיו תלויים שמה.

היה שם אחד חכם שרצה להיות קרוב לאדמו"ר מהר"ש ובא לפני כולם והתחבא תחת שולחנו של אדמו"ר. אחר שסיים אדמו"ר מהר"ש את המאמר סיבב את רגליו קצת תחת השלחן והרגיש שמשישו נמצא שם. הביט וקרא אותו בשמו ואמר לו: הלא זה ממש סכנה! מה אתה עושה פה (כי כבר נשברו כחמשים שלחנות), ומדוע אינך יוצא? אמר החסיד שאי אפשר לצאת כי אין מקום. ואמר אדמו"ר מהר"ש: צא מצדי. ועשה עבורו מקום לצאת ועמד לצידו. ושאל אותו מדוע נחבא תחת השלחן ואמר שרצה לשמוע המאמר שאל אותו כ"ק אדמו"ר האם שמעת, וענה הן. אמר לו לחזור על המאמר. התחיל לחזור וחזר קטע, והפסיקו אדמו"ר בראותו שהוא יודע המאמר, ואמר בזה"ל: נו, ב"ה שלכל-הפחות אחד שמע, ואני חשבתי שאף אחד לא שמע...

התוועדות החתונה נמשכה כל הלילה וכאשר יצאו מהאולם כבר האיר היום. אדמו"ר מהר"ש אמר לכל הבדחנים שהיו שם (והיו הרבה...) שיאמרו דבר מה, ואמרו, ושילם לכל אחד. אחר-כך, כאשר יצאו בבוקר, עשו עבורו מקום לצאת והיו עומדים

אנשים משני הצדדים. כאשר ראה אדמו"ר מהר"ש בדחן אחד שעדיין לא אמר דבר, קרא לו אדמו"ר ואמר לו שיאמר דבר שיהי' "קורץ און גוט!" (קצר וקולע) וענה הבדחן ואמר, "רבי, גיט געלט!" (רבי, תן כסף!) וצחק אדמו"ר הרבה ונתן לו.

לד

כידוע הי' אדמו"ר מהר"ש לפעמים רושם מרשם לתרופות בבית מרקחת, לר' גרונום הי' מרשם כזה.

לה

כידוע הי' סדר אצל אדמו"ר מהר"ש שהי' נוסע כל יום לטייל. וזה הי' בין שעה 11 ל-12 בבוקר.

לו

ר' אבא פערסאן הי' עשיר והי' גר בקעניגסבערג, בסוף ימיו הי' גר בקעניגסבערג כמו לפני כן אף שכבר לא עסק במסחר והי' ממש עני, אדמו"ר המהר"ש תמך בו ונתן לו על הוצאותיו, ונתן לו סכום כסף שיספיק לו גם בשביל לתת לאחרים גמ"ח כמו בימי עשרו.

לז

אמרו לו לאדמו"ר המהר"ש על החסיד הר"ר גרשון בער שאומר אייגענע חסידות (-חסידות שלו). קרא לו המהר"ש וצווה עליו שיחזור לפניו דא"ח כפי שחוזר לפני הבעלי-בתים, אחרי ששמע אותו, אמר המהר"ש אין זה אייגענע חסידות, ער זעט און הערט און פארגעסט וואס ער זעט. (רואה ושומע ושוכח

מה שראה - לאחמ"כ נדמה שאומר ענינים משל עצמו).

מ

בא פעם אחד לאדמו"ר המהר"ש וחפץ לקבל ממנו סמיכה. אמר לו הרבי - "דו וויסט דאך ניט!" (אתה הרי אינך יודע!) לאחר שחזר שוב על היורה דעה ובא עוה"פ לבקש סמיכה לקח המהר"ש יורה-דעה ופתחו ושאל אותו - "נו וואס זאגט דער רמ"א דא, (נו, מה אומר כאן הרמ"א) והוא לא ידע ושוב אמר לו המהר"ש - "דו וויסט דאך נישט!"

למעשה הוא ידע אבל מכיוון שאדמו"ר המהר"ש לא חפץ לתת לו - לכן גרם לו שישכח!

מא

הרה"צ ר' דוד טאלנער הי' נמצא בקיעו בזמן ה"טארגעם" פי' קאנטראקטן - של הפאדריאדן מפני שהרבה מהחסידים שלו הי' להם עסק בזה והי' צריכים תמיד לשאול בעצת קדשו. פ"א בישוב עם החסידים ליד השולחן והי' יושב עם הפנים לשולחן ואחוריו לחלון. פתאום נעמד, הסתובב והביט בחלון ושאל מי הוא הנוסע, וא"ל זהו בנו של הצ"צ (זה הי' אדמו"ר מהר"ש) ואמר איך בין אים מקנא זיין מ"מ, (אני מקנא בו בכך שיש לו ממלא מקום) וא"ל הלא הוא הצעיר וא' עוה"פ כנ"ל. (לר' דוד טאלנער לא היו בנים למלאות מקומו).

מב

כ"ק אדמו"ר המהר"ש אמר פעם להרה"ג ר' דן תומארקין ז"ל מראגאטשאו, שאם יזדמן לו ס' קבלה פלוני, יקנהו עבורו. כעבור זמן קצר, הגיע מוכר-ספרים לבית הכנסת, וסידר על שולחן

לח

הר"ר מרדכי פערלאוו הי' נוכח בא' ההתוועדויות של שמחת ביה"ש עם הריי"ץ לפני נשיאותו. הריי"ץ דיבר הרבה בשפלות עצמו, לבסוף אמר לו ר' רפאל גרמנוביצער (הר"ר רפאל כהן הי"ד) הרי יש לו את האבא ענה לו אויב מיט דעם האב איך צו אייך גאר קיין שייכות נישט. (מצד עניין זה אין לי שום שייכות עימכם)

לט

פעם באו שני אברכים לאדמו"ר המהר"ש שאחד מהם חפץ להיות שוחט והשני לא. נכנס ראשון זה שלא רצה והרבי אמר לו להיות שוחט, והוא ענה שאינו יכול להיות שוחט משום שאיננו רואה טוב, ענה הרבי - אל תביט באותיות קטנות בלילה! אח"כ נכנס השני זה שחפץ להיות שוחט והמהר"ש שלל זאת. ולשאלתו מדוע? ענה הרבי משום שעניו רעות.

למעשה, שניהם לא עשו את אשר ציווה הרבי, זה שציווהו הרבי להיות שוחט פנה למסחר וקנה חנות ולאחר שנה איבד כל ממונו והי' צריך ללמוד שחיטה, והשני למד שחיטה אבל מקום העבודה לא מצא ועל כן נעשה משולח ובכ"מ שנסע לקבץ מעות הי' בודק אם שייך שיהי' שם שוחט, וכך במשך ל"ה שנים חיפש ולא מצא!

את ספריו המוצעים למכירה. ר' דן הנ"ל נגש לראות את הספרים, וראה את הספר שהרבי ביקש ממנו לקנותו עבורו. לשאלתו ביקש ממנו המוכר סכום של שלושה רובל. סכום זה נראה בעיניו מופרז עבור ספר קטן זה והתמקח עמו על המחיר. אולם, המוכר עמד על שלו, ולא הסכים למכרו פחות מהסכום שנקב.

חשב ר' דן לעצמו: למי נצרך ספר כזה? אחרי שיעברו מספר ימים ולא יהי' לו קונה, ייאלץ למכרו לו בסכום שהוא הציע. עברו מספר ימים, ובכל יום הסתכל על השולחן לראות אם הספר מונח שם. באחד הימים נבהל לראות שהספר איננו על מקומו. הוא ניגש למוכר ושאלו, נפחה, היכן הספר? אמר לו המוכר שכבר מכרו. שאלו, באיזה מחיר מכרו? אמר לו: בשלושה רובל, כמו שאמרתי לכב'. שאלו שוב: מיהו האיש שקנה אותו? אמר לו: יהודי אחד שואב מים.

בא הרב תומארקין אל אותו יהודי ושאלו אם-הוא-אשר-קנה ספר פלוני. כאשר השיב בחיוב, שאלו כמה שילם עבורו? אמר לו שלושה רובל. אמר לו ר' דן: אני אחזיר לך את השלושה רובל, ותן לי את הספר. אמר לו: מדוע? וענה לו, שהוא צריך את הספר בשביל הרבי, ומבקש מאד שיתן לו. כן אמר לו, שהוא מוכן להוסיף לו על המקח. ענה לו הקונה: אם כב' כה זקוק לספר זה, הייתם צריכים לקנותו מיד, וכעת אני קניתי ואני צריך את הספר. סוף דבר הוא שאותו הקונה לא רצה למכרו לו בשום פנים ואופן.

כעבור זמן, שוב ביקר הרה"ג ר' דן בליובאוויטש אצל הרבי, כשנכנס ליחידות, שאלו הרבי האם נודמן לו הספר הנ"ל. הוא סיפר

לרבי על כל מה שאירע לו עם הספר. חיוך קל עלה על פניו של הרבי, ואמר: הספר כבר אצלי. (כמדומה שאמר הרבי: אבער מען דארף זיך ניט דינגען. (לא צריך להתמקח) – מי הי' יהודי זה, נושא המים, לא ידוע).

מג

לפני הסתלקותו של כ"ק אדמו"ר מוהר"ש, ביקש לקרוא אליו את ביתו מוסיא, שהיתה אז ילדה קטנה, ואמר לה: איך האב געדראפט (או געוואלט) מיט דער מאמען צוזאמען פירן דיר צו דער חופה, אבער דער אויבערשטער וויל ניט. (הייתי צריך (רצייתי) להובילך לחופה יחד עם אמא אבל הקב"ה לא כך רוצה) ואח"כ בירכה בהנחת ידיו הק' על ראשה.

מד

החסיד הרב ר' יצחק יואל רפאלעוויטש שימש כרב בעיר קרעמענטשוו. הי' 'אומן במלאכתו' בדיני ממונות, וכל בעי' או סכסוך שנוצרו בסביבות קרעמענטשוו היו מביאים לפניו, לתפקידו הי' רשיון מיוחד מטעם הממשלה.

פעם אחת הגיעו לפניו שני סוחרים שעסקו במכירת אותו מוצר. הם חתמו ביניהם על הסכם שהם מתחייבים האחד בפני חברו שלא להזיל את סכום הסחורה הנמכרת. ר' יצחק יואל ביקש מכל אחד אלפיים רובל שיופקדו אצלו, על-מנת שאם אחד יפר את ההסכם ארבעת אלפי הרובל יימסרו לצד השני.

לאחר זמן, נכנסה מחשבת זדון בקרב א' הסוחרים והוא הזיל את מחיר הסחורה, וגרם נזק לחבירו הסוחר. הלה בא בטרוניא לר' יצחק-יואל וזה נתן בידו את ארבעת אלפי

הרובלים.

וודאי תישאר פה לשבת, א"כ מה לך למהר, היכנס אלי ממחרת השבת, וספר לי אז על הבעיות.

ר' יצחק יואל אמנם מלכתחילה לא חשב להישאר לשבת, אך לאחר דברי הרבי היה ברור לו שהוא יישאר ובייחוד שלא הי' לו מה לעשות עד משפטו. בכל אותם ימים שנשאר בליובאוויטש עסק באמירת תהילים, והי' טרוד מאד. ביום השבת אמר הרבי המהר"ש מאמר ארוך ועמוק, אך עקב דאגתו לא יכל לא היה מונח בו כפי הראוי.

במוצש"ק נכנס שוב ר' יצחק-יואל ליחידות, ובעודו שב לספר על צרותיו הפסיקו שוב הרבי, ושאלו: את המאמר יודע הנך? ר' יצחק יואל השיב בשלילה, ואמר לו הרבי: ראשית כל למד את המאמר בע"פ ובתוכנו, ואזי תיכנס אלי.

את כל ליל יום ראשון הקדיש ר' יצחק-יואל ללימוד המאמר, ולאחר תפילת שחרית נכנס אל הרבי כשהוא יודע את המאמר על בוריו. ביחידות הזו הקשיב לו הרבי בקשב רב.

בנוגע לפרנסה ולמשפט בירכו הרבי בהצלחה רבה. בקשר לבעי' השלישית – בריאות רעייתו, אמר לו הרבי כי אין לנתח או לעשות צעד אחר, וכי אשתו תלד זרעא היא וקיימא ללא שום התערבות וכו'.

עוד בבוקר היום הראשון יצא ר' יצחק-יואל לדרכו אל עיר פעטערבורג, שם הי' אמור להתקיים משפטו. ביום השני בהיות הערב הגיע ר' יצחק יואל לפעטערבורג, ופנה לבית ידידו הגר בעיר וסיפר לו את השתלשלות הדברים, וכן את דברי הרבי אלי ביחידות. ר' יצחק יואל

הלך הסוחר השני והגיש בערכאות תביעה כנגד הרב ר' יצחק יואל, שגול ממנו אלפיים רובלים, (לפי חוקי המדינה, לרב יהודי, גם באם היה לו רישיון לדון, אסור היה לדון בדיני ממונות מעל לסכום מסוים. והאלפיים רובל הללו היו גבוהים עשרת מונים מהסכום הקבוע בחוק), בית המשפט קיבל את התביעה, הגיש כנגד ר' יצחק יואל כתב קטגורי' וזימן אותו למשפט, ובנוסף לכך, נאסר על ר' יצחק יואל לפסוק בדיני ממונות. דבר זה גול ממנו את פרנסתו, שכן השתכרותו מהתפקיד הרבני הייתה זעומה ביותר, ועיקר כספו בא לו מהתשלום של הבעלי דין על שדן ביניהם. וזהו מלבד משפטו שהי' אמור להיערך לאחר כב' שבועות בעיר פעטערבורג.

בנוסף לכ"ז, רעייתו שהייתה אז הרה ללדת הרגישה כי עוברה חדל לזוז. והרופאים טענו כי לפי דעתם מת העובר, ויש לנתח את האשה בדחיפות כיון שבכל-יום שהעובר בכטנה זוהי סכנה גדולה לחי'.

לאחר שקיבל ר' יצחק-יואל את הודעת הרופאים הוא נחרד במאוד, ונסע מיד אל כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע לליובאוויטש. הוא הגיע לשם ביום רביעי – שבוע לפני תחילת המשפט, וניגש לגבאי ר' לוי'ק [לוי יצחק אידלעוויץ'] וביקש להיכנס מיד ליחידות. בהיות ור' יצחק-יואל נחשב בליובאוויטש, הן מצ"ע והן מצד חותנו – הגה"ח ר' יוסף תומארקין ע"ה – איפשר לו ר' לוי'ק להיכנס מיד ליחידות.

הוא נכנס לרבי והחל לתנות בפניו את צרותיו. אך הרבי הפסיק אותו ואמר לו: הרי

סיים באמרו שברכת הרבי וודאי תתקיים, ובדרך הטבע, כיוון שאין לו אפי' עו"ד, הרי שיש לעשות את ההשתדלות היותר מזערית, והנצחון יבוא מאליו.

מארחו התנגד לדבריו וטען כי למרות שברכת הרבי וודאי תתקיים, בכ"א יש לפעול בדרכי הטבע ע"מ לעשות כלי לקבלתה וכו', והציע לו איזה רעיון.

בכל בוקר הייתה מגיע לביתם אישה חלבנית. באותו הבוקר, כאשר נתקרבה האישה לביתם החלו כל בני הבית לזעוק בבכי' וביללה, ויהי כאשר שאלתם האישה מה קרה, סיפרו לה את כל המעשה עם המשפט. האישה אמרה כי מכירה היא את השופט, והיא מוכרת לו חלב, והבטיחה להם כי היא תדבר עמו. כאשר הגיע האישה לבית השופט לחלק חלב החלה בבכי' עזה. השופט יצא מביתו ושאלה לפשר הדבר, היא ענתה לו כי הדוד שלה עומד להישפט על עלילת שווא, ומדאגתה לו היא בוכה. השופט הבטיחה כי יטפל בעניין. למחרת ביום הרביעי בשעת הבוקר הי' אמור להיערך משפטו של ר' יצחק יואל, השופט הגיע לאולם וגילה כי כל הקטגורים של ר' יצחק יואל נמצאים באולם, מלבד הבעל דין בעצמו ר' יצחק יואל (שהי' אז בתפילה) שלא נכח. הוא החליט לדון באותו הבוקר בנושאים אחרים, ולא קרב אל עניין ר' יצחק-יואל.

בסיום דיוני הבוקר ניגש השופט אל הקטגורים של ר' יצחק-יואל ואמר להם משפט, שממנו משמע הי' שהם יפסידו במשפט. הם נחרדו והתכנסו לאסיפה דחופה, ובד בבד נכנס ר' יצחק-יואל לאולם המשפט. ראה זו השופט ופתח בדיון על אודות סמכותו של ר'

יצחק-יואל. הוא חיפש בעיניו את הקטגורים, ומשלא מצאם הכריז כי כיוון שאין קטגורים שיטענו נגדו ויביאו הוכחות, הרי שהתביעה נסגרת...

חזר ר' יצחק-יואל שש ושמח לביתו, ושם מצא כי הרופאים רוצים לנתח את אשתו. הוא הודיע להם כי הוא אינו מסכים לניתוח, ולאחר כחודש נולד לו בן זכר.

מה

שני גבירים, אחד חסיד של אדמו"ר מוהרש"ב והשני חסיד של ר' מרדכי בער מהורונסטייפל זצ"ל, עשו שידוך ביניהם והשיא חסיד הרש"ב את בנו לבתו של חסיד הרמ"ד. מכיוון ששניהם גבירים, נתנו מתנה הגונה להחתן וקנה יער גדול ליד נהר ה"דניעפער", והיה לו עסק גדול עם עצים.

חמש שנים חלפו מחתונתו, ועדיין לא היו לזוג ילדים. הלכה האשה לרופאים ובדקה ואמרו שהחסרון הוא בה, ונתנו לה עצה שתסע לרופאים מומחים (פרופסורים) בקייב. נסעה לשם ולאחר שהפרופסורים בדקו אותה, הסכימו גם הם שהחסרון הוא בה, אך אמרו לה שעל ידי ניתוח יכולים לתקן. חזרה לביתה וסיפרה לבעלה מה שאמרו הרופאים, אבל הוא לא רצה שיעשו לה ניתוח ולכן נתעכב הדבר.

אבל היא לא יכלה להמתין עוד, ויום אחד בהיותו ביער לא הודיעה לו דבר, וקמה ונסעה לרבה הרמ"ד (כנראה שהיה זה קרוב לעיר הורונסטייפל כיון שנסעה לשם וחזרה ביום אחד. במקום ההוא הנסיעה הייתה על סירה קטנה בנהר, וכך נסעה להורונסטייפל). שאלה האשה בעצתו, והוא אמר שאם הרופאים

אומרים שצריכה לניתוח אזי עליה לעשות הניתוח.

חזרה האשה וסיפרה לבעלה מה שאמר לה רבה. אבל הוא לא רצה לסמוך על הר'מרדכי בער ואמר שרוצה לשאול דעת אדמו"ר הרש"ב. מיד קם ונסע לליובאוויטש ושאל בעצת הרבי. שמע הרבי את פרטי הדברים, ואמר שהוא אינו מסכים לעשיית ניתוח. היא אינה צריכה לזה, ותלד גם בלי ניתוח.

חזר הבעל וסיפר לאשתו דברי הרבי. האשה לא הייתה שלימה עם הדבר, וכאשר בעלה הלך לעבודתו ביער, קמה ונסעה שוב לרבה הרמ"ד. כאשר אמרה לו האשה שהרבי הרש"ב הביע את דעתו שאינה צריכה לניתוח, נענה ואמר: אם הליובאוויטשער אומר שאינך צריכה ניתוח ותלדי ילדים בלי זה - גם אני מסכים. וכך היה, שתוך זמן קצר ילדה, וכמדומה שהיו לה חמשה ילדים.

מז

פעם היה אדמו"ר הרש"ב באיטליא ועימו היו החסידים ר' אברהם באברויסקער ור' קאפיל זעליגסאן לשמשו. ר' אברהם איז געווען זייער א ביטולדיקער אבער ר' קאפיל איז אדרבא געווען זייער א ברייטער נפש (-ר' אברהם היה מאוד 'ביטול' אבל ר' קאפיל היה בעל נפש רחבה מאוד) פעם נתן לפניהם בעל האכסניא פרי חדש שלא ראו כמותו מעודם, ברכו שהחיינו וטעמו מזה, ובקושי אכלו ממנו כדי לצאת בברכה כי הי' לזה טעם לא טוב, אבל אדמו"ר הרש"ב ישב ואכל והיה ניכר עליו שאינו חש כלל בטעמו הקשה, כי היה שקוע בענין אחר, פתאום הרגיש שהם אינם אוכלים ותמה האם התעוררה שאלה על פרי זה ור'

אברהם כנ"ל היה בטל לפני הרבי ולא היה לו עוז לענות. אבל ר' קאפיל ענה מיד שאין בזה ח"ו שום שאלה אלא "מי קען דאס פשוט ניט אריין נעמען אין מויל" (פשוט בלתי אפשרי להכניס זאת לפה) אדנ"ע טעם עוד קצת ואמר שאכן א"א לאוכלו, ולא אכל עוד מזה!!

מז

בוויטבסק גר זקן מופלג ירא שמים אשר לא היו לו בנים או שום משפחה והי' משותק ר"ל, שלא הי' יכול להשתמש בידיו ורגליו, והיו צריכים לשמשו. בחור אחד התנדב ושימש אותו בכל פרט עד יום מותו (שכמדומה הי' בשנת תרע"א).

והנה כשפרצה המלחמה קראו אותו הבחור לעמוד לצבא. הלך מיד אל אדמו"ר הרש"ב נ"ע לבקש עצתו וברכתו איך להשתמט מזה. אחר דברו עמו גמר האדמו"ר בברכה: "דער אויבערשטער זאל דיר ראטעווען פון פייער און פון וואסער" (-הקב"ה יציל אותך מאש וממים).

הבחור הבין שהוא יצטרך לילך לצבא, וכן הי'. כשהגיע לקרב העמידו אותו ממש בשורות הראשונות. הבחור לחם בצבא זמן ארוך וכמובן שבשורות הראשונות היו נהרגים כזכובים, ל"ע, אבל לאותו הבחור לא נגע ולא פגע שום דבר קטן או גדול.

והנה פעם צעד הגדוד שלו כשני ימים בלי הפסק עד שהגיעו לשדה שאמר להם הפקיד אשר שם יערכו את הקרב. החיילים חפרו בורות וירדו לתוכם מוכנים להילחם, והבחור בשכבו בתוך החפירה הי' עייף כ"כ שמיד נפלה עליו תרדמה

וישן.

יודע מה לעשות. אמר לו הרבי, שלדעתו צריך להגיש תביעה לבית המשפט אשר בסיענאט (שהוא הערכאה היותר גבוהה, ובסמכותו לבטל החלטות כל אשר מתחתיו). כן אמר לו הרבי, להגיש את הקובלנא בטעלעגראף, וגם יודיע להם שהעניקו לו זמן קצר ביותר.

נסע החסיד אל העורך-דין שלו ואמר לו שאין דרך אחרת אלא להגיש את התביעה לסנאט (כמובן שלא גילה לו שזוהי עצתו של הרבי). העו"ד צחק ממנו, ואמר לו, שאם תגיע תשובה מהסנאט זה יכול לקרות בעוד כמה שנים, ואילו כאן נתנו לו זמן של מספר ימים בלבד, ולכן סירב בתוקף להגיש את התביעה לסנאט. רק בקושי רב פעל עליו שיכתוב את התביעה משמו, ואילו את שמו של העו"ד לא יזכיר כלל. עורך-הדין כתב הכל כפי שצריך, בהתאם לחוק ולכל הפרטים הדרושים, והחסיד עצמו מסר את הכתב לשלחו באמצעות הטעלעגראף.

כעבור יומיים נתקבלה תשובה טעלעגראפית מהסנאט, שקיבלו את התביעה שלו, והיות שאין להם פנאי כעת לדון בדבר, עליו לחכות עד שיגיע תורה של התביעה, ובינתיים מודיעים לשר הפלך שאיש לא יפריע ליהודי מעבודתו באחוזה עד לבירור העניין - -

עורך-הדין נדהם מהתשובה ואמר, שכעת אין לו מה לפחד כלל, וכבר זכה בדין, כי עד לבירור העניין בסינאט יקח הדבר חמש שנים ויותר, וכעת יש לו זמן לתקן ולאשר את כל מה שצריך, ולבטל את הערעורים שהגישו נגדו!

בתוך שינתו חלם, והנה בא אליו אותו הזקן החולה ששימש אותו כל השנים ואמר לו: פה אין זה מקום לישן כי הסכנה גדולה. בא עמי ואביאך למקום אחר ששם תוכל לישן. והזקן הגביהו ונשא אותו למקום אחר וישן שם. כל זה נראה לו בחלומו.

בהקיצו משנתו הביט מסביב וראה והנה בעת שינתו ערכו המלחמה וכל החיילים מסביבו מונחים הרוגים. הוא קם מחפירתו ומצא עוד שלושה או ארבעה שנשארו בחיים מכל הגדוד שלו. והבין איך שנתקיים חלק הראשון של ברכת אדמו"ר הרש"ב נ"ע שניצל מאש.

כאשר חזר משום לא שלחו אותו עוד אל החזית, ועדיין הי' משמש בצבא אבל לא כחייל אלא שסיפק מים ומזון להחיילים. פעם בנסעו ברכבת שעברה על גשר שעל נהר עמוק נשבר הגשר באמצע וכולם נפלו לתוך הנהר וכמעט כולם טבעו, והוא ניצל בנס והבין שנתקיים גם החלק השני של ברכת אדמו"ר הרש"ב נ"ע.

מח

אחד ממקורבי הרבי מוהרש"ב הי' לו עסק של אחוזה גדולה (כאן נקרא פערמא), ויצא ע"ז ערעור.

הלה הגיש את הדבר לבית המשפט - אך הפסיד. שוב הגיש את הנושא לשר הפלך, וגם הפסיד. נתנו לו זמן קצר מאד לפנות את האחוזה, או למכרה. הגיע החסיד אל הרבי הרש"ב, וסיפר לו מה שקורה אתו, וכי הוא במבוכה גדולה, כי עליו לפנות את האחוזה תוך זמן קצר ביותר, ואינו

למסובים: קוקט אויף די אויגען (והראה על העינים שלו) וועלכע האבען געזעהן א אמת'ן צדיק! (הביטו בעיניי שראו צדיק אמיתי)

עוד אמר: איך האב געזעהן א אידען איז געזסען מיט צווי גאלדענע זייגער'ס און מיט איין צובראכענע הארץ צום אויבערשט'ן. (ראיתי יהודי שישב עם שני שעוני זהב ולב אחד שבור להקדוש ברוך הוא)

נא

בתקופת מלחמת העולם הראשונה, שהחלה בתשעה באב תרע"ה, עזר רופא בשם ד"ר ליברמן הרבה מאד לבחורי ישיבת תורת בכל הקשור להתייצבותם לפני שלטונות הצבא, והוא ממש סיכן את חייו בזה. הוא הי' מייעץ לבחורים, איך להתנהג, מה לומר, ולפעמים גם הי' כותב מה שהי' צריך לתועלת הבחורים.

פעם בא אליו א' מבחורי הישיבה, שהי' לו תבלול בעין. הבחור עצמו ידע, שלא נעשה מה שדרוש בשביל שיפטר אותו בגלל זה מהצבא, ולכן בא לשאול ממנו עצה. כאשר הסתכל הרופא הנ"ל בעיניו ראה שבגלל דבר כזה אין שום עילה שיפטר אותו. הוא שאל מהבחור באיזה מקום עליו להתייצב, וכאשר אמר לו את המקום, ענה לו הרופא שאם כך, הוא שייך לעיר פלוגית. (לפי החוק, בעיירות הקטנות היו מתחשבים רק במום הניכר והגלוי לכל, אבל דבר הטעון בדיקה היו שולחים לעיר הגדולה, ששם הי' "וואיעני לאזארעט" – בית רפואה לאנשי החיל). אך אמר לו שלא יצליח להתחמק במום זה, כי-יש שם רופא עיניים מומחה, אותו אי-אפשי לרמות בדברים של מה-בכך, כי הוא מהרופאים הגדולים.

כ"ק הרבי הרש"ב אמר לאברך אחד (הרב אברהם יצחק גלאזמאן) שלמד בישיבת תורת, שיקבל עליו תפקיד של רב ומורה הוראה באותה העיר. השיב לו האברך, שקשה לו לקבל עליו דבר כזה, וכי הוא מתיירא מהאחריות הגדולה שבוה.

אמר לו הרבי: מי שהוא מורה הוראה לעדה מישראל, נותנים לו כח מלמעלה ע"ז שלא יכשל ח"ו. כן עוד אמר לו הרבי בזה"ל: דו ווייסט דאך אז ביי מיר איז געווען א מילה שלא בזמנה (יודע הינך הרי שאצלי הייתה מילה שלא בזמנה).

באותו זמן – ממשיך הרבי לספר – הגיע איזה רב מעיירה אחת ונכנס לכ"ק זקני הצ"צ, אותו רב היה נוהג ללמוד שו"ע יורה דעה עם באר היטב באופן שלא מצא חן בעיני זקני הצ"צ. ושאל ממנו הצ"צ, האם יכולים לעשות מילה בזה היום (היינו, ביום חמישי או בעש"ק). שאלו הרב: מדוע הרבי שואל ממני? אמר לו הצ"צ, כי רוצה הוא לשאול מרב שיפסוק הדין הלכה למעשה. השיב לו הרב, א"כ, כיוון שאם שואלים ממני – איני מתיר. ואכן קיבל זקני הרבי את דבריו ולא עשו את הברית ביום הנ"ל.

הרבי המשיך לומר עוד לאותו אברך: מזה רואים, שמי שהוא רב ומורה הוראה – נותנים לו כח וסיוע מלמעלה!

ג

הרבי ז"ל מסלונים כאשר חזר בשנת תרס"ב מאדמו"ר הרש"ב, אמר במסיבת חסידים: אשרי העיניים שראו צדיק אמיתי. ואמר

בנוסף לכך הוא גם הי' רשע גדול.

בצערו כי גדול, חזר תיכף לליובאוויטש (העיר וויטעבסק, מקום מושב הד"ר ליבערמאן הנ"ל, היתה בדרך לאותה העיירה בה הי' הבחור אמור להתייצב לצבא, אך לאחר ששמע מהרופא את דבריו, לא המשיך בדרכו לאותה עיירה אלא חזר לליובאוויטש). הבחור נכנס אצל הרבי וסיפר לו מה-שמא הרופא. הרים הרבי את ידו הק' והניחה על מצחו, התהרהר מעט ואחר-כך אמר להבחור: סע לשם והשי"ת יהי' בעוזך!

מיד יצא הבחור להתייצב באותה עיירה. הוא הגיש להם את תעודותיו, ואמרו לו מתי עליו לחזור ולהתייצב. בהגיע מועד התייצבותו, הגיע למקום והמתין עד אשר יקראו אותו בשמו. כאשר הכריזו את שמו, נכנס לחדר הרופאים, שם ישב בראש השולחן הרופא הראשי, שהי' יהודי, וכל שאר הרופאים, ז' מספרם, היו לא-יהודים. כאשר הבחין הרופא הראשי בכניסתו של יהודי בעל זקן ופיאות, התבטא באיזה לשון של זלזול בשפה הרוסית, ורמז לשאר הרופאים שישבו באותו שולחן, לקחת ממנו את הניירות שלו ולבדוק אותו.

הרופאים השכיבוהו על המיטה והחלו בבדיקתם. הם בדקוהו ושאלוהו אם הוא רואה אם לאו. הבחור התבלבל מאד ולא ידע מה להשיב; שכאשר הי' צריך לומר שאינו רואה אמר שרואה, ובעת שהי' לו לומר שרואה - אמר ההיפך. הרופא הראשי, היהודי, קם ממקום מושבו בראש השולחן וניגש אליו. הוא הסתכל, בעיניו, אמר שוב כמה מילות זלזול בשפה הרוסית, ולחש לו באוזניו בשפה היידיש: דו פרעד! זאג אז דו

זעהסט גארניט! (סוס שכמותך! אמור שאינך רואה כלום!). כאשר שמע הבחור את דבריו, החל לומר כי ראייתו אינה טובה וכי אינו רואה מאום.

אחרי בדיקות חוזרות ונשנות, כתבו הרופאים שבדקו אותו היטב, וכי אינו רואה כלום. לאחר שגמרו לכתוב, הגישו את המסמך לראש הרופאים, אשר קראו היטב וחתם ראשון, כנהוג, ואחריו חתמו שאר הרופאים. כך ניצל היהודי מעבודת הצבא, בזכות ברכת הרבי הרש"ב.

נב

פעם נכנס אחד אל אדמו"ר הריי"צ נ"ע וחפץ לבחון אותו בגמרא, והנה בהכנסו אליו ראה שאדמו"ר הריי"צ לומד אותה הסוגיה בגמרא שבה רצה לבוחנו המתנגד נשתומם ולא ידע מה לעשות.

אדמו"ר הריי"ץ שאל אותו מה רצונו ענה לו המתנגד האמת כנ"ל, אמר לו אדמו"ר הריי"צ שלא ידע מזה כלל כי אם שאביו הרש"ב נראה אליו ואמר לו ללמוד את הסוגיא הזאת.

(כמדומה שהיה בשנת תר"פ תיכף אחר הסתלקות אביו הרש"ב).

נג

סיפר ר' יצחק מינקוביץ, הנק' איציע ליימעס אשר פעם הי' אצל כ"ק בראסטאוו (הכוונה לכ"ק אדמו"ר הריי"ץ נבג"מ זי"ע) איזה זמן לפני החג, והי' צריך לנסוע הביתה בשעה מאוחרת בלילה היינו ג' שעות אחר חצות הלילה.

ונזדמן שכ"ק קרא אותו לדבר באיזה עניינים, ודבר איתו בשעה מאוחרת בלילה בחדר הנק' סטאלאווע והדיבור הי' אודות ענייני מקוואות מה שנתייסדו בכמה עיירות, וכמה כסף צריך לבנין המקו', ובאיזה מקומות צריך עוד לעשות מקוואות, ועוד סביב נושא זה.

והגם שר' יצחק הרגיש שנשאר זמן מועט לזמן הנסיעה, מ"מ לא הרהיב עוז לומר לכ"ק להפסיק הדיבור (עוד קודם אמר לכ"ק שבדעתו לנסוע הלילה בשעה ג' כנ"ל). לערך כחצי שעה לפני זמן נסיעתו היינו חצי שעה על שעה ג', לקח כ"ק השעון שלו ואמר לו בהיות וכבר מאוחר, מסתמא לא תיסע היום ורק למחר תסע ברכבת אחרת הנוסעת במסלול אחר.

ענה ר' יצחק כי חפץ לנסוע כעת בהיות שאם יסע מחר יגיע לביתו מאד מאוחר, היות והרכבת שיוצאת מחר נוסעת במסלול ארוך יותר וגם מחיר הנסיעה הינו גבוה, ואילו הרכבת היוצאת תיכף נוסעת במסלול קצר ומחיר הנסיעה זול יותר.

אמר לו כ"ק אך מ"מ הזמן קצר ולמה לך למהר כ"כ ולרוץ אל הרכבת, יותר טוב שתסע מחר במנוחה בלי חיפזון.

ר' יצחק לא הרגיש כלל כי דברי כ"ק הם דברי קודש אשר נאמרו ברוה"ק כי כ"ק דיבר איתו כדבר איש אל רעהו. ואמר עוד הפעם שקוצר הזמן אינו מניעה אצלו, כי בוודאי יגיע לתחנה בזמן ולא יאחר את הרכבת. ואמר לו כ"ק נו איז פאר גיוזנטער הייט (סע לשלום!). ולקח ברכת פרידה ורץ לתחנת הרכבת ואכן הגיע לתחנה בזמן ועלה על הרכבת לכיוון לביתו.

אך באמצע נסיעתו היינו לאחר חצי יממה לערך נזדמן שיטפון גדול והרכבת לא הי' יכלה לנסוע מפני המים והוכרח לחזור חזרה לראסטאו.

ור' יצחק הנ"ל אחר ריבוי תלאות שהי' לו בדרך הי' צריך לנסוע לאחר איזה ימים ברכבת אשר נוסע במסלול האחר כמו שאמר לו כ"ק ובא לביתו בערב החג איזה שעות קודם הדלקת נרות ולא הספיק מאומה להכין עצמו לכבוד החג, ומובן שאם הי' מקיים כמו שאמר כ"ק אז הי' מגיע איזה ימים קודם ובלי תלאות ועג"נ, ואז הבין אשר דברי כ"ק לא היו דברי חולין רק דברי קודש שנאמרו ברוה"ק.

המעשה הזה שמעתי מפי ר' יצחק בעל המעשה

נד

אחרי החתונה הגדולה אמר אדמוה"ז לרלו"צ מבארדיטשוב שיסע דרך דובראוונא (כידוע שאדמוה"ז היה נותן לצדיקים "מארשרוטז (=דרך נסיעה)), ולהיות בביתו של ר' נחמיה מדובראוונא. לר' נחמיה היה אחיינית שהייתה משותקת בידיה ורגליה והיה אצל הרבה רופאים ולא יכלו לעזור. כשהגיע ר' לויק לביתו רצה לבקש ממנו שירפא את הנערה. אבל לא יכל לגשת אליו מכיוון שהיה כל הזמן בדביקות. פעם כשהלך ר' לויק לבית הכסא חיכה לו ר' נחמיה בחוץ עם כלי מים ליטול ידים, כשיצא ר' לויק וניגש ליטול ידיו הלך ר' נחמיה אחורה, והבין ר' לויק שהוא רוצה שהוא (ר' לויק) ילך אחריו וככה הלך איתו עד ליד פתח חדרה של הנערה, ואמר לו ר' נחמיה שהנערה הזאת משותקת מלידה ורוצה שיברך אותה שתתרפא. נטל

ר' לויק את ידיו וברך "אשר יצר" וסיים "רופא כל בשר ומפליא לעשות" וכפל עוה"פ "רופא כל בשר ומפליא לעשות" ותתרפא הנערה.

נ

רש"ג סיפר ב' סיפורים אשר הם מקובלים איש מפי איש עד בעל המעשה. הראשון הוא סיפור מרופא מקובל רופא מפי רופא עד לבעל המעשה, והשני סיפור מבעל עגלה והוא מקובל בע"ג מבע"ג עד לבע"ג בעל המעשה. והם סיפרים לרש"ג. הסיפורים הם אודות רלוי"צ מברדיטשוב זצ"ל:

מעשה מבעל עגלה: חסידי רלוי"צ מברדיטשוב העשירים כשרצו להגיע לרבם היו שוכרים בעלי עגלות שהוליכום למחוז חפצם, בד"כ הבע"ג היו אנשים פשוטים ביותר שלא ידעו אפי' דין פשוט בשו"ע.

פעם הי' בע"ג אחד שהביא איזה עשיר לברדיטשוב בליל א' דסליחות והבע"ג בהיותו ע"ה שלא ידע מאמירת הסליחות בחצות ליל מוצש"ק, הלך כרגיל לישון אבל משום מה התהפך על משכבו ולא הצליח להירדם. הוא חשב עצה – קם ושתה כוסית יי"ש וחשב שעכשיו יוכל לישון טוב, אבל לדאבון ליבו זה לא הועיל. הוא קם ושתה שוב אבל עדיין ללא הועיל וכך עשה פעמים רבות, וכשראה שזה לא עוזר חשב שאם יטייל קצת יוכל אח"כ להרדם וכך עשה.

כשיצא לרחוב ראה המון אנשים הולכים במרוצה לכיוון אחד ובשאלו להיכן הם רצים ענו לו לסליחות של המגיד, כששמע זאת והרי לא ידע מה זה סליחות חשב שבטח מדובר בחזן מפורסם שעכשיו בא

וכולם רוצים לשמוע אותו סו"ס הלך גם הוא לשמוע. כשהגיע לביהכנ"ס ראה והנה הוא מלא מפה לפה וגם רבים עומדים בחוץ מחוסר מקום וכולם בוכים, תמה הבע"ג מדוע הם בוכים ואיפוא החזן המפורסם?

הבע"ג הי' בעל כוח לא התפעל מהדוחק ונדחף בחוזק לתוך הביהכנ"ס עד למרכזי בית הכנסת ושם ראה איש אחד שוכב בפישוט ידים ורגלים על הארץ ובוכה במר נפשו בבכיות עצומות והתפלא שאין איש אשר יהי' לו לעזר להגביהו!.. כך כולם עומדים ומביטים עליו... ובוכים.

וכך שכב האיש על הארץ כחצי שעה, פתאום התרומם קם וניגש אל העמוד וצעק בקול את הפסוק "אל תבוא במשפט את עבדך – כי לא יצדק לפניך כל חי".

סיפור מרופא:

פעם כשהתפלל רלוי"צ לפני העמוד מוסף ביוהכ"פ ובנפילתו בכורעים שכב על הריצפה ולא קם, כל העדה חשבו שבוודאי הוא בענינים נעלים מאוד, והנה עובר זמן רב ועדיין לא קם, ניגשו לראות מה קורה, וראוהו שנראה בהתעלפות. מיד נעשתה מהומה ורצו לקרוא לרופא שהתפלל בביהכנ"ס סמוך, הרופא רץ לביתו להביא הכלים הנחצים וחזר לביהכנ"ס וראה שרלוי"צ שוכב עדיין כך בלי שינוי!

הנוהג אצל הרופאים היה שהיו לוקחים מהמתעלף דם והסדר בזה הוא שקודם קשרו על ידו מטפחת ולוקחים את דמו לבדיקה והקשירה היתה חזקה והדוקה מאוד.

והנה מיד כאשר גמר הרופא לקשור את המטפחת על ידו של רלוי"צ, קם ר' לוי"צ כאילו לא קרה מאומה, ניגש אל העמוד והמשיך

בתפילתו, כמובן שהרופא הי' בהתפעלות עצומה שלאחר התעלפות ארוכה כזו יגש רלוי"צ אל העמוד וימשיך בתפילה כאילו לא קרה כלום, הוא חזר לביהכנ"ס להמשיך בתפילתו, ואת המטפחת שכח להתיר ולהסיר מידו של רלוי"צ.

במוצאי יוהכ"פ נזכר שעדיין לא לקח ממנו את המטפחת ומיהר לבית הרלוי"צ וראה והנה עדיין ידו קשורה במטפחת וידו נפוחה ביותר, אך הוא לא הרגיש בזה כלל, הוא ניגש מיד והתיר את המטפחת. אמר לו רלוי"צ: "א יישר כוח איד – איך האב וועגן דעם אינגאנצען פארגעסן" (יישר כחך יהודי לגמרי שכחתי מזה).

אמירת המאמר הלך לחזור את המאמר לפני תלמידיו. אחד החסידים שרצה לשמוע את החזרה מפי ר' פסח, הלך למקום בו התאספו ר' פסח ותלמידיו, אך לפליאתו הרבה ראה איך שר' פסח יושב ושותק ואינו מדבר מאומה. כך ישב ושתיק בערך כשעה. כעבור שעה רמז לו אחד מחניכיו של ר' פסח שיצא אתו החוצה, ואמר לו: דע לך, שכל זמן שאתה תשב פה לא ידבר ר' פסח, וממילא טוב יותר אם תלך מכאן, כיוון שבין כך לא תשמע מאומה, ואם תלך – לכל הפחות אנו נשמע. והוא שמע אליו והלך. וסיפר, שתיכף ביציאתו שמע איך שר' פסח כבר התחיל לדבר...

את הסיפור שמעתי מבעל המעשה בעצמו

נח

ר' הלל מפאריטש זצ"ל היה מחמיר גדול במצוות, ואמר עליו כ"ק אדמו"ר הצ"צ שכבר שלוש מאות שנה שלא היה צדיק כמוהו במעשה.

נט

בין החומרות שהחמיר על עצמו, שלא נכנס לחדר שהיו על הכותל תמונות של אנשים. ולא היה צריך להכנס לחדר לדעת אם ישנם בו תמונות, אלא מיד כאשר פתח הדלת קצת הרגיש אם יש בחדר תמונה ולא היה נכנס לפנים.

בכל פעם שהיה נוסע לעיר אחרת, היה לו בעה"ב קבוע בעיר, שבביתו הייתה האכסניה שלו. אותו בעה"ב עשיר יחד חדר אחד עבור ר' הלל, וקודם בואו לעיר היה הגביר מצווה לבנו לפנות כל התמונות מהחדר. פעם בא ר' הלל

נז

ידוע שכ"ק אדמו"ר הצ"צ היה שולח בחורים להרה"צ ר' הלל פאריטשער שידריכם בדרכי החסידות. ר' הלל היה נוהג, שכאשר זימנו אותו לאיזו שמחה היה מוליך אתו גם את כל מחונכיו, והיה שולחן מזומן בעבורם, והוא היה יושב ומתוועד עם המחונכים שלו ואם מישהו רצה לשמוע היו יכולים לשמוע.

כן נהג כ"ק אדמו"ר הצ"צ לשלוח בחורים להרה"צ ר' פסח מאלאסטאוקער, (ר' פסח היה ידיד עוז של ר' הלל, למרות שהיה צעיר ממנו. ר' הלל היה קטן ודק בשר, ולעומתו ר' פסח היה גיבור אדיר. ר' פסח היה עני גדול והוא היה מכנה את ר' הלל "העשיר" משום שר"ה היה לומד גם קבלה ור"פ למד רק דא"ח.) אבל ר' פסח לא היה מדבר כלל אלא לפני תלמידיו ואם היה עומד שם אחד שלא מתלמידיו, היה שותק ולא היה מדבר מאומה.

פעם היה ר' פסח בליובאוויטש ולאחר

לעיר מבלי להודיע לעשיר על בואו, וכאשר שמע הגביר את קול אופני העגלה של ר' הלל בחוץ, מיד צוה לבנו לפנות את החדר מן התמונות. מיהר הבן לפנות את התמונות, אולם כאשר הגיע ר' הלל לפתח החדר, פתחו קצת ועמד ולא נכנס.

הבין הגביר שבטח השאיר שם בנו תמונה אחת וצווה עליו לפנות את כל התמונות מהחדר. חפש הבן בתוך החדר ולא מצא תמונה. ור' הלל עדיין עומד ואינו נכנס. חיפש הבן שוב, עד שראה שאחורי הדלת נשארה תמונה אחת ומאחר שהדלת נפתחה כלפי פנים, לכן הסתירה הדלת את התמונה. לקח הבן את התמונה מתוך החדר, ואז נכנס ר' הלל.

שמעתי מבנו של הגביר שאתו היה המעשה

ס

ר' הלל החמיר שלא לשבות במקום שלא שבת שם קודם לכן. פעם הגיע לעיר בה לא שנה מעולם בשבת, והתארח אצל גביר אחד. אותו גביר הפציר בו תמיד שישאר בשבת, אך ר' הלל סירב תמיד. באותו ביקור, סובב הגביר את הסיבות כך שר' הלל היה מוכרח להיות שם בשבת.

ביום ראשון, כאשר ר' הלל היה מוכן לנסוע, הלך אחד והלשין במשטרה שבביתו של הגביר נמצא א גוטער איד (צדיק), ובאותו הזמן הייתה גזירה שאסור לגוטער אידן לנסוע ממקום למקום ללא רישיון.

כיון שהיה גביה, היו לו ידידים ומכירים במשרדי המשטרה, ומיד כשנודע להם על התלונה, הודיעו לידידם הגביר שבקרוב יגיעו אליו לחפש אחר הצדיק הנמצא אצלו.

באותו זמן ר' הלל בחדרו ועיין בדא"ח, כשלפניו פתוחים חמשה ספרים בהם היה מעיין. זמן קצר לפני שהגיעו, יצא ר' הלל לבית הכסא, והשאיר את הספרים על השולחן. הגביר סגר את הספרים והניחם בארון הספרים.

כאשר הגיעו אנשי המשטרה לבדוק את התלונה, חפשו בדרך כבוד בכל החדרים אבל לא בבית הכסא. ובראותם שאין איש הלכו (ור' הלל היה יושב בבית הכסא בכלל לזמן ארוך ואפי' לחצי שעה - כי היה חולה במעיו).

לאחר שהלכו יצא ר' הלל ולא אמר מאומה, אלא התפלל כדרכו תמיד והכין את עצמו לנסוע. טרם שנסע אמר ר' הלל לגביר: הלא רואה הנך שלא רצייתי להיות פה בשבת, ועכשיו שהייתי פה - נגרמה לך עגמת נפש גדולה...

סא

ידוע שר' הלל הי' מחמיר ע"ע מאוד בכל מיני חומרות והי' מחמיר שלא לשלוח מכתב בערב שבת וכן לא לחתום על מכתב שנשלח בערב שבת. קרה פעם בהיותו בליובאוויטש שנצרכו לחתימתו על מכתב בערש"ק, והצ"צ אמר לו לחתום וזה הי' עניין כללי נחוץ ואעפ"כ לא הסכים עד שהפציר בו הצ"צ מאוד.

אח"כ אמר הצ"צ לבנו המהר"ש - "דו מיינסט ר' הלל האט ניט אויסגעפירט? דעם בריוו האט מען סיי ווי ניט ארויסגעשיקט ביז נאך שבת!" (חושב הינך שלא התבצע רצונו של ר' הלל - למרות הכל המכתב לא נשלח עד אחרי השבת)

סב

פעם הי' ר"ה בעיירה שכל יושביה אנשים פשוטים וכשהי' חוזר דא"ח לא הבינו מאומה שלחו אנשי העיירה שליח לר' הלל – את השוחט דמתא – לבקש ממנו אשר יחזור דא"ח אשר יבינו. נכנס השוחט אליו והציע לפניו בקשת הקהל, ור' הלל שמע את דבריו ובגמרו לדבר הפטיר ר' הלל 'נו! השוחט חשב שר' הלל הסכים לבקשה – ויצא והודיע לציבור כי ר' הלל הסכים, השמחה היתה גדולה והכינו סעודה גדולה עם משקה – ביד רחבה נכנס ר"ה לסעודה והחל לחזור דא"ח – כדרכו תמיד – ענייני השכלה עמוקים אשר הם לא הבינו מאומה, כשגמר ר"ה ויצא, התנפלו כולם על השוחט על אשר רימה אותם, השוחט ביקש מהם בתחנונים רשות ליכנס לר"ה ולברר את פשר הדבר כיוון שר"ה ענה כנ"ל, נכנס אל ר"ה וענה לו איך האב גארניט געמיינט מיט דעם נו! (לא התכוונתי כלום באומרי 'נו') – ואמר לו שהוא חוזר עבור הנשמות.

סג

רש"ג ראה פעם את ר"ה בהיותו בן ח' או ט' שנים וחשב שבטח יענה איש"ר בקול רעש גדול, ולמעשה ראה שאינו כן ואומרה בנחת ובהשקט.

סד

אחר הסתלקותו של ר' אהרן מקרלין נ"ע בא בחזיון אל ר' שלמה מקרלין ואמר לו שהגיע זמנו להתגלות בעולם ואם לא יתגלה יפטר מן העולם. קיבל ר' שלמה בעל כרחו את הנשיאות. הבקשה הראשונה שהביאו לפניו היתה מבניו של גביר אחר שהי' חולה מסוכן

וקרוב לגסיסה, ובקשו תחנונים שיתרפא ויחי'. תיכף אח"כ נכנסה אשה בבקשה עבור בתה המקשה לילד. ראה ר' שלמה ברוה"ק שנשמת הגביר הזה צריכה להתגלגל בתוך בנו של אשה זו המקשה לילד, וענה לבני הגביר שאינו יכול לעזור להם ובירך את היולדת. (היינו שפסק למעלה שיפטר האיש כדי להתגלגל בהילד). תיכף כאשר נפטר הגביר ילדה האשה בן. אותה האשה היתה אח"כ עני' ומחזרת על הפתחים ר"ל, ולקחה עמה גם את בנה. הוא הי' מושך אותה תמיד לילך אל ביתו של הגביר הנ"ל. כאשר נתנו לו משהו שמה הי' בוכה וצועק שהוא רוצה יותר. וכמה שנתנו לו הי' צועק שרוצה יותר. כמובן שהביטו עליו כמשוגע ר"ל, מדוע דוקא בבית זה מתנהג כך. וגם הילד לא הרגיש ולא ידע הטעם. באו אל ר"ש מקרלין לבקש ברכתו ועצתו. כמובן הוא הבין את הדבר וחיך ואמר "נו גיט אים. גיט אים וואס ער וויל" (תנו לו, תנו לו מה שמבקש).

סה

ר' גרונם אמר על אשתו שהיא ממשפחת ה"גרעפטשערס". וככה סיפר: בימי אדמוה"ז גר חסיד אחד בעיר של מתנגדים, והיותו חסיד הי' סוד שאיש לא ידע. פעם הביטו בסידורו וראו שינוי נוסח במקום אחד והבינו שהוא חסיד. קמו עליו שלשה מתנגדים, כולם גבירים, והכווהו מכות רצה עד שבסוף מת מפצעיו.

ר' שלמה מקרלין הי' אז בסמיכות לאותה העיר וספרו לו החסידים את הדבר. שאל ר' שלמה על שמם של אלו שהכוהו. אמרו לו שם האחד וקרא: "ער איז דאך א משוגענער" (הוא הרי

משוגע). אמרו לו שמו של השני ואמר: "ער איז דאך א בלוטיגנער עני" (עני ארור). אמרו לו שמו של השלישי ופסק ר' שלמה: "עס וועט זיך אים אפגרעפטשן (הוא יגהק בתמידות)".

וכך הוא: הראשון נשתגע וגם אבד כל נכסיו. השני נעשה עני ומת אחר זמן קצר. השלישי נעשה עני וגם נחלה במחלה שהי' משהק – גרעפטשן – בקול גדול שהיו שומעים מרחוק ובחוזק כל כך עד שהי' מוציא דם, ובסוף מת מזה. גם בניו היתה להם המחלה אבל לא בחוזק כ"כ. וכן בכל דור של יוצאי חלציו עד אשתו של ר' גרונום היתה להם המחלה, ובכל דור נעשה קל יותר.

סו

אחד מהחסידים הפשוטים של כ"ק אדמו"ר הזקן או של בנו כ"ק אדמו"ר האמצעי, היה סוחר חטים, איש ישר ונאמן, שהי' מתנהג עם כולם ביושר, והיה ידוע בנאמנותו, עד שגם הגויים שאמרו בדרך כלל על היהודים שהם גנבים, היו מודים שהוא אדם ישר.

פעם שמע אודותיו אחד הפריצים, וחשב לעצמו שאם אכן מדובר בסוחר נאמן כל כך, כדאי לנסוע ולקנות ממנו כאלפיים פוד חיטה. כאשר הגיע הפריץ לבית החסיד, עסק החסיד בעבודת התפילה, ואשתו ניגשה לפתוח את הדלת. כששמעה את בקשת הפריץ, אמרה שהיא יכולה למכור לו ואין צורך להטריח את בעלה. כאשר הפריץ התעקש לקנות דווקא מבעלה, אמרה לו שבעלה מתפלל כעת. אמר לה הפריץ: נו, שיפסיק לכמה דקות ואחר-כך ישוב להתפלל. הסבירה לו האשה שאי אפשר לדבר עם בעלה כלל בשעת התפילה, כיוון שאינו

שומע שום דבר. לא האמין לה הפריץ, ואמר שמסתמא הוא רמאי שעושה את עצמו כאילו אינו שומע. אמרה לו האשה: תבחן ותוכח בעצמך. לקח הפריץ את הרובה בידו וירה סמוך לאזנו של החסיד, ולא קם ולא זע, ולא הרגיש בזה כלל. ראה הפריץ שדברה האשה אמת, וקם ונסע.

אחר-כך, כאשר סיים החסיד את תפילתו, סיפרה לו אשתו שהיה כאן פריץ שרצה לקנות בסכום גדול וכו'. שאל אותה החסיד: ומדוע לא מכרת לו? ואמרה שהוא רצה להתעסק רק איתך. אמר החסיד בשלווה: נו, אם כן הוא בוודאי יחזור.

סז

בחרסון היה איש זקן מופלג מעיר ליעפלע. שאלתי אותו האם הכיר הוא את ר' יקותיאל ליעפלער וענה שהוא לא הכירו אבל הסבתא שלו הכירה אותו והוא שאל אותה אודותיו, ואמרה לו שהוא היה: א משוגענער! [=משוגע]... כאשר שאל אותה מדוע מכנה אותו כך, ענתה: א איד וואס זיצט א גאנצען מעת לעת אין טלית און תפילין ואינו מרגיש איך שעבר היום והלילה איז ער זיכער א משוגענער! [=יהודי שיושב יממה שלימה בטלית ותפילין ואינו מרגיש איך שעבר היום והלילה, הוא בוודאי משוגע]

סח

עוד סיפר, שר' יקותיאל היה מתבונן כשעה אחת לפני הודו ואז היה מתחיל "הודו לה" קראו בשמו", והיה מפסיק ואומר: ניין, ס"איז ניט דאס [=לא, זה לא זה!]. והיה מתבונן שוב כשעה ושוב מתחיל, ושוב מפסיק באמרו

כנ"ל: ניין, ס'איז ניט דאס! שוב התבונן כשעה ואחר כך התחיל וגם המשיך בתפילתו. כמובן שלפעמים היה מתפלל מיד, ולפעמים היה בודאי לוקח זמן ארוך יותר וכו'.

טט

ידוע שאדה"ז הי' אומר חסידות במיוחד לחסידים הזקנים, פעם רצה ר' אייזיק נ"ע להיכנס ומיאנו לתת לו באמרם לאדמו"ר הזקן שהוא רק "יונגערמאן", וענה להם אדמו"ר הזקן – "ער איז א יונגערמאן, נו וועט ער זיין א אלטער מאן!" (הוא צעיה, נו הוא יהיה מבוגר).

ע

בקרעמענטשוווג הי' גר ר' אהרון בן של פריידא (בת אדמו"ר האמצעי), הוא היה אדם גדול, (הי' בין אלה שהראה עליהם הצ"צ שיקבלו את הנשיאות אחרי הסתלקות אדמו"ר האמצעי) והחסידים בקרעמענטשוווג היו מתחילים איתו הרבה ואדמו"ר האמצעי שלח להם שלא יתחילו איתו.

פעם עמד ר' אהרון באמצע התפילה והיתה שריפה בביתו ולא יכלו לכבות את האש והוא לא הרגיש בזה כלל... ניגשו אליו וצעקו לו, הוא לא שמע ולא הרגיש כלום. הם הוליקוהו לבית אחר ושם גמר את תפילתו. אחר שגמר את התפילה שאל מה זאת שעומד פה ולא בביתו.

עא

ר' ברוך מרדכי מברויסק בבואו לא"י הי' אלמן מאשתו. בבואו לשם קנה בית, והי' צריך אשה שתעזור לו בבית, פנוי' לא רצה שתבוא

מצד יחוד, ולכן החליט לישא אשה, שלח שדכן למצוא אשה שתסכים להנשא לו והסכים אפי' לאשה פשוטה ביותר (כי בהיותו זקן לא חשב שיולדו לו ממנה בנים), השדכן הלך ומצא אשה אלמנה שהיתה עדיין צעירה אבל היתה עניה ביותר, היא היתה מכבסת ומנקה בביתם של גבירים, היא הסכימה והוא נשאה לאשה, הוא עסק בשלו – שהי' לומד כל היום והיא עשתה את כל מלאכת הבית והשגיחה עליו.

פעם כשהתוועד עם חסידים ולקח משקה והי' "בגלופין", קרא לאשתו שהיתה בחצר באה ועמדה אצל הפתח, והוא התחיל לפרט לפני' ולפני החסידים את גודל יחוסו וכל הזכותים שהיו לו – שהי' אצל אדה"ז והי' אצל הווילנער ג"כ תלמיד וכו' וכו' כהנה רבות, ותמה איזה זכות יש לה להיות לו לאשה, כנראה שהיא היתה חכמה וענתה לו בזה הלשון: זאג מיר בעסער וואס פאר עבירה האסטו געטאן אז דו זאלסט האבן מיר פאר א ווייב!! (מוטב שתאמר איזו עבירה עשית שקיבלת אותי לאישה)

כמובן שכשהחסידים שמעו מענה כולם צחקו ונהיה שמח אח"כ התוועד הדבר שהיא היתה יותר מיוחסת אף ממנו, שהיא היתה בת של א' הצדיקים וג"כ בעלה הקודם הי' צדיק, ובבואם לא"י לא גילו את האמת מי הם, ולכן היו עניים ביותר. ואח"כ מת עליה בעלה – ובהיותה עני' ולא רצתה לגלות יחוסה – העדיפה לקחת עבודות פשוטות מלגלות את סודה!

שמע מר' מאיר שמחה ז"ל חן

עב

ר' מאיר שמחה חן ע"ה סיפר מעשה מר' שמואל מונקעס עם זקנו ר' פרץ חן ע"ה.

ר"פ הי' מלמד דרדקי בביעשינקאוויטש ולימד את תלמידיו פעם במשנה שנים אוחזין בטלית וביאר להם הענין ולאחמ"כ הם שאלוהו עניינים שהם לא הבינו והוא ענה להם, כרגיל. באמצע ביאורו נכנס אדם אחד לביהמ"ד וישב בצד והקשיב ולאחר שר' פרץ גמר לענות להם, ניגש האיש וביקש ג"כ לשאול שאלה. ושאל אותו מדוע במשנה נאמר "זה אומר אני מצאתיה, וכולה שלי" ואח"כ כופלת המשנה שוב - "זה אומר אני מצאתיה וכולה שלי", פעמים כתובים באותו לשון ובאותו גודל אותיות, ואילו בהלל רואים שכתוב את הפסוק "זה היום עשה ה' כו" ואח"כ כתוב באותיות זעירות "זה" בלבד ולא כפלוהו לפסוק בשלימות ובאותיות רגילות, בדומה לכפי שנכתב בפעם הראשונה?

שאלו ר' פרץ אם יש לו תי' ע"ז ענה לו שכן ואמר שההבדל הוא כי במשנה מדובר אודות דיני ממונות ששניהם טוענים שיש להם בעלות על הטלית וכ"א צועק בתוקף שזה שלו ולכן זה נכתב כפול ובאותו תוקף - גודל אותיות, משא"כ ב"הלל" שבפעם הראשונה המתפלל מכון ובפעם השניה כבר לא כ"כ מכון ולכן נכתב "זה" זעיר בלבד,

אמר לו ר' פרץ - "מסתמא זיינט איר ר' שמואל מונקעס"! וענה לו "טאקע געטראפען" (=אכן ניחשת נכון)

עג

שמעתי מהמשפיע ר' שמואל גרונום נ"ע. אשר הוא שמע זאת מהרשב"ץ נ"ע אשר הי' זמן שהי' מוכר ספרים בימי הצ"צ. הי' פעם אחד אשר בעל ה"תורת חסד" התקרב למקום של הרשב"ץ נ"ע ולקח ספר א' ועמד ליד הרשב"ץ והתחיל מתחילתו ועבר על כל הדפים, ואח"כ לא קנה אותו, כי זה הי' די לו שיזכור את הספר מראשו לסופו. והוא ביקש מהרשב"ץ שישג עבורו ספר א' והוא יקנה אותו בפעם השני' שיהי' אצל רבו הצ"צ.

בפעם השני' כאשר בא להצ"צ שאל מן הרשב"ץ אם השיג את הספר הזה ואמר לו שהשיג את הספר אבל לא יתן לו לראות בו. משום שאח"כ לא יתן לו מעות. ואמר לו בעל תורת חסד שהוא ישלם לו גם אם לא יקח את הספר. ונתן לו הרשב"ץ את הספר והוא עמד אצלו וראה בספר מתחילתו ועד סופו, והשאיר לו את הספר, ואמר לו כי הוא ישלם לו את המעות, והלך לו.

אח"כ במשך איזו זמן הלך הרשב"ץ לאכסניא שלו לקחת את המעות. ונכנס אל החדר של בעל התורת חסד וראה אשר בעל התורת חסד טרוד באיזו עניין, וראה אשר אשה אחת עמדה אצל הפתח ובכתה ובעל תורת חסד הי' מתהלך בחדר מפניה אחת אל הפינה השנית. והאשה עמדה כמו חצי שעה, ואח"כ הלכה לה. אבל הרשב"ץ המתין עד אשר הפסיק להלון. ואמר לו הרשב"ץ כי הוא ראה שהיתה פה אישה אחת, והיתה בוכה מאד והבין אשר היא איזו קרובה והוא הי' טרוד עבור צרתה.

וא"ל בעל התורת חסד אשר הוא לא ראה

עו

אביו של התורת חסד אמר לו פעם אומרם עליך שאתה בקי בש"ס כולו, והתורת חסד אמר שאין זה כן, בקיאותו היא רק בחצי ש"ס. ולתמיהתו של האב ענה, שהבקיאות האמיתית היא שיכול להגיד כל דבר מראשו לסופו ומסופו לראשו וזה הוא יודע רק בחצי מהש"ס והחצי השני הוא יודע רק לפי סדר (ולא מסופו לראשו).

עז

הרה"ג ר' רפאל האמבורגער בבואו להאמבורג לקבל את הרבנות, אמרו לו שצריך תחילה לקבל הסכמה רשמית מהרב הראשי של המדינה. והרב הראשי היה איש "מודרני" לבוש ככומרי הנוצרים עם שערות ארוכות ובלי חתימת זקן וכו'. ר' רפאל שלא ידע את זה תיאר לעצמו שבוודאי צריך להכין פלפול, וכן עשה.

בבואו לשם ישב בחדר ההמתנה והתעמק בפלפולו. היו שם עוד לערך עשרים רבנים. פתאום הרגיש שכולם עומדים – כי נכנס הרב הראשי – והתנער גם הוא ושאל את העומד לידו מי זה האיש שנכנס, וכשענו לו שזה הרב הראשי צעק בקול: "פון אים וועל איך נעמען א הסכמה?! פע!" (-ממנו אני אקח הסכמה?! פע!) ורקק על הארץ.

חייך הרב הראשי ושאל עליו מיהו ולשם מה בא, וכשאמרו לו שזהו הרב החדש של האמבורג, ציווה שיכתבו עבורו הסכמה.

את האשה, והטרדה היא בענין אחר לגמרי. וסיפר לו שהוא הי' אצל הצ"צ לאמור לו איזה חידוש שחידש, ואמר לו הצ"צ: אבל יש משנה מפורשת נגד מה שהוא אומר. ולא ידע איזו משנה היא עד שאמר לו הצ"צ המשנה. ואמר להרשב"ץ שהוא יודע הש"ס בעל פה יותר בטוב ממה שאתה יודע אשרי ומשניות הוא חוזר בעל פה בכל יום ח"י פרקים, ובמשך השנה הוא גומר כל הששה סדרים. אבל הלימוד שלהם (היינו של הרביים) הוא באופן אחר לגמרי.

עד

כ"ק אדמו"ר מוהר"ש בחן פעם את הגאון מלובלין, מוהרש"ז ז"ל, ואמר לפניו בע"פ דף גמרא, מהרש"א, דף קינות.

ליקוטי סיפורים פערלאוו

עה

סיפר לי איש אחד שהי' בן אחיו של התורת חסד, ומעולם לא ראה את התורת חסד. ופעם אחד בא אל התורת חסד (כמדומה שזה היה בפלאצאק) וכאשר נתן לו ידו ואמר לו שלום עליכם, א"ל התורת חסד אתה מליאדי, והשיב לא. וא"ל אז אתה מדובראונא (ששם הי' דר אחיו של התורת חסד) א"ל לא. אז אמר לו התורת חסד אבל אתה ממשפחתי משום שאני מכיר בקולך שאתה ממשפחתי. וא"ל הן, אני ממשפחתך וא"ל התו"ח איזה עיר אחרת והוא השיב לו לא. אמר לו: אבל אתה ממשפחתנו ואמר לו הן אני ממשפחתך בן אחיך, אבל נשאתי אשה מקאונא ואני דר שם. והי' מתפלל האיש אשר סיפר לי דבר זה שהכיר אותו בקולו.

עח

אחר הסתלקות אדמו"ר הצ"צ היו כמה סכסוכים בין בניו הקדושים וכל אחד לקח שלושה רבנים מצדו לעשות השלום ביניהם. אחד מאלו שעמדו מצד אדמו"ר מהר"ש ר' יוסף תומארקין. ואחד מצדו של הקאפוסטער הי' שמו ר' נחמן טעוולס שהי' גאון מפורסם. פעם הי' לו לר' יוסף תומארקין לנסוע לאיזה מקום וצוה אותו המהר"ש שלא לנסוע דרך קייב אלא דרך אחרת, והוא נסע דרך קייב ובהגיעו לשם נחלה ומת, ואנשי העיר אשר הכירו את גדולתו שהי' גאון אדיר ואשי נעלה קברו אותו אצל ר' נחמן טעוולס שגם הוא נקבר שם.

והנה המלבי"ם הי' רב מפורסם אלא ששלחוהו מכמה קהילות מחמת שהי' קנאי ביותר ואם לא היו שומעין לדבריו הי' מבזה אותם ואחר פעמים אחדים בחשאי הי' מבזה אותם אח"כ גם ברבים ואפי' את העשירים, ולכן שלחו אותו ממקום למקום. ובמקום האחרון הי' שם משך זמן בלי שום צרות. אחר שנפטר ר' יוסף תומארקין שהי' רב בקרמנטשוג שלחו אליו משם שהוא ימלא את מקומו ושלחו לו כתב רבנות, והוא הסכים לנסוע לשם. שאלו אותו אנשי עירו מדוע פתאום הוא נוסע, והלא טוב לו בעיר זו, וענה שאף שהאמת כדבריהם אעפ"כ צריך לנסוע כי גילו לו בחלום שהוא ימות ויבוא לקבורה בעיר ששמה מתחיל באות ק'. ובטח שלכן קוראים אותו לבוא לקרמנטשוג. ונסע לקרמנטשוג אבל בדרך כאשר הגיע לקייב נחלה ומת ונקבר בקייב. ושלשה אלה ר' יוסף ור' נחמן והמלבי"ם קבורים בשורה אחת.

עט

מרגלא בפומיה של אותו אברך מתנגד, שאצל החסידים אין רבנים שיודעים ללמוד. שלחו אותו כמה חסידים לר' זלמן קורניצער, מגדולי החסידים שהיה גאון עצום. נכנס אליו האברך הנ"ל והחלו לדבר בלימוד. האברך הנ"ל היה למדן גדול, אבל לפני גאונותו של ר' זלמן לא היה נחשב לכלום.

הכיר אותו מתנגד בגאונותו העצומה של ר' זלמן, ובהתפעלות גדולה אמר: אילו הייתם בין המתנגדים, "וואלט געשטורעמט מיט אייך די וועלט" [=היו מרעישים איתכם את העולם]!

חייך ר' זלמן ואמר לו, אענה לך במשל:

מוכר ספרים מפורסם היה נוסע מעיר לעיר למכור ולקנות ספרים יקרי ערך. פעם שמע על גביר שמוכן לשלם סכומים גדולים עבור ספרים נדירים, והוא עצמו מחזיק ספרייה עם ספרים יקרי המציאות. נסע אליו הסוחר, והגביר קנה ממנו כמה ספרים. לאחר שסיימו את העסקה, אמר הסוחר לגביר ששמע על אוסף הספרים הגדול שלו, ומבקש לראותו. הסכים הגביר, והכניסו לחדר שכל כתליו מלאים ספרים. הביט הסוחר וראה ספרים רבים יקרי המציאות ממש. התפעל מאוד, ואמר לגביר: איך ייתכן שלי אין כל כך הרבה ספרים נדירים, וכל העולם יודעים ומכירים אותי, ואילו אתה, שיש לך ספרים שהם ממש יקרי המציאות - אף אחד לא יודע אודותיך? ... נענה הגביר ואמר: התירוץ פשוט - אצלה הכל הוא לכתחילה עבור השני, מה שאין כן אצלי, הכל הוא רק עבורי. ובוזה תירץ ר' זלמן קורניצער להאברך המתנגד. וד"ל.

סיפר מה שהצ"צ אמר על אחיו ועל דודו, ומה שאמר עליו לא הזכיר כלל.

הרש"ג, שהיה כבר בגילופין, שאל אותו: ומה אמר הצ"צ על אברעמעל? (כל המסובים רצו לתת לו 'חלק' על שנוהג קלות ראש ברבו לקראו בכינוי כזה)...

שאל אותו ר' אברהם: האם שמעת? וענה הן. אמר ר' אברהם: האמת היא, שהרבי הצ"צ אמר עלי שאברעמעל הוא חסיד, וטרחתי ויגעתי למצוא באיזה ענין שייך זה אצלי, ולא מצאתי, ובאתי למסקנה שצריכים לומר שכל מי שרואה את ה'נקודה' של החסידות, למרות שהוא עומד רק בתחילת הדרך של סדר העבודה – הוא נקרא כבר 'חסיד'.

פב

ר' אברהם זשעבינער היה בקי במס' הוריות בעל פה ולפני סעודת הערב, היה חוזר עלי' כולה ועורך 'סיום מסכת', כדי להפוך את ארוחת הערב לסעודת מצוה.

פג

הר' אברהם מזשעמבין שאל פעם את תלמידו הרש"ג האיך הוא נוהג בלילי שבת הארוכים של החורף. ענה הרש"ג, שהוא קונה ב' נרות ארוכים שידלקו כל הלילה, ואחר הסעודה הולך לישון, ואח"כ קם בשעה שתיים ולומד דא"ח עד הבוקר. אמר לו ר"א שהוא אין לו היכולת לקנות נרות, והוא מניח את עצמו לישון אחרי הסעודה, וקם כאשר קם, בשעה א' או ב', ויושב ומתבונן באיזה ענין כה' שעות עד שיאיר היום.

בקורניץ נהגו שתיכף אחר החתונה היו הנשים מגלחות את שען וחובשות מטפחת. פעם הייתה אשה שאחר חתונתה מיאנה לגלח את שערותה, וכאשר קרא לה ר' זלמן שתבוא אליו מיאנה ללכת אליו.

הלך ר"ז כה וכה בביתו ולא ידע מה לעשות – מחד, לא רצה לקללה, שהרי סוף סוף בת ישראל היא, ומאידך, אם לא יקללה, יבואו אחרות ללמוד ממנה וללכת בדרכה.

לבסוף קילל אותה שתהיה לה מכה בראשה ששום רופא לא יועיל לה לזה. וכן היה, שנעשה בה מכה ושום רופא לא הועיל מאומה, עד שסוף סוף הוכרחה לגלח את ראשה, אך גם זה לא הועיל, עד שהלכה אצל ר"ז והוא אמר שרק אם היא מנטיחה ללבוש מטפחת אזי יועיל לה, וכך היה.

פד

כ"ק אדמו"ר הצ"צ התבטא פעם על ג' אלו – ר' אברהם זשעבינער (רבו של הרש"ג), אחיו ר' דן ודודם ר' זושע, וכך אמר: דני (כן היו קוראים לר' דן) הוא 'למדן'; זיסקע הוא 'רא שמים', ואברעמעל הוא 'חסיד'.

ר' אברהם הנ"ל היה נוהג בשמחת תורה להסתובב אצל כל הבעלי בתים של זשעבין והיה מקדש על יין וגם תלמידו הרש"ג היה הולך אתו. ר' אברהם היה אומר גם 'לחיים' בכל בית, ואחר כך היו מגיעים כל הבעלי בתים לביתו של ר' אברהם ושם היה מקדש ר' אברהם שוב.

בעת שישבו כולם בביתו של ר' אברהם

פד

ר' זיסקע הנ"ל (ושעבינע, דודו של ר' אברהם) היה רב בקורניץ (כמדומה שהוא בנו של ר' זלמן קורניצער). פעם הייתה ר"ל מגיפה בעיר, ומתו כמה ילדים ר"ל, ותלו את זה כדרכם תמיד בהעבירות שבידם ובפרט באשת איש. וגזרו תענית והכריזו שכולם – כל בני העיר – יבואו לביהכ"ס אחד להתפלל.

בלילה שלפני יום התפילה, שלח ר' זיסקע את משרתו לבית החיים, וצווה עליו שיביא איתו אבנים וצרורות אחדים מקברו של פלוני ופלוני, ויניחם בפתח בית הכנסת, וגם בפתח עזרת הנשים. מכיוון שהייתה זו שעת לילה מאוחרת, התיירא המשרת ללכת לבית החיים, ונתן לו ר"ו את מקלו ואמר לו שלא ירא. הלך המשרת והביא האבנים והצרורות והניחם בפתחים כאשר צווה.

למחרת הגיעו כל הגברים לבית הכנסת ואחד מהם נפל על אותם האבנים ותיכף נהרג. וכן אשה נפלה בפתח העזרת נשים וגם היא נהרגה מיד ר"ל. אחר-כך בדקו ומצאו שאותם האיש והאשה חטאו באשת איש, ותיכף נפסקה המגיפה.

פה

הגאון החסיד רד"ץ חן היה אומר על עצמו: אני טוב יותר מאבי (הגאון החסיד ר' פרץ חן), שכן לי יש בן טוב יותר מבנו של אבי...

בנו, ר' מענדל היה גאון עצום, והרד"ץ היה אומר: יודע אני שבני יודע ללמוד יותר טוב ממני.

פעם רצה הגאון ר' חיים בריסקער לשדך את בתו עם ר' מענדל חן, ושלה שניים מהדיינים בביהמ"ד שלו לבחון אותו. בחנו אותו בש"ס, וידע להשיב לכל שאלותיהם. אחר-כך ביקשו שיאמר לפניהם פלפול, והחל לדרוש לפניהם פלפול עמוק במשך כחצי שעה. הם השתדלו בכל כוחם לסתור הפלפול, אך לא הצליחו, והסכימו עמו שכל דבריו אמת וצדק. לאחר שקיבל את הסכמתם לפלפול, חזר ר' מענדל ובגאונות עצומה סתר את כל הפלפול... שלוחיו של ר' חיים ניסו לתרץ את הסתירות ולבנות את הפלפול הנפלא מחדש, אך לא הצליחו. ונסתר הפלפול וכן הסכימו הם. והנה שוב העמיד ר' מענדל כל דבר על מכונו, וחזר הפלפול להיות אמת ויציב... ניסו השלוחים לשוב ולסתור הפלפול, אך לא יכלו והפלפול נשאר יציב ואיתן כסלע.

אביו של ר' מענדל, הרד"צ, היה חפץ לדעת מה יאמרו השלוחים לר' חיים בריסקער על אודות בנו, וביקש משנים מהבעלי הבתים שילכו לעיר הקרובה (שם היה גר), וכאשר תגיע הרכבת עם שלוחיו של ר' חיים, יעלו עליה וינסו לעקוב אחריהם ולשמוע מהם על התרשמותם, ואם אפשר להתחקות על מה שימסרו עליו לר' חיים.

עשו החסידים כבקשת הרד"צ, ובעלותם על הרכבת התיישבו ליד שלוחיו של ר' חיים. שאלו אותם השלוחים: מאין אתם? וענו: מצ'רניגוב. שאלו אותם: מכירים אתם את הרד"ץ ובנו? ענו: הן. החלו לדבר אודותיו, וכמובן שהם הללו אותם להם במאוד. אחר-כך שאלו שלוחי ר' חיים את החסידים: ולאן אתם נוסעים? ענו: לבריסק. אמרו להם: אולי תוכלו

להכנס אתנו לר' חיים בריסקער להשלים מנין מנחה (כי היה נוהג להתפלל במנחה גדולה, והיה קשה תמיד למצוא מנין)? הם נפלו על המציאה, להיות שם בשעה שהשלוחים יפגשו עם ר' חיים וידווחו לו על ר" מענדל, וכמובן שהסכימו.

כשנכנס ר' חיים לתפלת מנחה, וראה את השלוחים שלו, שאל: נו, קען ער לערנען [=הוא יכול ללמוד]? והראו בהתפעלות, ובתנועות ידיים כאומרים לעילא ולעילא. שוב שאל: ווי מיינ איצ'לה? [=כמו בני הכוונה להגרייז? וענו שלוחיו בהתפעלות: הוא שלא לפי ערך!]

פו

ר" שמואל גורארי' היה מוכר לממשלה עצים להניח תחת מסילות הרכבת, ולפי החוזה היה צריך לספק להם מהעצים המובחרים. פעם גילו שהוא רימה אותם ונתן להם מהסוג הגרוע, וקבעו לו תאריך למשפט. הייתה זו צרה גדולה, והוא היה צפוי לעונשים כבדים.

באותם ימים פנה אליו יהודי אחד שאיבד כל הונו וביקש ממנו הלואה של עשרת אלפים רובל. אותו יהודי היה מוכר כאחד שלא מסוגל להחזיר הלוואות שלקח, וכאשר ענה לו הרש"ג שימסור לו את ההלוואה רק כאשר ימצא ערב – התברר מהר מאוד שאף אחד לא מוכן לערוב עבורו. בלית ברירה כתב על שטר הערבות "אלוקים ערב", ומסר את השטר לרש"ג. בראותו זאת, לא רצה הרש"ג לשלחו ריקם ונתן לו את ההלוואה.

הגיע עת המשפט, ובאופן פלאי ביותר יצא הרש"ג זכאי במשפט, ועוד באופן שהרויח

סכום של עשרה אלפים רובל!

גם הלווה הצליח בעסקיו, והגיע להחזיר את ההלוואה. אמר לו הרש"ג: "הערב כבר שילם לי", ולא רצה לקבל את הכסף. דומני שהיה בזה דין תורה.

פז

ר' זלמן דוד גאמלינער היה מהחוזרים בליובאוויטש, והיה יותר מבוגר ממני בכמה שנים. הי' אז סדר שכמה מהבחורים המבוגרים היו מאמצים אחדים מהתלמידים הצעירים להשפיע עליהם, וכך הי' קשר בינינו כי הוא הי' "העלטערע בחור" שלי. וגם ששהינו באכסניה אחת, לכן זכיתי לשמוע ממנו הרבה.

ר' זלמן דוד היה מתפלל בכל יום עד תפילת מנחה. הוא היה מתחיל שחרית אחר לימוד דא"ח, בערך בשעה 11, עד לזמן תפילת מנחה, שבחורף היה בערך בשעה ארבע. בתחילה היה נוהג לאכול קודם התפילה ואחר כך החליט שאין זה נכון, ולא היה אוכל.

הוא אמר לי, שהיות וכל היום הוא חושב בדא"ח ואינו אוכל כלום עד הלילה – אין לו ראש ללמוד נגלה ולכן בא לסדר חסידות בבוקר ובערב אבל לא בא לסדר נגלה.

פעם, ראה אותו המשגיח ר" יעקב ברוך בחדר ושאל אותו אם הוא עדיין לומד בישיבה, כי שני חדשים לא ראה אותו כלל בסדר נגלה... ר" זלמן דוד שתק, והמשגיח הלך למנהל פועל של הישיבה – הריי"צ – ואמר לו ששני חדשים לא בא ר' זלמן דוד לסדר נגלה.

קרא הריי"ץ לר' זלמן דוד ושאל אותו: עם מה אתה מתפלל? ענה

ר' זלמן דוד: עם המאמר של שבת, אני חוזר במחשבתי שוב ושוב על המאמר. היה זה (כמדומה) בין ר"ה ויוה"כ והמאמר האחרון היה ד"ה כנשר יעיר קנו, מאמר ארוך של כמה שעות וגם עמוק במאוד. אמר לו הריי"ץ שיחזור לו על המאמר, וחזר לפניו. וכל הזמן הביט רו"ד בעיניו של הריי"ץ בניסיון לבחון אם אומר טוב, אבל לא היה ניכר מאומה. באמצע חזרת המאמר שאל הריי"ץ אם הוא חושב שצ"ל כאן הגה"ה, ואמר שלדעתו נראה כן, ואמר לו בדיוק באיזה מקום אבל שוב לא היה ניכר על פניו של הריי"ץ אם אמר בצדק אם לאו. בהמשך ביקשו הריי"צ להסביר הפשט ואמר לו הפשט, וגם בזה לא ידע אם אמר נכון. כאשר סיים, יצא מחדר ההנהלה, ולא היה שום דבר.

את המאמר הזה הכניסו כל החוזרים (כמדומה) ג' פעמים. גם ר' זלמן דוד ערך 'הנחה' לעצמו אבל לא פירסמה, כי לא נתנו לפרסם מה שאדמו"ר הרש"ב לא נתן לפרסם. בערך בחודש שבט, קרא אדמו"ר הרש"ב לר' שילם ואמר שהוא רוצה רשימה מהמאמר (אדמו"ר הרש"ב לא היה קורא לזה 'הנחה' אלא 'רשימה' או 'צעטיל' וכיו"ב). קרא ר' שילם לכל החוזרים, וטרחו ויגעו ולא הצליחו להכין 'הנחה' כי היה ד" חדשים אחר אמירת המאמר.

ר' זלמן דוד, שלמד המאמר מהנחה שלו ארבעה פעמים לפני שהלך לר' שילם, ידע את המאמר על בוריו. לכן, אף שלא רצה להראות שהוא יודע המאמר בטוב, בכל אופן, במקומות אחדים כשהאחרים לא ידעו – אמר הוא. בסופו של דבר אמר לו ר' שילם: נו, אתה יודע

טוב יותר מכולם, תכין הנחה! וזו הייתה כוונת ר' זלמן דוד מלכתחילה. ונתן את ההנחה שלו לר' שילם על מנת ליתנה לכ"ק אדמו"ר נ"ע.

ההנחה נשארה אצל הרבי לחמשה ימים ואח"כ החזירה ע"י ר' זלמן הבלין. כאשר מסר ר' זלמן הבלין לר' זלמן דוד את ההנחה, אמר לו מה שהרש"ב אומר עליו. אבל רו"ד לא הסכים לגלות זאת בשום אופן.

פח

החסיד ר' לייב שיינין הי"ד היה בטלן גדול. היה עובד, שהיה מתפלל ד' או ה' שעות. הוא היה גר בחערסאן ואמו היתה קצת עולמ'שע ואביו היה חסיד אבל איש פשוט. אחר שנעשה הנ"ל חתן בחערסאן, בא אחד החסידים מחערסאן לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, ושאלו הרבי בזה הלשון: מה עושה לייב שלי? ענה החסיד: הוא התקלקל... כי כשהיה בליובאוויטש לא היו לובשיני צווארון לבן אלא שחור, וגם לא היו לובשים עניבה, והוא התחיל ללבוש צווארון לבן ועניבה. ואולם, סיים, נחמה אחת יש, והוא שהעניבה לעולם אינה במקום הראוי, אלא פעם בצדו ופעם לאחוריו וכו'... וחייד אדמו"ר.

פט

זקני הי' מחסידי כ"ק אדמו"ר הצ"צ ואח"כ של אדמו"ר מהר"ש. פעם (כמדומה שנת תרל"ו) היה אצל אדמו"ר מהר"ש, ונכנס עם עוד אחד לאדמו"ר הרש"ב לבקש אותו לחזור המאמר והסכים, אלא שמכיון שהי' נוהג אז להתפלל בארוכה כג' או ד' שעות כל יום, אמר שיחזרו בשעה זה אחר התפלה ויחזור

להם. בשעה היעודה נכנסו, וחזר לפניהם את המאמר.

באמצע נכנס ר' שמואל בעה, מזקני החסידים שנהג להתאכסן אצל הרבי הרש"ב (ר' שמואל בער היה עוד מחסידי אדמו"ר האמצעי ואצל הצ"צ כבר היה מהזקנים, וכאשר היה מגיע לצ"צ נהג להתאכסן אצל אדמו"ר מהר"ש. לאחר שאדמו"ר מהר"ש קיבל את הנשיאות העתיקה את אכסנייתו לבית אדמו"ר הרש"ב, וגם הוא היה מאריך בתפלה בכל יום), והיה אחר שסיים תפלת שחרית, ואמר לאדמו"ר הרש"ב: אתה מכובד בפתחת הארון. הם לא הבינו כוונתו, אך אדמו"ר הרש"ב עמד ופתח את ארון הספרים, ולקח בקבוק משקה עם לעקאח ונתן לפניו. (שמעתי מחמי הר' שניאור זלמן ששמע מאביו בעל המעשה, שמו הי' שמעון ונולד לערך שנת תקצ"ב)

צ

כאשר היה זקני ילד קטן, תפסו אותו בין הקאנטאניסטן, והיו יושבים כולם בחדר קטן ואפל שלא נכנס בו אור. אמו היתה נמוכת קומה, והלבישה את עצמה מערכת בגדים נוספת, והלכה לשלטונות ובכתה שברצונה להפרד מבנה לפני שלוקחים אותו. נכנסה, וכאמור הי' חדר אפל, והלבישה את בנה בבגדי הנערה שהיו עליה, ושמה מטפחת על ראשו, ומכיוון שהיה ילד בלי חתימת זקן, ויצא איתה כשעדיין היה חשוך בחוץ, היה נראה כילדה, ולא הכירו שהוא הילד שחטפו, ועי"ז הצילה אותו וברחו משם. הלכו מיד אל אדמו"ר הצ"צ ושאלו עצתו הק" איך להמלט, ואמר שיסעו עמו לסוף נהר הדניעפעה, ונסע הילד

לחערסאן ששם היה לו קרוב משפחה, ונשאר שם עד חתונתו.

צא

ה"ליבאווער" עילוי הגיע ליובאוויטש. ור' וועלועל המשגיח אמר לו שילמד לעצמו מס' ב"ק. אחרי ג' חדשים ראה אותו לומד ב"ב, לכתחילה חשב שהוא רק מעיין ולבסוף ראה שהוא לומד ב"ב בקביעות, ושאל אותו למה עבר ללמוד מס' אחרת וענה כי סיים ב"ק. הקשה לו כמה קושיות בב"ק וידע הכל בע"פ וענה לו תירוצים יפים על כל הקושיות. הוא נשאר בליובאוויטש והפך להיות מתפלל באריכות.

פעם נסע להורדישץ והרב שם שאל אותו קושיא אבל הקושיא לא היתה כלום. ואח"כ שאל הרב עוד קושיא טובה וענה מיד תירוץ טוב, אבל הרב לא יכל לסבול והתחיל להיתווכח איתו, לבסוף אמר לו הבחור "לא תעלה במעלות על מזבחי" – גישט 'קריכן צו הויך "אשר לא תגלה ערותך עליו" - זאלסט ניט פארשעמט ווערן (אל תדחף גבוה מדי שלא תתגלה בושתיך).

צב

כשנעשה ר' שילם משפיע בתו"ת ליובאוויטש, אמר עליו אדמו"ר הרש"ב נ"ע, שהחילוק בינו לבין ר' אלחנן מאראזאוו (שהיה משפיע לפניו בשיביה) הוא כמו החילוק בין מדות לקבלת עול. פי' שמדות הוא ג"כ ענין של תוקף וכו', אלא שכאשר המידה עוברת אזי התוקף בטל, משא"כ קבלת עול הוא תמידי.

הרה"ח הרב ר' בצלאל וזוגתו מרת ח' ווילשאנסקי ע"ה

תולדות חייו

ראשי פרקים מתולדות הרה"ג הרה"ח התמים מוהר"ר בצלאל שו"ב
ושד"ר ווילשאנסקי ז"ל

בשורות לפנינו נעשה ניסיון לטוות ראשי פרקים מתולדות חייו, כפי שהם משתקפים ועולים מעט מתוך דברים שכתב בעצמו (בשאלון שמילא על תולדות חייו לצורך קבלת אפידייוויט), ובעיקר ממה שנכתב אודותיו בספרים שונים המתארים את תולדות הימים ההם, כמו גם ממכתביהם של רבותינו נשיאנו אליו, מהם ניתן ללמוד על פעולותיו השונות, ומזיכרונותיהם של בני משפחתו מה ששמעו ממנו בעצמו.

* * *

שנות לימודיו בתומכי תמימים בליובאוויטש

ר' בצלאל נולד בכ"א שבט ה'תרנ"ח לאביו ר' רפאל שהיה מגזע חסידי חב"ד שנשלחו ע"י הרבי האמצעי למושבות (קאלאניעס).

בהיותו נער בן ארבע עשרה וחצי שנים בלבד – בשנת תער"ב – הגיע ללמוד בישיבה הק' תומכי תמימים בליובאוויטש, וכבר בשנותיו הראשונות בישיבה היה נחשב מחשובי הבחורים. ר' יהודה חיריק ע"ה סיפר, שהמגיד שיעור של ר' בצלאל היה מתבטא עליו ואומר שכאשר הוא שואל שאלה בגמרא, אין זו סתם שאלה אלא מכויין הוא לשאלת הרשב"א וכדו'.

על אותם השנים בתו"ת סיפר פעם, שבאחת מן השנים הם היו כיתה בת ששה תלמידים, וההנהלה רצו לצרף אליהם את הכיתה הנמוכה יותר

שילמדו יחד. אולם הם חששו שהאיחוד בין שתי הכיתות יגרום שרמת הלימוד תפגע, ועל-כן ל'אות מחאה' הם לא נכנסו לשיעור.

המנהל פועל של הישיבה, כ"ק אדמו"ר הריי"צ, הורה מיד לסלק אותם מן הישיבה. כמובן שהם התחילו לפעול בכל מיני השתדלויות על-מנת שיחזירו אותם, והרבי הריי"צ אז התבטא: 'הרוצים באמת יחזרו', ולאחר מכן, הוא דיבר עם כל אחד בפרטיות. כאשר ר' בצלאל נכנס, דיבר איתו הרבי, ובסוף אמר לו: 'דו האסט מיר נאך געדיינקען' ['אתה עוד תזכור אותי...'], וקבלו בחזרה לישיבה. (מתוך כל השישה רק שלושה נתקבלו בחזרה). והוא היה מספר שבתרפ"ב כאשר היה כבר נשוי, והיו לו קשיים באיזה ענין, הוא הגיע לרוסטוב ליחידות, ואמר אז לרבי שהוא תולה את הקשיים במה שהרבי אמר לו בשעתו "דו האסט מיר נאך געדיינקען". הרבי השיב לו שלא צריכים לדבר על זה.

הרה"ת ר' סעדיה ליברוב היה גם הוא מבין תלמידי אותה כיתה, וכשהיה מספר את אשר אירע היה מוסיף: אוי כמה שבכינו אז...

בין התמימים, הוא היה נחשב ל'רייכער בחור', היות וסבו היה שולח לו מידי פעם סכומי כסף קטנים, דבר שבקושי היה מצוי אצל שאר התמימים. 'עשירות' זו הייתה באה לידי ביטוי בליל שישי, שהיה באפשרותו לקנות נר על-מנת להישאר ער ולהעתיק לאורו מאמרים וכתבים. בדרך כלל היה ר' יודא עבער ה'חברותא' שלו לנר, והיה יושב עימו לאור הנר שלו.

חביבות יתירה הייתה לו אצל המשפיע ר' גרונום. הוא היה מזמינו אליו לביתו והיה יושב ולומד עימו באופן אישי, ובאותם הזדמנויות אף היה מספר לו סיפורי חסידים רבים. ר' בצלאל בעצמו סיפר פעם, שהייתה תקופה שהיה 'מתגנב' מהזאל באמצע סדר נגלה, והיה הולך לביתו של ר' גרונום, ר' גרונום היה אומר לו: 'תביא אחד מהספרים הגדולים' – היו אלו ספרי מאמרים של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע – והיו יושבים יחדיו ולומדים.

את הסיפורים ששמע מר' גרונום רשם ר' בצלאל לעצמו, יחד עם סיפורים שנתן לו ר' גרונום להעתיק מתוך כתביו. מחברות מלאות סיפורים אלו יחד עם שאר המאמרים והכתבים שהעתיק לעצמו, אבדו לו באחד מגלגוליו הרבים.

תקופת מה הוא ישן בחדר יחד עם הת' זלמן דוד גאמלינער, שהיה מבוגר ממנו בכמה שנים, והיה מהציורים של ליובאוויטש, היה 'עובד' והיה מן ה'חוזרים'. ר' בצלאל ראה בו דמות של בחור מבוגר והיה נועץ בו בעניינים של עבודת ה'. הדברים הגיעו לידי כך שכזלמן דוד נכנס ליחידות לכ"ק אדמו"ר הרש"ב, הביא גם את העניינים של התמימים שהיו מ'המודרכים' שלו.

בשנים המאוחרות יותר שלו בליובאוויטש למד חסידות אצל הרה"ג הרה"ח ר' שאול בער זיסלין, וראה בו את מורו ורבו בחסידות, וכך היה מכנה אותו במכתביו אליו. באותו הזמן גם היה המשפיע הרה"ת ר' אלתר שימחאוויץ. ר' בצלאל סיפר שחברו ר' סעדיה (ליברוב) אהב יותר את השיעורים של ר' אלתר, היות ובו הרגישו יותר 'יגיעה', הענין של 'מאן דדחקין במילי דחוכמתא'. אך שיעוריו של ר' שאול היו הרבה יותר בהרחבה

ועמקות, וניחן בחוש הסברה נפלא.

בתומכי תמימים הוא למד עד לחתונתו - בשנת תרפ"א - לזוגתו החשובה מרת חי' ע"ה בת הרה"ח ר' שניאור זלמן לעווין שו"ב בראמאנאווקע, שהיתה מגזע הרמ"ק הקדוש. לקראת השידוך שלו, שלח לרבי מכתב לקבל את הסכמתו לשידוך. את המכתב הוא שלח באמצעות ידידו הרה"ת ר' לייזער ננס. כשר' לייזער הכניס את המכתב הוא ציין מעצמו בפני הרבי ששמות האמהות הם אותו דבר, ואולי זוהי בעי'. הרבי שאל אותו בחזרה: "גם זאת ביקש ממך לשאול", ור' לייזער השיב בשלילה, והרבי לא התייחס לזאת. ר' בצלאל סיפר שהוא באמת לא עשה מכך ענין כיוון שידע שהבעיה היא רק בשמות הכלה וחמותה ולא בשמות האמהות.

* * *

גלגוליו יחד עם בני ביתו ברחבי ברית המועצות

לאחר חתונתו החל לשמש כשוחט ובודק בכפר רובאנאווקא, ולאחר מכן עבר לשמש כשו"ב בעיירה נאווא אלעקסאנדרובקא, ומשם כנראה חזר בשלב מסויים למשפחתו בחרסון.

באותם הימים היה בבאטום הרה"ח ר' שמריהו ששונקין ששימש שם כרב ודאג לכל ענייני היהדות שם. ר' שמריהו חיפש אז אדם ראוי שיוכל לבוא לבאטום ליטול את משרת השו"ב, ולשם כך אף נסע לרוסטוב. וכך מספר ר' שמריהו בזיכרונותיו: "בבואי לרוסטוב הצביעו לי על אברך אחד הנמצא בחרסון בצלאל ויילשאנסקי שמו, אשר יכול לשמש כשוחט, חזן, בעל קריאה ומוהל, והוא עצמו גם מחפש משרה מתאימה עבורו" (זיכרונותיי עמוד 116).

ר' שמריהו פנה אליו בהצעה שיבוא לבאטום, ור' בצלאל אכן נענה לבקשתו, והגיע אליו לרוסטוב שם שהה ר' שמריהו באותה עת, ושם כבר היה באותה שעה הרבי הריי"צ. היה זה אחר תפילת מנחה כאשר הרבי קראו להיכנס ואמר לו עם חיוך: 'מה אתה תגיד על ההזדמנות הזו, עכשיו נמצא פה שמער'ל והוא צריך שו"ב'. ר' בצלאל סיפר לאחר מכן, שקודם לכן החסידים שם ישבו ודברו ביניהם, על כך שהרבי מקפיד תמיד להתבטא בלשון 'הזדמנות' ולא בלשון 'מקרה'. תוך כדי השיחה הזו, יצא הגבאי ואמר לו שהרבי קורא לו. הוא לא היה מוכן כלל ליחידות, אך לא הייתה לו ברירה, והרבי אז פתח את דבריו עם חיוך: "מה אתה תגיד על הזדמנות כזו...".

וכך בהוראתו וברכתו של הרבי נסע ר' בצלאל לבאטום, היה זה בשלהי חודש אלול ה'תרפ"ג. לקראת הימים נוראים של שנת ה'תרפ"ד כבר הגיע ר' בצלאל לבאטום, והספיק לשמש כחזן ובעל קורא בראש השנה.

בשהותו בבאטום, מלבד תפקידיו הציבוריים כשו"ב וכו' הוא היווה ידיד נאמן לר' שמריהו ששונקין, והם התרועעו יחדיו רבות', ור' שמריהו אף היה שח לפניו את דאגותיו והעגמת

(1) וכך כותב הרה"ח ר' שמריהו ששונקין בספרו זיכרונותיי:

כל אותו עת אשר ידידי החביב, השו"ב התמים, ר' בצלאל וילשאנסקי שי, אשר לקחתיו כשו"ב בבאטום, היה עמי - לא הרגשתי עצמי בבדידות. היה לי חבר וריע למי להשיח את דאגת לבי מכל הבעיות והעגמות-נפש המרובות שהיו לי תמיד. הוא

נפש המרובה שהייתה לו מהבעיות שצצו חדשים לבקרים. אמנם, שהותו בבאטום לא ארכה זמן רב, ובשנת ה'תרפ"ו, חלתה אשתו במחלת הקצרת, והרופאים טענו שהמזג אויר בבאטום אינו מייטיב עימה, והם נאלצו לעזוב את באטום.

כאשר ר' שמואל לעווטיץ פתח את ביהמ"ד לרבנים בנעוול, היה זה תקופה קצרה אחרי שר' בצלאל עזב את באטום. ר' בצלאל נכנס לרבי ושאל אם ללכת לשם ללמוד רבנות, השיב לו הרבי: "אתה רוצה ללכת ללמוד רבנות? איך האלט דאך דיר פאר א שוחט אין גרויסע שטאט" [=אני הרי מחזיק אותך לשוחט בעיר גדולה]... טוב בסדר תלך". (ובאמת, בסופו של דבר, ככל השנים הוא היה בפועל שוחט, גם בהיותו ברוסיה, לאחר מכן בפאריז, ואח"כ באוסטרליה – במלבורן ובסידיני. אמנם שם בסידיני בבית המטבחים השאלות הגיעו אליו, וגם הרב אברמסון, האב"ד דשם היה סומך על פסקיו בבית המטבחים. כך שבפועל כל ימיו הוא היה שוחט).

מענין לענין בקשר עם ענייני פרנסתו, סיפר פעם ר' בצלאל שכאשר נסע פעם לרבי הרי"צ (כשהרבי היה בדאטשע), והיה צריך להישאר שם לילה, נשאר ללון בבית של הרבי. בבוקר לפני שנסע נתנו לו לאכול יחד עם ר' חיים ליברמן, ר' חיים אכל לחם רגיל (שחור), ולר' בצלאל הגישו 'א זעמעלע' (לחמניה מקמח לבן). ובמענה לשאלתו מדוע הביאו לו זעמעלע, ענה לו ר' חיים, הרבי אמר לי: "ער איז דאך א אוקריאינער, איז גיב אים וויסע ברייט" [=הוא הרי אוקראיני, תן לו לחם לבן]. ור' בצלאל היה מסיים: 'הרבי לא נתן לי אז לחם לבן רק לארוחת בוקר, הוא בעצם לי לחם לבן לכל החיים...'. והיה מסביר שבזמנים הכי קשים, לחם לאכול בדרך כלל היה.

עזר לי הרבה בעניני הצבור, וכאשר צריך הייתי לעשות ולפעול, היה לי עם מי להתדבר ולשוחח.

לא אחת היינו מהלכים שנינו מרחקים גדולים מחוץ לעיר ולשוחח בעניני העיר, ביחוד כאשר תמיד היה איזה ענין לענות בו.

פעם הרחקנו לכת ונתקלנו בענן. יכולנו למשש את מעבה הענן. המחזה היה מענין מאד, כי תמיד רואה הנך דבר מסוים ואינך יכול לדעת ולעמוד על טיבו. כשראינו ממרחק את הענן הפרוס לו על כל ההר, משך אותנו המראה להתקרב אליו יותר ויותר.

העיר באטום פרושה מצדה האחד לאורך הים התיכון, ומצדה השני היא מסובבת הרים צפופים ודחוסים, שרשרת של הרים גבוהים ורמים – לצדם של הרים קטנים וננסיים. כך המשכנו בדרךנו לתוך ההר, עד אשר הצלחנו להגיע אל המטרה הנכספת – אותו הר, אשר ראינו עליו ממרחק פריסת הענן.

המחזה גרם לנו שמחה מרובה. יכולנו למשש בידים דבר שרואים אותו תמיד, ממנו יורד גשם זלעפות, ואינך יודע מאומה אודותיו. קשה הדבר לתאר לזולת איזה מין ממשות הוא, אך במידת מה אפשר לשער דוגמא מגוש-הענן...

היה אז יום יפה ובהיר כאשר טיפסנו במעלות ההרים, וההליכה ארכה למעלה מארבע שעות. כשהיינו בתוך מעבה הענן, שוב לא ראינו כל קרן אור, כי הענן הסתיר את הכל מאתנו. מאחר שמתחת לענן מטפף תמיד טיפות של גשם – לא יכולנו להתמהמה הרבה ונאלצנו לחזור. הדרך חזרה היתה מהירה, וכעבור מחצית השעה היינו כבר מחוץ למעבה העננים, ובצלן של קרני השמש הלוהטות. כדאית היתה כל הטרחה הזאת ולראות את ה"מה גדלו – ומה יפו – מעשיך ה"!

משך זמן ישב ר' בצלאל בביהמ"ד ולמד עד אשר קיבל סמיכה לרבנות. ר' שמואל חיפש אז לשלוח אותו לרבנות באיזו עיר. ואכן, כאשר נודע על איזו עיר שהתפנה מקום לרבנות ר' שמואל החליט לשלוח אותו לשם להתמודד. לקראת הנסיעה ר' שמואל הכין אותו ואמר לו שיכין את הדרשה לומר בפני הבעל-הבתים מתוך 'לקוטי תורה', הוא אז התבטא: "בלקוטי תורה יש הרבה עניינים".

הוא באמת הגיע לשם, ואז התברר שמעט זמן קודם נפטר שם הרב, ואז היה מקובל, שאם האלמנה תתחתן עם מישהו שראוי לרבנות ישמרו לו את החזקה, והיא באמת רצתה את החזקה הזו, וכשר' בצלאל הגיע לשם היא פנתה אליו ואמרה לו 'אתה תהיה זה שתיקח לי את החזקה?' (ר' זלמן בוטמן ע"ה היה בשעת מעשה וזוכר את אשר אירע, והוא היה מספר שלמרות תחנוני הבעה"ב שם הוא עזב את העיירה).

ר' בצלאל חזר לנעוול, ומששמע שבוורכנידייפרובסק אשר על-יד דנייפרטרובסק מחפשים שוחט, הוא עקר לשם, זה היה בשנת ה'תרפ"ז. לר' בצלאל היו באותה תקופה כבר שלושה ילדים: ביתו איידע תחי' (לימים אשת הרה"ח ר' דוד ע"ה פערלוב בנו של הרה"ג הרה"ח הרב ר' מרדכי פערלוב), בנו רפאל שי', וביתו ביילא (לימים אשת הרה"ח ר' שמעון שו"ב ע"ה שטילערמאן).

שם בוורכנידייפרובסק התגורר בתחילה בשכונת לרב של המקום (הרב שמחה גאנזבורג, סבם של האחים הרה"ח ר' צבי והרה"ח ר' יצחק גאנזבורג ע"ה, הוא היה קאפוסטער) ושם נולד ילדם הרביעי חיים דוב שיחי'.

הוא היה יושב כל היום בביהכנ"ס ומחכה שיבוא מישהו לשחוט, אבל הקהילה הייתה כה קטנה, ולא הגיעו הרבה לשחוט. השוחט שהיה שם לפני כן, והתפטר מהתפקיד מחמת זקנותו, היה דורש מהם איזה פיצויים. כשהוא פגש את ר' בצלאל, הוא התחיל לדבר ולהתעניין בו ובמשפחתו, ותוך כדי ר' בצלאל אמר לו שהוא חתן אצל ר' זלמן לוי מרומאנובקע. כשהוא שמע את זה הוא ממש קפץ: "אתה חתן של זלמן לוי? אתה חתן של רייזל? אני אח שלה, אני דוד שלכם..." המצב אז היה כזה שממש לא ידעו אחד מהשני. ואז הוא ביקש מר' בצלאל שלא יאמר שהוא קרוב משפחה איתו, בכדי שלא יאמרו שכיון שנשארה החזקה במשפחה, לא ייתנו לו פיצויים.

בכל גלגוליו שמר ר' בצלאל בדביקות על אורחותיו כחסיד אמיתי, והנהיג את עצמו וב"ב בדרכי החסידות. בהקשר לכך מעניין לציין לכותבו אודות עצמו (בשאלון שמיילא אודות עצמו): " . . ולחזור דא"ח ת"ל הנני חוזר בכל ש"ק דא"ח במחני, וגם בהיותי בשאר מקומות חזרתי דא"ח, ובהיותי בנ' חזרתי איזה פעמים, ומצא חן בעיני הריש"ל יחי' . "

לאחר מכן, בשנת ה'תרצ"ג עד המלחמה עבר ר' בצלאל להתגורר בוואראנעזש, עיר גדולה במרכז רוסיה. דירתו היתה בבנין בית הכנסת, והוא מילא את תפקיד השו"ב. באותם הימים כאשר תלמידי תומכי תמימים החלו להתפזר בכל רחבי רוסיה, וישיבות מחתרניות רבות נפתחו בעיירות שונות, היה ביתו מעין תחנת מעבר לתמימים רבים שמצאו אצלו פינה לנוח בדרכם לעיירות השונות, מיותר

לציין שעל-מנת לארח את כולם הצטופפה משפחתו בחלק קטן ביותר מן הבית, בכדי לאפשר מקום לשאר האורחים.

באחד הימים בהיותו שם בווארענזש, היה זה עוד בשנת ה'תרצ"ג, הגיע לביתו שהיה כאמור בבית הכנסת, אדם מבוגר ופנה אליו בשאלה: 'אתה השוחט והמוהל שהגיע לפה לאחרונה?' משהשיב ר' בצלאל בחיוב אמר לו האיש המבוגר, נולד לי נכד ואני רוצה שתבוא למולו. כשר' בצלאל ביקש ממנו לבוא קודם ולראות אם הילד בריא בכדי למולו, אמר לו אותו אדם: 'תסמוך עליי זה בסדר, תביא כלים ובא איתי'. לקח ר' בצלאל את האיזמל וסכין המילה ושאר הכלים, והצטרף אל אותו אדם למונית. הם הגיעו לבנין מפואר, ודפקו על דלת אחת הדירות. כאשר הדלת נפתחה, עמד למולם בתוך הבית קצין בכיר בנג.ו.ה. ר' בצלאל הבין מיד שטמנו לו כאן מלכודת ונעשה חיזור כסיד, ולא ידע את נפשו. פנה אליו אותו קצין ואמר לו, תירגע, אני אבי הבן, בא ותעשה את הברית. עם סיומה של הברית אמר לו אותו קצין: 'כמובן שאני איני מכיר אותך ואתה אינך מכיר אותי... לך לשלום'. וכשביקש ר' בצלאל לבוא שוב בכדי לראות את הילד אחר המילה, השיב לו הלה, זה בסדר אל תבוא שוב. בנו הרב רפאל שי' מספר, שכאשר שב אז לביתו, הביא עימו באמתחתו מיני מאכלים כגון סרדיניים ועוד, שבמצב הכלכלי של אותם הימים, הם לא חשבו אף פעם שיהיה באפשרותם לקנותם ולאכול מהם.

בקין ה'תרצ"ה נפתחה גם בווארענזש מחלקה של תומכי תמימים. ור' בצלאל התמנה להיות המשפיע בישיבה. בין התמימים שלמדו אצלו במחלקה הזו של תומכי תמימים באותם שנים, ניתן למנות את: מיכאל טייטלבוים, שלום ווילענקין וישראל לעווין (ליפאוויצער) שהגיעו לשם כבר בשנת ה'תרצ"ה. ויחד עם לימודם בישיבה אף שימשו בתורנות ביניהם מלמדים לבנו רפאל. במשך הזמן באו ללמוד שם גם: בערל' קיעוומאן, ישעי' גופין, משה אהרן גייסינסקי, משה בנימין קפלן, הלל פעוונער ולהבחל"ח משק'ה מרוזוב.

הרב ר' ישראל לעווין (ליפאוויצער) מספר בזיכרונותיו (מתוך תולדות חב"ד ברוסיה) על סיבת הגעתו ללמוד בווארענזש: "אחרי החגים (ה'תרצ"ו) נסעתי לווארענזש, כי הרה"ח ר' יונה (פאלטאווער) רצה שהבחורים המבוגרים, שבקרוב יצטרכו להתעניין בשידוכים שיקבלו תחילה השפעה אצל החסיד הרב בצלאל וילשאנסקי".

אולם גם התיישבותו בווארענזש לא חתמה את מסכת נדודיו. בשנת ה'תרצ"ז נאסר בנו רפאל שהיה אז נער צעיר, ונתפס יחד עם כמה מחבריו בעיצומה של התוועדות בישיבה המחתרית בכרדיטשוב. בעקבות המאסר ברח ר' בצלאל לזמן מסויים מווארענזש. גם המחלקה של תו"ת שם נסגרה לקראת סוף שנת ה'תרצ"ז. ועם תחילתה של המלחמה הארוכה, החל לנדוד לתוככי רוסיה אל המקומות אליהם לא הגיע המלחמה.

בנדודיו הרחיק עד לאלמא אטא שם זכה לשהות במחיצתו של הרה"ג המקובל האלוקי הרב ר' לוי'ק אביו של כ"ק אד"ש מלך המשיח, ובמשך השנים אף סיפר דברים ששמע ממנו.

לאחר המלחמה, הגיע ר' בצלאל מאלמא אטא לכותאיס. שם בכותאיס נפגשה המשפחה עם בנם רפאל, שהחל את נדודיו במחלקות תומכי תמימים

בסביבות כותאים כבר משנת הת"ש. בנו ר' רפאל מספר אפיזודה מעניינת על איחוד המשפחה: "כשהם הגיעו לכותאים היה זה אחרי לילה בו התוועדנו אצל ר' יעקב ליפסקר ע"ה. וכשהורים הגיעו, אני ישנתי במטבח באיזה פינה, אחרי ליל התוועדות של הרבה משקה... אחותי הגיעה אז לחפשני, ולא רצו להגיד לה היכן אני, שלא תראה אותי במצב הזה... היא הגיעה לבית הכנסת ור' שמואל (נוטיק - קריסלאווער) אז אמר: 'תגידו לה, הם יכירו אותנו...".

השפעה רבה הייתה לו על תלמידי התמימים שהיו שם בכותאים באותה עת, כפי שמתאר זאת הרה"ת ר' משה שי' ניסילעוויטש בזיכרונותיו. הוא היה נשאר אחרי התפילה ומרבה לדבר ולהתוועד עם הרה"ח ר' שמואל נוטיק (קריסלאווער).

לאחרי המלחמה הגיע ר' בצלאל מכותאים לסמרקנד, לשם נתקבצו רבים מאנ"ש, היה זה בשושן פורים תש"ו. ושם החלו להתארגן לקראת הבריחה הגדולה. גם בימים טרופים אלו, שהכל היה בחזקת פיקוח נפש, מעניין לציין את הקפדתו הגדולה עד כמה שאפשר בשמירת התומ"צ. ה'עשאלון' שלו היה צריך לצאת מלמברג במוצאי שבת קודש, במשך כל יום השבת הכינו שלוחי הועד, בהיתר ובהוראתם של הרבנים, את המשפחות לנסיעה לתחנת הרכבת. אולם ר' בצלאל לא רצה בשום אופן לנסוע בשבת, וניצל את תפקידו של בנו חיים בער שהיה מהמסדרים של היציאה, שישאיר את משפחתו לבסוף, למוצאי שבת.

* * *

הגעתו לפאריז והתיישבותו באוסטרליה

לאחר שזכה לצאת מעמק הבכא, הגיע בסופם של הגלגולים לפאריז. היה זה כמה ימים לפני פסח שני. באותה תקופה היה בפאריז כ"ק אד"ש מלך המשיח שבא לבקר את אימו, ור' בצלאל יחד עם עוד כמה מחשובי החסידים הלכו להזמין את הרבי שיבוא להתוועד עם הפליטים.

הרבי שהה אז במלון יוקרתי בפאריז, והחסידים שהגיעו עם הקסקטים המיושנים של רוסיה לא הורשו להיכנס למלון... הם נגשו ישר לחנות כובעים, קנו כובעים חדשים המתאימים למקום, וחזרו לבית המלון.

עם הגיעו לפאריז, כאשר החל לתכנן את הסתדרותו בשנים הקרובות העלה ר' בצלאל הצעה חדשה-ישנה, לנסוע להשתקע באוסטרליה ולשמש שם כשו"ב ומלמד תורה של הקהילה בשפרטון. הצעה זו עלתה עוד בהיותו ברוסיה בשנת ה'תרפ"ו, כאשר מהגר מרוסיה לאוסטרליה, סיפר לרב משה זלמן פייגלין שהיה מראשי הקהילה שם בשפרטון, שבנסיעותיו ברוסיה פגש פעם יהודי תלמיד חכם בעל הדרת פנים, בשם ר' בצלאל ווילשאנסקי, והוא יכול להתאים מאוד לבוא לשמש בקהילה בשפרטון. אמנם למרות מאמציו של ר' משה זלמן, הוא לא הצליח להשיג עבורו אשרת יציאה מרוסיה.

כעת, כאשר יצא ר' בצלאל את רוסיה בשעה טובה, עלתה בו המחשבה שכעת זה הזמן להוציא לפועל את התכנית ההיא, ולנסוע להשתקע באוסטרליה. ר' בצלאל כתב על-כך לכ"ק אדמו"ר הריי"צ, ובמכתב מתאריך ט"ו טבת

תש"ז עותב לו הרבי כך: ". ועל אודות ידידינו היקר מוה"ר משה זלמן שי' פייגלין הנה הוא וב"ב יחיו יקרים הם בהנהגה מדמות החסידות וראוי לסמוך על הצעתו . ". אמנם בפועל נסיעתו יצאה לפועל רק בשנת ה'תש"ט, כאשר במשך הזמן עד הנסיעה, הרבי הריי"צ מזרזו במכתביו לקדם את עניין הנסיעה.

במשך הזמן הזה עד נסיעתו לאוסטרליא, החל ר' בצלאל יחד עם גדולי החסידים שהגיעו לשם באותה עת לעסוק בהקמת ישיבת תומכי תמימים לבחורים וחדר לילדים. מהמכתבים וההוראות שקיבל מכ"ק אדמו"ר הריי"צ בקשר עם המוסדות (חלקם הגדול מופיע בחוברת זו), ניתן ללמוד על חלקו הרב בהקמתם וביסוסם. כך למשל כותב הרבי הריי"צ במכתב הממוען להרב נחום שמריה ששונקין ואליו: ". . חתני רש"ג מסר לי פ"ש מפורט מהתיסדות ישיבת תומכי תמימים בפאריז, ואשר נבחרתם להיות ממנהלי' הרוחנים, אשר הי' לענג נפשי . ".

במכתב אחר מעודדם הרבי לעשות תעמולה ככל האפשר להביא כמה שיותר תלמידים להתחנך במוסדות שנפתחו, על-ידי שילכו לדבר בבתי כנסיות וכדו'.

בשנת ה'תש"ט יצאה לפועל נסיעתו לאוסטרליא שם התגורר בתחילה בשפערטון ומשם עבר למלבורן. במשך תקופה קצרה עקר לסידני, אולם בסוף חזר למלבורן, וגם שם היה חבר בהנהלת המוסדות.

מעניין לציין, שבכל התקופה מאז פגש את כ"ק אד"ש מלך המשיח בצרפת, הוא כתב רבות לרבי שאלות בענייני הלכה וחסידות. כך למשל עוד בשנת התש"ט בנוסעו לאוסטרליא שאל את הרבי אודות הענין של העובר את קו התאריך בספירת העומר. הרבי השיב לו במכתב ארוך ומנומק (העתקו מופיע בחוברת זו, ונדפס גם באג"ק חלק ג' אגרת תצד). מכתב זה מהווה את היסוד לשיחה הידועה בה מבאר הרבי את ענין קו התאריך בספירת העומר.

מכתב מעניין נוסף (נדפס גם באג"ק חלק ח אגרת ב'תקטו), עוסק בשאלתו אל הרבי בקשר למה שראה כתוב בספר 'כלבו': "לידע חשבון האדם בנפשו", ר' בצלאל חשב שמדובר כאן בעניין רוחני וביקש מהרבי את הסבר הדברים. במכתב שהחזיר לו הרבי ביאר לו שהמדובר הוא בפעולת חידוד המסייעת לאדם לגלות מספר מסוים שבחר חברו, וציין הרבי שדבר זה – פעולת חידוד מעין אלו היו מקובלים בין התלמידים באותה עת. (בנספח המופיע בסוף שער זה, ניתן לראות הסבר שכתב הרב יהושע דובראווסקי ע"ה שהלך לעולמו לפני כחודש בכתב עת תורני, לבאר דברי הכלבו הללו עיי"ש ויהיו הדברים לעילוי נשמתו). גם ממכתבים נוספים המופיעים בתשורה זו ניתן לראות תשובות של הרבי אליו בענייני הלכה וחסידות.

בתאריך ב' סיון ה'תשמ"א בהיותו במלבורן, השיב את נשמתו לבוראה. תקופה זו באוסטרליא על כל מאורעותיה וחצי יובל שנותיה, מהווה פרק חשוב ונכבד בתולדות חייו, ועל כך יש לכתוב עוד רבות ועוד חזון למועד בעז"ה.

- נספח -

מסמכים ומכתבים שונים הקשורים בתולדות חייו שהוזכרו לעיל

Tel: HYacinth 3-9250

ווילשאנסקי-באנדי

Cable: LUBAVITCH NEWYORK

מזכירות
כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א שניאורסאהן
ליוזבאוויטש

SECRETARIAT of RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
the Lubavitcher Rabbi

770 EASTERN PARKWAY, BROOKLYN 13, N. Y.

ב"ה, ב' אלול חשכ"ג
ברוקלין, נ.י.

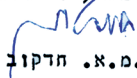
הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' בצלאל שי' שו"ב

שלום וברכה!

במענה למכתבו מד' ואהחנן, אף שבכלל מוצאח חן בעיני הצעתו ברבר סירור קטלוג כזה, אבל לבר מה שצריך לעבוד בזה זמן רב, הן מצד סיבות טכניות והעיקר משום שגם אחרים עדיין באמצע עבודתם, הנה בעיקר לא יוכל הקטלוג הזה לפטור את כה"ר מלכתוב גם סיפורים כאלה שכבר כתבום אחרים, מכיון שמעוניינים אנו לא רק בעצם הסיפור אלא גם בנוסחאות השונות כפי שזוכרים אותם המספרים השונים.

באם א"א לגמרי - כתיבת כהנ"ל לצמצום מורים אנו לכת"ר על הבטחתו לכתוב עכ"פ את הסיפורים שגם כה"ר מוצא אותם שיהיו חדשים אצלנו, ובטח בזמן מן הזמנים ישתדל לכתוב גם מסוג הראשון.

בה"ח למפרע וברכה כוח"ט

הרב ח.מ.א. חדקוב

בהמשך לסיפורים המובאים בשמו של הרב בצלאל ע"ה ווילשאנסקי, מובא בזאת מכתב ששלח לו הרב חודקוב ע"ה בו מבקשו להעלות על הכתב "גם סיפורים כאלה שכבר כתבום אחרים, מכיוון שמעוניינים אנו לא רק בעצם הסיפור אלא גם בנוסחאות השונות כפי שזוכרים אותם המספרים השונים"

דעם זאך ווי ער קומט צוריק פון
דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון

אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון

אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון

אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון
אזוי קומט ער צוריק פון דעם זעלבן זאך ווי ער קומט צוריק פון

שאלון שמיאלא הרה"ח ר' בצלאל ווילשאנסקי
ושלחו להרב ישראל דז"ייקאבסאהן
בו מפרט את קורות חייו בקשר עם בקשת אפידייזיט

ג"ה וואו ב' פ' וואו ב' תעבא. ארץ ארץ.

אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט

אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט

אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט

אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט
אויסגעפירט און אויסגעפירט

לפנינו צילום ממוכתב ששלח הרה"ח ר' בצלאל
לכבוד הרב יוסף יצחק ווילשאנסקי אב החתן,
במענה לשאלותיו על פרטים מסויימים בסיפורים ששמע ממנו

ג. ענין תמוזה בספר „כל בו“

מצאתי בכל בו דף צ"ב (מהדורת שוליונגר) את הדברים הבאים להלן, ואיני יודע את פירושם.
 „לדעת חשבון האדם בנמשו נקום האי כללא בידך גייע הכיא זסיה סירוש על כל היתר משלישיות תמנה ע. ועל כל היתר מחמישיות תוסיף כיא ועל היתר משביעיות תוסיף סיו ומכל זהשכון תקח קיה והנותר הוא המתושב“.
 יהודא רובינשטמין

נראה לי שמתרון המאמר בכל בו — „לדעת חשבון האדם בנמשו“ — הוא כדלהלן: ראובן, למשל, שציין במחשבתו מספר מסוים שהפלימו משמעו, יכול שמעון לבחון את הסכום באמצעות הכללים: „גייע הכיא זסיה“; דהיינו: אם ירדעו ראובן במות המספרים הנותרים לאחר חילוק הסכום „איקסי לשלישיות, חמישיות ושביעיות, ועל כל היתר משלישיות תמנה ע“ — ז. א. תחת כל יחידה הנשארת (מהשלישיות) תמנה 70, ותחת כל יחידה מחמישיות — 21, ותחת כל יחידה יתירה מהשביעיות — 15 (ורזק: 70 מתחלק ל־5 ול־7; 21 — ל־3 ול־7; 15 — ל־3 ול־5); הצרפם יחד — את כל המספרים) של (כל) 70, 21 ו־15 — ומתוך הכל „תקח“ תנכה את הסכום(ים) קיה (נראה ברור, שלצד טשטוש אחריות הרפוס נשתרבה רגל ה־ח עד שנראית כ־ח), מכיון שהמספר 105 הוא המתחלק הן לשלישיות, הן לחמישיות והן לשביעיות — $105 = 7 \times 3 \times 5$. והנותר הוא המתושב“.

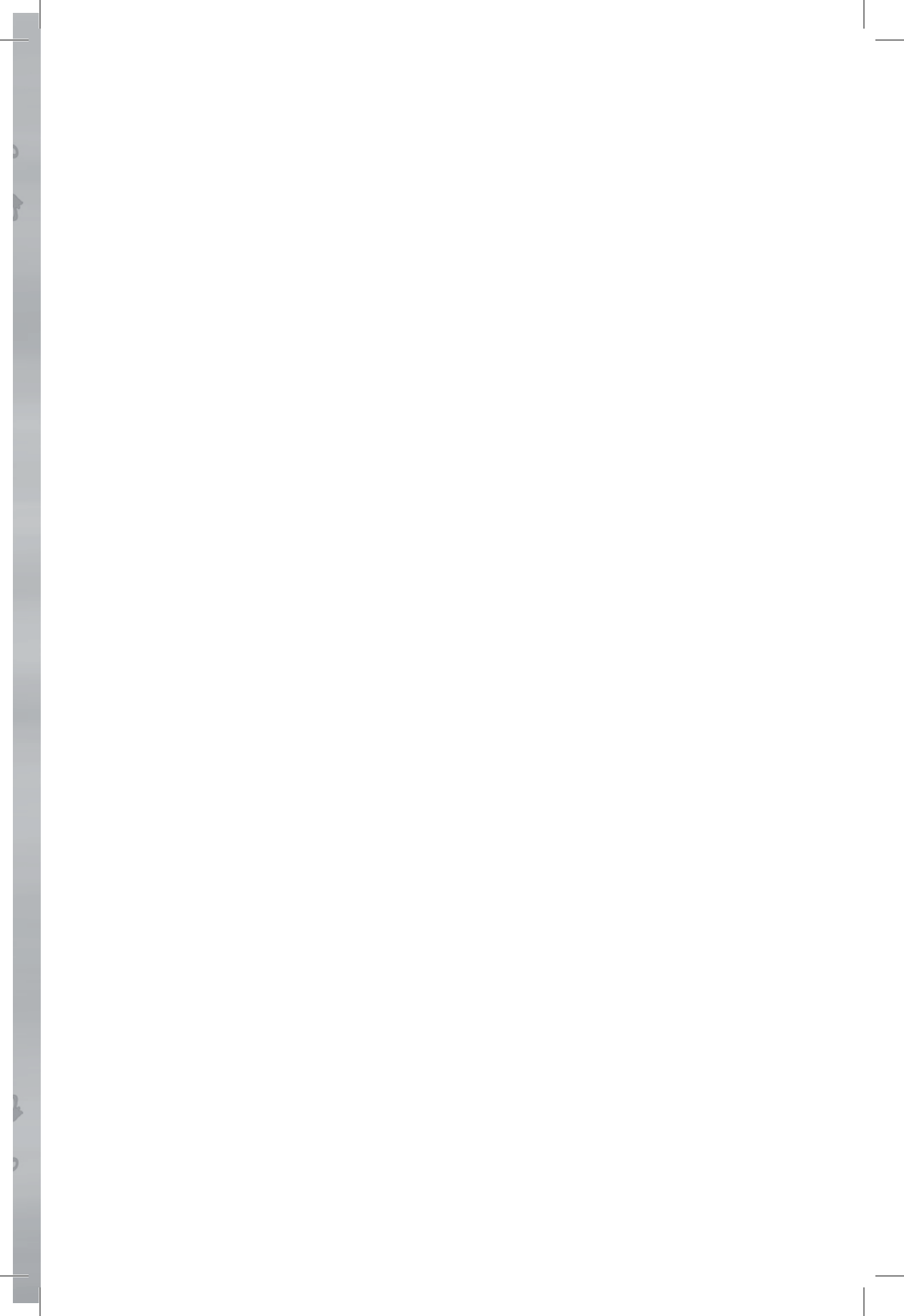
דוגמא: אם המתושב הוא 32 — לאחר חילוקו לשלישיות נותרו 2, ובכך: $2 \times 70 = 140$; כשנחלק 32 לחמישיות = 2, ע"כ: $2 \times 21 = 42$; לשביעיות — המספר הבלתי־מתחלק הוא 4, אי"כ: $4 \times 15 = 60$, ופעתה חברי: 140 ו־42 ו־60 = 242, מ־242 תנכה 105 (ואת הפעם, כפליים 105) — $242 - 105 = 137$.

עוד דוגמא: המספר „איקסי“ הוא 25, מהשלישיות נשאר 1 = 70, מהחמישיות — 0, ומשביעיות — 4 = 60, $60 + 70 = 130$; לאחר הניכוי של 105 הסיכום: 25, ובר־זכר, אמנם אם המתושב הוא 21 או 15 וכדומה, יהי „מתן שכרו בצדרי“ 21, דהיינו מהשלישיות נותרו 0, וכן מהשביעיות 0, אז הפבוש הוא בצד החמישיות — 1 = 21, כז לפי עניה, אגיל ואשטח לקבל פירושו יותר נכון מבלי לשבש בלום.

יהושע דוכרצווסקי

בראשי פרקים מתולדותיו, מסופר על שאלה ששאל את כ"ק אד"ש מלך המשיח בענין מה שכתוב בספר הכלבו 'לידע חשבון האדם בנמשו'.
 לפנינו תשובה שכתב דודו זקנו של החתן הרה"ח יהושע דובראווסקי
 ע"ה בכתב עת הדרום לבאר את פשט דברי הכלבו הנ"ל במענה לשאלה
 שנשאלה באותו קובץ, ויהיו הדברים הנדפסים בזה בשמו לעילוי נשמתו.

מהו יהודי

מהו יהודי

את הרשימה¹ שלפנינו כתב סב החתן, הרב רפאל וילשאנסקי שי', ובה הוא פורס את זכרונותיו מתקופת מלחמת העולם השנייה, אז למד בישיבה המחתרתית בכותאייס, גרוזיה. חלק מהרשימה התפרסם בגליון כסלו תשכ"ד של "די אידישע היים", תחת שם העט "אביחיים אליהו". מחמת קוצר היריעה, פורסם שם רק השליש האחרון של הרשימה, בתוספת הקדמה קצרה.

כעת אנו מפרסמים את הרשימה המלאה, בתרגום מאידית על ידי א. אברהם. אותם חלקים שהושמטו בשעתם - קובעים ברכה לעצמם, ומהיום תיאור אותנטי של חיי התמימים באותה תקופה, ושל אחד מחשובי המשפיעים, הרב שמואל קריסלאווער הי"ד (נוטיק).

- א -

בימים ההם הייתי עדיין בחור צעיר ביותר. יחד עם כמה חברים בני גילי, יצרנו את אחת מקבוצות המחתרת אי-שם ברחבי הארץ הענקית. הגרעין שהיה באותה עת את המשכה של ישיבת "תומכי תמימים ליובאוויטש" הנודעת, הכיל לא-יותר משני מניינים של ילדים ובחורים,

(1) בקשר עם שמו של המאמר עיין באריכות במובא בסופו

מחולקים לקבוצות של שלושה ארבעה תלמידים שהתפזרו בערים שונות. הנסיבות הביאו בשלב מסויים את מנהיגי הישיבה להחליטה, לרכז את התלמידים במדינת גרוזיה שטופת השמש.

גרוזיה שוכנת בגבול אירופה ואסיה, ואופי תושביה הוא מין תרכובת של שני חלקי עולם אלו: תרבות ולבוש אירופאיים – ובה בעת מזג אסייתי חם ולוהט. הדבר כמו התבטא בדמותם: שכל ישר ובריא בתוך גוף בנוי לתלפיות. מובן איפוא, כי הבריות הללו לא חיבבו מצב בו עליהם לנהוג בהתאם להבנתו ורצונו של מישהו אחר. טבע זה היה נחלתם של הלא-יהודים, ולהבדיל, גם של היהודים המקומיים.

כבר מהשנים הראשונים בהם גילה המשטר הסובייטי החדש את פרצופו, הוא נתקל במדינה זו ביחס של דחיה והתנגדות תקיפה. בעל כרחו, העלים הממשל עין מדברים רבים שלא התאימו עם האידיאל הסוציאליסטי. יהודים ולא-יהודים עסקו באופן בלתי רשמי במסחר זעיר, דבר שבמקומות אחרים נחשב ל"ספסרות" וגרר עונשים כבדים. גם היחס כלפי הדת היה כאן מתון יותר מבשאר המקומות. בזמן בו בכל הערים והעיירות נסגרו בתי הכנסת ו"הועברו" לצרכי השלטון, הרי כאן, בכל מקום בו חיו יהודים, נותרו על כנם בתי הכנסת, מאפיות מצה, מקוואות ושאר מוסדות הנחוצים לחיים יהודיים. באחת הערים הגדולות, בה חי הריכוז היהודי הגדול במדינה, ניסו לסגור את בית הכנסת הגדול – אך אז הגיעו עשרות משפחות יהודיות על נשיהם וטפם, והתיישבו בבית הכנסת "במקלם ובתרמילם"; הם נשארו שם במשך כמה שבועות – עד שהובטח כי בית הכנסת לא ייסגר.

כאשר הגעתי עם חבריי לעיר זו, לאחר שנאלצנו לעזוב את העיר בה למדנו מלפנים, היה זה בדיוק בשבוע בו אסרו את רב העיר ואת ה"חכם" הישישי. אסון זה זעזע את כל היהודים במדינה. הרב היה יהודי אשכנזי, חסיד חב"ד בכל רמ"ח איבריו. במשך עשרות שנים כיהן ברבנות בקהילות שונות בגרוזיה, ונודע לתהילה ברחבי כל המדינה. ה"חכם" היה יהודי ירא-שמים בצורה יוצאת מן הכלל – ובעל אופי תקיף כבדול; מילה שלו הייתה מתקבלת בחרדת קודש והכל חלו ורעדו מפניו.

דוגמא שתעניק מושג כלשהו על מהותו של אותו "חכם" ומעמדו בקרב הקהל, ישמש אירוע שהתרחש זמן קצר לפני שנאסר:

סיפרו לאותו "חכם" כי "משפחת אצולה" יהודית החלה להשתמש בחלב וגבינת נכרי. מבלי הבט על השעה המאוחרת בלילה ועל מזג האויר הסוער בחוץ – לבש תיכף את מעילו ויצא לשם ל"ביקור בית". כשנכנס, דילג על קבלת פנים בסלון בו הוצע לו אחר כבוד כסא מרופד, וניגש מיד למטבח. הוא צייה שיראו לו היכן נמצאת מערכת הכלים החלבית, ובידיו ניפץ את כולה עד לאחת. בעל הבית ורעייתו עמדו רועדים מבלי להוציא מילה מהפה. כאשר סיים את "מלאכתו" הם נישקו לו את הידיים, ביקשו מחילה והבטיחו לא כי לא יקרה עוד כדבר הזה.

- "על הפקרות שכזו", אמר לאחר מכן אותו חכם, "לא יכולתי להחריש. להיות הראשון שפורץ גדר זה קשה, אבל אם יניחו את הדבר ללא תגובה

יבואו רבים אחריו ויחקו אותו”.

ההשפעה העצומה של שני אישים דגולים אלה – הרב וה”חכם” – על האוכלוסיה היהודית, לא הייתה סוד בקרב מוסדות הממשל, והם קיוו כי לאחר שיאסרו אותם תדעך מאליה היהדות במדינה. לא עזרה כל השתדלות לשחרר אותם; הם נשלחו לארץ גזירה, ולאחר זמן קצר הגיעה הידיעה שהם כבר אינם בין החיים. אך המזימה לא צלחה, זכרם נשאר רענן במוחו של כל יהודי – והחיים היהודיים נמשכו בכל המדינה במלוא העקשנות האופיינית ל”עם קשה עורף”.

השמירה האיתנה על היהדות מצד יהודי המקום כמו גם היחס המתון יחסית מצד השלטונות – היו מהסיבות העיקריות להחלטה להעביר למדינה זו את חלק הארי של הישיבה. אמנם, למרות כל זאת לא היינו יכולים להרשות לעצמנו להיראות בפרהסיא יתר על המידה. ישבנו בחדרים שכורים קטנים ולמדנו. לבית כנסת הלכנו רק בשבת לשמוע קריאת התורה, וגם אז “בהתגנבות יחידים”, אחד בלבד בכל בית כנסת.

הקהילה האשכנזית במקום הייתה קטנה ביותר, והתפצלה בין שתי הערים הגדולות במדינה. אמנם לאחר פרוץ המלחמה גדלה קהילה זו עשרת מונים, כתוצאה מזרם הפליטים שברחו לשם מאימת הצורך הנאצי.

בתקופה הראשונה היה לנו עסק מועט ביותר עם הקהילה האשכנזית. מלבד כמה משפחות חסידיות בודדות, האשכנזים כמעט לא ידעו על קיומנו. ואכן כך העדפנו שיהיה. האוכלוסיה המקומית מצדה, לא גילתה מעולם סקרנות יתר, בפרט לא כלפי מהגרים מאירופה. רובם המכריע דיבר רק גרוזינית, ובכלל הסתכלו על “אשכנזי” במין ריחוק של דרך ארץ. יחס זה נוצר עקב העובדה ששנים ארוכות היו רבני הקהילות שם – אשכנזים. שנים אחדות לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה, נשלח לשם ע”י הרבי הרש”ב (נ”ע) אחד מבחירי התלמידים בשיבת תומכי תמימים, לשמש כרב בקהילה היהודית הגדולה בכותאיס. מדובר בגאון החסיד הנודע הרב שמואל לעוויתין, שמואז דבק בו השם “ר’ שמואל כותאיסר”. הוא ייסד שם תלמודי תורה וישיבות, ופעל רבות לרומם את רוחם של בני הקהילה, שהיו תמימים ביהדותם אך בעלי ידיעה דלה בלימוד תורה. עוד כמה מחבריו נשלחו לשם בשלב מאוחר יותר, הם ישבו על כס הרבנות בקהילות שונות והנהיגו את מוסדות היהדות. אנחנו הגענו לשם שנים רבות לאחר שהרב לעוויתין עזב את המדינה, אך השפעתו הגדולה עדיין ניכרה בכל ענפי החיים היהודיים ושמו נישא בפי כל בהדרת כבוד. גם זכר שאר הרבנים האשכנזים היה לטובה ולברכה. לא פלא כי בקרב יהודי המקום נותר רגש של הערכה רבה כלפי “אשכנזי” באשר הוא; בלבם נחקק הרושם ש”אשכנזים” הם שבט של רבנים וגדולי תורה.

כאשר יהודי מקומי פגש ילד עם פאות או בחור שזקנו החל לצמוח, הדבר לא היה מבחינתו חידוש גדול. לעומת זאת, כאשר יהודי “אירופאי” היה פוגש כזה אחה, היה מסתכל עליו בתמהון גדול. לא אחת אף היה ניגש, מתחיל להתעניין ולהמטיר שאלות “מי אתה” “מאין באת”; שאלות שהיו לגמרי לא לרוחנו. בתקופה ההיא, כאשר מאן-דהו “שם עליך עין” היה

תיכף מתעורר חשש "הלנו הוא או לצרינו", הדם היה קופא בעורקים כל עוד לא התברר שמדובר בסקרן גרידא.

מצבנו החומרי באותה תקופה היה די טוב. אנ"ש חסידי חב"ד ברחבי המדינה תמכו ביד רחבה וברוח נדיבה כדי לאפשר את קיום הישיבה. איסוף ומשלוח הכסף היווה בעיה בפני עצמה, אך נמצאו הדרכים שהכסף יגיע בבטחה ליעדו.

כך נמשך הדבר, עד שבוקר בהיר אחד נשמעה ממקלטי הרדיו הבשורה כי פרצה המלחמה. באותה תקופה למדתי ביחד עם אחד מחבריי בעיר הבירה של המדינה. השוחט דמתא וחתנו – אברך בעל סמיכה להוראה ולמדן גדול – היו יהודיים חסידיים אדוקים, ואצלם אכן התגוררנו. בעיר כה גדולה, נוכחותם של שני בחורים "מוזרים" לא הייתה מורגשת. למעשה, יהודי העיר כלל לא ידעו על קיומנו; אף שהשוחט התגורר בחצר בית הכנסת, נמנענו מלהראות בו את פרצופנו בשעת התפילות כאשר המקום המה מתפללים. רק לאחר התפילה, כאשר המתפללים התפזרו, היה השוחט פותח לנו את בית הכנסת והיינו לומדים שם.

ברם, עם פרוץ המלחמה השתנה המצב לחלוטין. הסכנה לצאת החוצה לא הייתה גדולה יותר מהפחד להשאר בבית. כל בחור וטוב לנשק – גוייס באופן מידי ונשלח לקו החזית, ופקידי הצבא היו חוטפים את האנשים מהבתים ומהרחובות. הם לא היו מדקדקים אם כבר הגעת לגיל הגיוס או שאתה צעיר מדי – "טאם ראזביערוט" (=שם כבר יבדקו), ואם תמצא צעיר מדי ישלחו אותך חזרה; כך ענו לכל מי שניסה להתווכח.

החלטנו איפוא כי עלינו לחזור לעיר כותאיס, שם נמצא הבחור המבוגר שהופקד עלינו, ולטכס עצה מה לעשות.

כאשר הגענו לשם, מצאנו שם את כל חברינו מכל הערים והעיירות, שהגיעו אף הם לתכנן את צעדיהם במצב החדש שנוצר. לאחר ישוב הדעת ארוך נפלה ההחלטה – כי על כולם להשאר שם, מתוך מאמץ עילאי להשאר סמויים מן העין, ולהמתין ולראות מה ימים יגידו.

חלפו שבועות מספר, והתברר כי נותקנו מכל מקורות ההכנסה שלנו. כאמור, הכנסותינו הגיעו ממושבות אנ"ש ברוסיה. אך ההתקדמות המהירה של הצבא הגרמני חוללה בהלה עצומה ברחבי ברית-המועצות, והחלה בריחה גדולה מן הערים שהחזית התקרבה אליהם. מכיוון שגם אמצעי התחבורה "גוייסו" עבור הובלת החיילים ונשק לחזית, נותרו האזרחים עם שרידי שירות מקוטע ובלתי סדיר. הפליטים עברו בשבוע כברת דרך שבזמן רגיל נמשכה יום אחד בלבד. לאחר שבועות ארוכים שהטלטלו בדרכים, היו הפליטים מגיעים, תשושים ורצוצים, למקום בטוח פחות או יותר – ושם היה עליהם להתחיל מבראשית להשיג אמצעי מחיה. הלוא את כל רכושם נאלצו להשאיר מאחוריהם, מלבד כמה חפצים הכרחיים. לא פעם גוייס ראש המשפחה לצבא, ואחרים נאלצו לדאוג למחיתם של האשה והילדים. כך גם היה גורלם של משפחותינו אנו.

במצב זה, בו נפוצו אנ"ש לכל עבר, נשארנו כמו אי-בודד בלב ים, מנותקים

מכל העולם, כאשר גלים סוערים מאיימים עלינו מכל עבר.

החלו חודשים ארוכים של רעב מציק; נאלצנו לצאת מהמחותרת, בנסיון לבוא במגע עם יהודי המקום, ולעניין אותם ברעיון לתמוך בנו. עד מהרה התברר לנו כי נוכל לקוות מכך לתועלת מועטה ביותר. רוב הצעירים גוייסו לצבא, ומשפחותיהם נאבקו על קיומם שלהם.

המצב הכלכלי הלך והחמיר מיום ליום. בתי-חרושת ומפעלים רבים נסגרו מחמת מחסור בכוח אדם. יבוא של מוצרי יסוד ממקומות אחרים פסק לחלוטין, והרעב שלט ללא מצרים. השלטון הנהיג משטר צנע וחילק תלושי מזון. תלושים אכן קיבלו בשפע – על הנייר קיבל כל אזרח לחם, סוכה, חמאה, בשר ומצרכים רבים אחרים. אלא שבחנויות לא יכולת לקבל תמורתם כמעט כלום; אפילו לא לראותם בלבד. במקרה בו כן הגיע העירה משהו מאותם מוצרים, הוא היה עובר "מתחת לשולחן" – היישר לשוק השחור, שם נמכר במחירים מפולפלים, אשר רק יחידים סגולה השיגה ידם לשלם.

שעות ארוכות היינו נאלצים לעמוד בתור כדי לקבל מנת לחם. וכאשר אזלו רזרוות החיטה ותבואה חדשה לא הייתה – חילקו "תחליף" לחם בדמות פיתות מקמח-תירס; מאכל זה היה אמור "להשביע" למשך היום כולו. לא הייתה קאפיקע (מטבע קטנה) על הנשמה כדי לקנות דבר מה ללפת בו את הפת. אפילו לקנות את מנת לחם זו היה ניתן רק בקושי רב.

לא כולם יכלו להרשות לעצמם את התענוג להסתובב בחוצות. משמרות של הצבא פיטרלו ברחבי העיר ועצרו לבדיקה כל מי שדמה בעיניהם ככשיר לגיוס. גם מי שהציג להם ניירות "כשרים למהדרין" לא היה יכול להיות בטוח כי יחמוק ממעצר לצורך "פערעסמאָטר" (בדיקה חוזרת); שם כבר היה אפשר "לבלות" ימים ושבעות שלמים, עד שהנצ'לניק (המנהל) "יאשר" – לאחר שתלדנות ודמי לא יחרץ הגונים – שאכן הכל בסדר.

מצב רוחנו היה שפוף מאוד, היינו די מיואשים. כשהסתכלנו על החבר, ראינו את עצמנו במראה. ישבנו מול ספרים פתוחים, אבל ללמוד היה קשה מאוד. המעיים התייסרו ברעב, הלב התייסר בדאגה לקרובנו הנמצאים מי יודע היכן ומי יודע באיזו רעב ודלות, וכל אלה כיווצו וייסרו את המוח ואת הרגשות. מלחמת הקיום הוטלה על כתפו של כל אחד – כמו גם החובה לסייע לאלו שלא היה באפשרותם לדאוג לעצמם. מבלי יכולת לשלם שכר דירה, נדחסנו כולנו בשני חדרים קטנים.

אמנם, מנקודת מבט של חיי הדת, היה המצב מעט נוח יותר והפחד מהשלטון ירד במידת מה – שהרי דאגתה של הממשלה הייתה נתונה כולה למצב החמור בשדה הקרב. עם זאת היה נראה, כי התפרקות הישיבה בעתיד הקרוב הינה בלתי נמנעת.

- ב -

לפנות ערב אחד, בקיץ של שנת תש"ב, נפתחה לפתע דלת הדיירה.

בעדה נכנס יהודי באמצע שנותיו, עטור זקן צהוב-אפרפר, נושא על שכמו שק איכרים מגושם, פניו שחורות מהשמש ומאבק הדרך, וקמטים עמוקים העידו על הסבל הרב שעברה. אך עיניו ברקו בשמחה ומפניו האיר חיוך שמח וטוב-לב, אשר משך כבמטה קסם את כל הרואה. בגדיו ונעליו היו קרועים לחלוטין, מלוכלכים ומקומטים; אך לדידנו לא היה בעובדה זו כל חידוש, משום שגם לעורנו לא הייתה כסות מפוארת יותר.

כאשר נכנס לחדרנו, זינקו במהירות שני בחורים ממקומם, ובעיניים מלאי דמעות נפלו על צווארו בנשיקות – זה היה אביהם, שלאחר הרפתקאות רבות וקשות הצליח להתאחד מחדש עם שני בניו. אשתו ושתי הבנות נותרו לבדם אי שם כערער בערבה.

היה זה החסיד הנודע ר' שמואל נוטיק הי"ד, שנקרא בפי החסידים ר' שמואל קריסלאווער. עם בואו, השתנה מצבנו לחלוטין. בהתמסרות אבהית דאג לכל אחד מאיתנו. צנוע ועניו מאין כמוהו היה, והתייחס אלינו כמו חבר. שעות ארוכות ישב והתוועד איתנו כדי לעודד את מצב רוחנו. במחיצתו כבר "רעבנו בשמחה", ולא הרגשנו כיצד הזמן עובר. להיותו למדן גדול ו"משכיל" בחסידות, החל מיד ללמוד איתנו, כל אחד בהתאם לדרגתו. שיעוריו היו מלווים תמיד בדברי חזיון ומעשיות שתוכנם היה: "אסור לאבד את הבטחון!" יש להתחזק בתקוה לעתיד קרוב טוב יותר.

בצעירותו היה ממצוייני התלמידים בישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש. התמדתו היוצאת מן הכלל הייתה שם דבר, ומכיוון שהתברך בחושים טובים, הלך ושגשג מיום בלמדנות ובחסידות. פעם הבחין באחד מבחורי הישיבה מחפש משהו, הוא קרא לו ושאל מה הוא מחפש. כאשר אותו בחור ענה שהוא זקוק לעיין בספר מסויים אך אינו מוצא אותו, ענה לו בחיוך כשהוא מצביע על מצחו: "שאל, כאן מונחים ש"ס ופוסקים"... המילים שנאמרו בנימה של הלצה, אכן תאמו את המציאות לגמרי.

לאחר חתונתו, קיבל משרת רבנות בעיירה קטנה, והמשיך את לימודיו בהתמדה גדולה יומם ולילה. כאשר נעשה אבא לילדים, בכדי שבכתיבת התינוקות בלילה לא יפריעו מהלימוד, היה חוגר חבל למותניו, ואת שתי קצותיו קשר לעגלת התינוק. כך המשיך להתנדנד וללמוד, ובדרך אגב התנדנדה גם העריסה, מרגיעה את התינוק לפי קצב תירוץ התוספות והביאור בלקוטי תורה...

בענייני העולם, עם זאת, לא היה "מר בר רב אשי" גדול. כל הזמן היה שקוע ומהורהר בלימודו, והתעניין מעט מאוד בנעשה סביבו. הוא אמנם לא הגיע בזה לדרגתו של רב חב"די פלוני מחבריו, עליו מסופר כי עשר שנים לאחר המהפכה התפלא מאוד כשנודע לו ש"ניקולאי כבר איננו קיסר"... – אך הוא לא היה מאד רחוק מכך.

כאשר משפחתו גדלה וההכנסה הדלה לא הספיקה להוצאה, נהג בכל שנה לנסוע לעיירה סמוכה ולעסוק קצת ב"מגידות". מכיוון שהיה בעל לשון חדה וכושר דיבור מעולה, היו דרשותיו לוקחות את לב השומעים, שהיו משלמים לו על כך. לפעמים

שהה בעיירה שבוע ולפעמים יותר, אך את הדרך מדירת הרב שם התאכנס, לבית הכנסת – מעולם לא ידע... הוא נזקק לליווי לבית הכנסת ובחזרה.

חוסר האונים שלו נעלם לחלוטין כאשר "דיבר בלימוד". כאן, "הרגיש את עצמו בבית" ושחה כמו דג במים. הוא היה לוקח את הסוגיא העמוקה ביותר, מפרט ומפורר אותה, וממש "מכניס אותה לפה" של השומע. מושגים מופשטים ודקים ביותר בחסידות ביאר בטוב טעם, וממש "החיה" כל מילה במאמר; בשעת מעשה דומה היה כאילו "נמצאים שם", בעולמות העליונים עליהם דובר ורואים בחוש את מראיהם ומעשיהם.

את כל האמור שמעתי רק בחודשים האחרונים, מפי הרב שאצלו התאכנס כשנסע לומר מגידות – ודומה כי די בכך כדי להעמיד בפני הקורא תמונה והערכה נכונה על מהותו של האיש.

היה זה בעיצומם של ה"פיאטילעטקעס" – "תוכניות החומש" ברוסיה הסובייטית² – בסופם, כך הבטיחו, תזרח שמש הסוציאליזם במלוא הדרה. כל אחד נדרש "לתת יד" ולסייע במימוש התוכנית, שתבנה את הסוציאליזם כמו גם עתידו הפרטי המאושר. ההנהגה המקומית של המפלגה באה למסקנה, כי נוכחותו של כזה "אוכל חינם" אינה מביאה כבוד רב לעירם. היתכן! בזמן בו כל אחד עובד ובונה, יושב לו הלה כפוף על גמרא ישנה, חי על חשבון אחרים, והמארקסיזם נחשב אצלו כקליפת השום. גם מפי ילדיו הנמצאים בשנותיהם הצעירות ביותר, נשמע ניגון הגמרא העתיק. לא, לא ניתן לחכות. צריך לעשות ממנו בנאדם. ואם אין הוא מבין מעצמו את חובתו לעבוד – אזי יכריחו אותו לעשות זאת.

הוא נאסר ונשלח ל"תוכנית חומש" פרטית במחנה עבודה. כאשר שוחרר בחלוף חמש שנים, חזר למשפחתו שבינתיים החליפה את מקום מגוריה. אך גם שם הודיעו לו השלטונות כי הוא אינו "גורם רצוי", ולאחר שבועות אחדים נאלץ שוב להפרד מאשתו ובנותיו ולעשות את דרכו למקום בו למדו בניו, בתקווה כי תוך זמן קצר יוכל להביא לשם גם את הרעיה והבנות.

המצב הפוליטי היה אז מתוח ביותר. המלחמה כבר נראתה באופק, ובאוויר היה ריח של אבק שריפה. תנועת הרכבות לא התנהלה כסדרה, ולאחר שבועיים של טלטולים היה עדיין רחוק מיעדו. ואז פרצה המלחמה, ומסילות הברזל עברו לשירות הצבא באופן בלעדי. הוא התיישב איפוא ב"קולחוז" אליו נקלע, שם היה היהודי היחיד, מנותק לחלוטין מכל ריכוז יהודי. למחייתו עבד כשומר לילה. רק לאחר שנה מאז שהגיע לקולחוז, עלה בידו לקבל "פראפוסק" (-רשיון מסע); הוא עשה את דרכו בכל אמצעי תחבורה אפשרי, ולאחר מסע מפרך בן חודש הגיע אלינו. בדיוק בזמן בו נוכחותו הייתה כה נחוצה לנו, על מנת לחלצנו מהיאוש שאפפנו מכל צד ופינה.

(2) החל משנת 1928 הנהיג סטאלין ימ"ש שורה של "תוכניות חומש" כלכליות, שבמרכזן: פיתוח תעשייה מודרנית בבריה"מ; הלאמת החקלאות וביסוסה על חוות שיתופיות עם ציוד חדיש. התוכניות בוצעו תוך שימוש באמצעי כפייה, הגליה וטרור, ובמהלכם הוצאו להורג מיליוני אנשים.

מיום ליום הלך והתבסס סדר הלימודים שלנו יותר ויותר; כמה שבועות לאחר הגיעו, התנהלו סדרי הלימוד ממש כמו "בשנים הטובות". גם בעיר גרמה נוכחותו למהפיכה. הקהילה האשכנזית גדלה אז ביותר; עשרות משפחות מפולין שהשתחררו מהמחנות – אליהם נשלחו כאשר הצבא הרוסי כבש את מערב אוקריינה ורוסיה הלבנה בשנת תרצ"ט – הגיעו לכאן במשך השנה הראשונה של המלחמה. הוא מסר בפניהם כמה שיעורים בכל יום, בהם השתתפו ארבעה-חמשה מגנינים. כעת היה ללמדנים שביניהם עם מי "לדבר בלימוד" ובפני מי להציג את שאלותיהם; ואילו הפשוטים שבהם מצאו בו חבר נאמן בפניו ניתן "לשפוך את הלב". ברם, את מירב כוחו והתמסרותו הפנה אלינו – בחורי הישיבה.

כמה חודשים מאוחר יותר החל המצב החומרי להשתנות לטובה. אט-אט החלו פצועי המלחמה לחזור למשפחותיהם; מפעלים ובתי-מלאכה קטנים החלו לעבוד בקצב כמעט נורמלי. נפתחו גם הרבה "ארטיעלען" שהעסיקו את פצועי המלחמה. לדור הצעיר שנטל פיקוד על פרנסת המשפחה כאשר האב לחם בחזית, הייתה כעת הזדמנות לגלות את כישוריהם הטבעיים והם הפכו לסוחרים מנוסים; היהודים מפולין תרמו אף הם רבות להתפתחות "כלכלת השוק".

גם בישיבה השתפר המצב בהרבה. כעת, לא רק שאכלנו לחם לשבעה, כי אם גם הותרנו ממנו לברכה, על מנת למכרו ולהרויח כסף לשאר צרכינו. אברכי אנ"ש, שמצב פרנסתם הוטב במאוד, תמכו בנו אף הם ברוחב יד. כך יכולנו "לישב בשלוה" וללמוד, וליהנות מאוצרות בלתי-נדלים של לומדות וחסידות שפתח בפנינו המשפיע.

מקום חשוב ביותר קנו לעצמם ההתוועדויות שלו. היינו מחפשים כל אמתלא שהיא כדי לפעול עליו להתוועד איתנו. אפילו בזמן בו לא היה סיפק בידינו לפדות את קצבת המזון שלנו, היינו חוסכים כמה רובלים וקונים בקבוק משקה קטן כדי שנוכל "להתיישב" ולהתוועד. בכל התוועדות התעכב על עניינים שלמד איתנו, כשהוא מוציא מהם את ה"בכץ", מה הדבר דורש מאיתנו בהנהגתנו היום-יומית.

ובמיוחד היו מלאות תוכן – התוועדויות בימים טובים. הוא הסביר והאיר את מהותו ותוכנו של כל חג, על פי המבואר בנגלה ובחסידות. ממנו למדנו איך כל יום-טוב תופס "מקום ראשון במעלה" בחיי היהודי במשך כל השנה, ולא רק באותם ימים בהם הוא נחוג. תוכן המועד צריך ללוות את היהודי תמיד, ולפיו עליו לייסד את הנהגתו בין אדם למקום ובין אדם לחברו. לכל יום טוב יש מעלה מיוחדת, שבהתאם אליה צריך האדם לגבש ולעצב את עולמו הפנימי, את הבנתו ורגשותיו, שבאמצעותם יכוון את חיי המעשה. עם הגיעם של ה"מועדים לשמחה" מתחזקת ומתחדשת השפעתם על כל השנה, ולפיכך, צריך האדם להיות תמיד "חגיגי ושמח".

להתוועדויות "לא רשמיות" בזמנים אחרים – לא בחגים ויומי דפגרא, שהוקדשו כולן לביאור מהותו של יום – הייתה לו דרך אופיינית: "כשחסידים מתוועדים", נהג לומר, "אין זו דרך שאחד ידבר וכולם ישמעו. זה יכול לעשות רק רבי שכל דבריו אמת וצדק, ועצם העובדה שהוא מדבר ותובע ענין מסויים – מהווה נתינת כח לחסידים

שיוכלו ליישם זאת. אבל כאשר חסידים מתוועדים, מאי אולמי' דהאי מהאי? בהזדמנות זו אין העניין לשבת ולהקשיב, אלא כל אחד צריך "להתבטא". בגמרא ישנו ביטוי "תא שמע" - בוא ושמע, אך בזוהר הביטוי הוא "תא חזי" - בוא וראה. כך גם כאשר חסידים מתוועדים, לא תמיד יש מה לשמוע, אך תמיד יש מה לראות. אין זה פלפול בגמרא שנועד "לחדד את המוח" - מטרת ההתוועדות "שהלבבות ישתפשפו זה בזה", והכל יחד צריכים למצוא דרך לעזור איש לרעהו".

מעולם לא הוכיח איש או תבע ישירות עניין מסויים. כאשר הבחין בבחור שהנהגתו בפרט זה או אחר אינה כדבעי, נהג בהתוועדות הבאה לדבר אודות המעלה והיופי שיש בהנהגה הנכונה באותו ענין, ומי שהדבר היה נוגע אליו הבין היטב למי הכוונה. - "אין צורך להתפלש בבוץ", נהג תמיד לומר, "עדיף להתבונן מה נאה וטוב. "הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעוונותיהם" - ה' יתברך אמר ליחזקאל הנביא: אינך צריך לומר מוסר ולהוכיח את בני ישראל בדברים קשים, ספר להם על תפארתו של בית המקדש, ובמילא יתביישו לחטוא בעתיד ויעשו תשובה על העבר. כך גם בהתוועדות חסידית: יש להעלות על נס את מעלתה של אימרה חסידית, את החן בעשיית טובה ליהודי מתוך רגש עדין, את הטוב-טעם "לחוש" מילה בתפילה, ואת היוקר בלימוד התורה וקיום המצוות. וכאשר ה' יתברך עוזר ומפתחים תענוג כלשהו בדברים אלו, נופלות במילא הסיבות הגורמות להיאנח ולהתאונן בשעת התוועדות".

לילות שלמים ישבנו איתו בהתוועדויות שכאלו, מתאמצים לא להפסיד מילה מדבריו. היינו יוצאים מההתוועדויות מעודדים ורעננים, עם החלטה חזקה "ניט פאַרשלאַפן די טעג מיט די יאַרן" [לא לכלות בתרדמה את הימים והשנים].

- ג -

לילה חורפי אחד, התאספנו כולנו בבית הכנסת והתיישבנו להתוועד. הצבא הגרמני היה קרוב מאוד והיה חשש מהפצצה. לא פעם חלפו מטוסים גרמניים מעל העיר, אך למרבה המזל הם לא המטירו פצצות אלא רק פיזרו כרוזים. בלילה לא הוארו הרחובות, ופקודת האפלה קפדנית נשמרה בכל התוקף, בבתים פנימה כמו בחוץ. עם רדת הלילה שקעה העיר באפילה עמוקה. פטרולים סבבו בעיר לבלוש אחר מפירי הפקודה. השוטרים היו אחוזי קדחת פנאטית של חשש מריגול. אם מבעד לחלון חמקה קרן אור קלושה, היו עלולים להאשים את בעל הדירה בסיוע מכון לאוייב וסימון מטרות עבור המפציצים הגרמניים. מובן מאלינו כי אף אחד לא רצה להסתבך, ועשה הכל כדי שמחלונותיו לא יבליח ולו אור מעומעם ביותר.

כך עשינו גם אנו. כיסינו היטב את כל חלונות בית-הכנסת, והדלקנו על השולחן רק נר קטנטן אחד.

בחוץ היה קר וחשוך, אך כאן, בפנינת בית הכנסת הגדול והבלתי-מוסק,

סביב השולחן עליו ניצב נר אחד קטן – היה לנו חם ומואר. היינו מנותקים לגמרי מן החוץ, וכל אחד שקע במחשבות אודות "מצב המלחמה" הפרטי שלו, כנגד השונא הפנימי המלפף אותו מכל צד. אויב ש"האפלה חמורה" אינה מגננה יעילה מולו, נהפוך הוא – יש להטיל "פצצות תאורה" רוחניות שיסמאו אותו, ואין לך נשק טוב מהם כדי להכריעו לגמרי.

שעת חצות עברה מזמן. כבר התחממנו די צרכנו, אבל לפתע כיסתה אותנו זיעה קרה ופני הכל החוירו כסיד. דממת מות השתלטה לפתע על בית-הכנסת וכולם הפנו מבטים מפוחדים לעבר הדלת. נשמע בבירור כי מישוהו עומד מחוץ לדלת ומנסה לפתוח אותה. אך הדלת לא נפתחה, משום שנעלנו אותה מבפנים.

מיד כיבינו את הנר וישבנו בשקט בלי להוציא הגה. אבל האורח הבלתי-קרוא והבלתי-צפוי לא רצה להסתלק, והמשיך להתעסק עם הדלת. זה דווקא קצת הרגיע אותנו: אילו היה מדובר ב"נציג החוק", הוא לא היה מגיע לבד ובוודאי שלא היה נוהג בכוזר-רוח במנעול הדלת... בשקט-בשקט ניגשנו זוג בחורים לדלת, ובנשימה עצורה ניסינו להציץ דרך חור המנעול ולזהות מיהו העקשן המעוניין להכנס. צחוק רם תקף אותנו כשראינו כי מדובר בשמואל שואב-המים. מיד הורינו להדליק את הנר מחדש ופתחנו לו את הדלת.

עם הכנסו לבית הכנסת הוא ניגש ונישק את הפרוכת, העיף מבט של יראת כבוד על השולחן סביבו ישבנו, וניגש לפינה אחרת. הוא הוציא מהכיס ספרון קטן, והחל לומר משהו לאורו של נר קטנטן. הוא מלמלל בשקט ולא יכולנו בשום אופן לשמוע מה הוא אומר. תשומת הלב אליו פחתה לגמרי כאשר שקענו שוב בהתוועדות. מפעם לפעם הסתכל לעברנו, אך גם אילו לא היה חרש והיה מבין אידיש – לא היה מעז בשום אופן לגשת ולשמוע את "כבוד ראש הישיבה האשכנזי", המדבר ל"תלמידעבי", כפי שנהגו שם לקרוא לנו.

טיפוס מעניין היה אותו שמואל שואב-המים, או "שאמועלי קאָקאַ" כפי שהיה מוכר בעיר. חזונו התאימה יותר לרב מאשר לשואב-מים: נמוך, רחב כתפים, זקן מכסיף עבות יורד על פי מידותיו, מעטר פנים עדינות ונאות עם עיניים נוצצות. הוא נראה כאיש המתקרב לשנתו השבעים, אך שמונת ילדיו, שהמבוגר שבהם טרם הגיע למצוות – היו העדות הטובה ביותר כי זקנה קפצה עליו לא מחמת שנותיו אלא מחמת צרותיו.

את העניות בה חי אין לתאר. בקיץ היה הולך יחף, בחורף השיג איכשהו זוג נעליים קרועות; אך הוא לא סבל הרבה ממי הגשמים הקרים – כשם שהמים נכנסו לנעליו מחור אחד כך יצאו עד מהרה מן החור השני... בנוגע לשאר ה"שמונה בגדים", לא היה כל הבדל בין קיץ וחורף: תמיד קרועים ובלויים, טלאי על טלאי וחור על חור. כל המשפחה התגוררה בצריף עץ קטן ומט ליפול בקצה הרחוב היהודי. אם בחוץ היה יבש, גם בפנים ה"בית" היה יבש; אמנם כאשר בחוץ היה גשם – הבית כולו היה ספוג מים. לאור העובדה שבוססו תדיר במים – אין פלא שהדבר נעשה גם ל"מעייץ" פרנסתם.

"הסנדלר הולך יחף", אומר הפתגם העממי. אבל "שאמועלי קאָקאַ" היה

יוצא מן הכלל; מעולם לא חסרו מים בביתו... לעומת זאת, לחם לא תמיד היה שם. שולחנות, כסאות ומיטות – מאן דכר שמייהו, אכלו וישנו על הרצפה. אם היה משהו לבשל, הייתה האשה מדליקה מדורת זרדים בחצר ומבשלת. אך בימות הגשמים, עשתה אותו דבר – בתוך הבית, כך שבאותו מחיר הייתה זו "הסקה" שחיממה קמעה את הילדים הקופאים מקור. העשן לא הפריע, משום שהוא התנדף במהירות דרך החורים והסדקים בקירות ובתקרה.

חרשותו של שמואל הייתה לו לברכה, כי "למזלו" לא שמע מעולם כיצד אנשים מתלוננים עליו ומצייקים לו בדברים. אך הוא כשלעצמו – מעולם לא עלתה על דעתו סברא שיש בכלל על מה להתלונן. תמיד הלך עם חיוך רחב על פניו, משל היה האדם המאושר ביותר עלי אדמות.

בשנים הקודמות, טרם הגיעה צנרת המים העירונית לשכונה היהודית, כך ש"משרה" של שואב מים הייתה מקור פרנסה מכובד לכמה משפחות יהודיות. לא רחוק מרחוב היהודים זרם בשצף נהר הררי. באביב היה גואה על גדותיו ממי הפשרת השלגים, אך בקיץ היו מימדיו מצטטמים. עם זאת, זרימת המים הייתה תמיד חזקה ולכן היו מי הנהר מלאים תמיד בבוץ וסחף. שואבי המים היו יוצאים איפוא ומביאים מים בחביות ודליים, ואחר מסננים ומטהרים אותם באמצעים שונים, עד שהפכו ראויים לשתייה ושאר צרכי הבית.

היו גם שואבי מים "מקצועיים"; הללו ישבו על חבית מחוברת לעגלה דו-גלגלית אותה משך סוס רזה. ממרומי מושבם חשו את עצמם כאנשים חשובים ומועילים ביותר. והם אכן תפסו מקום חשוב ברחוב היהודי; הם ידעו מה נעשה אצל כל אחד "מתחת לצפרניים", וכלל לא נדיר היה כי יפנו אליהם ויתחשבו בדעתם בנוגע לשידוכים, שותפויות עסקיות וכדומה.

בתנופת הפיתוח של שנות העשרים חברה גם שכונת היהודים לצנרת המים העירונית. דאגה ירדה על שואבי המים, והיה עליהם לחפש מקור פרנסה אחר. כל התושבים הזדהו איתם והיו מוכנים לוותר בחפץ לב על הנוחות המודרנית שנכפתה עליהם. אם מישהו שמח מההתפתחות, היו אלה ללא ספק – הסוסים האומללים, שכבר לא נאלצו להפקיר ולסכן את גופם על סלעי ההר המשוננים בדרך לנהר. לא פעם קרה, כי הסוסים הרצוצים והמורעבים לא הצליחו להרים את רגליהם כראוי, נתקלו באבנים – והעגלה התהפכה על תכולתה. בעל הבית המסכן היה צריך למלא מחדש את חביותיו, זאת כמובן אם החבית לא נשברה והסוס לא ריסק את אבריו. עכשיו היו הסוסים חופשיים לנפשם, והקיץ הקץ לסבלם.

במרכזו של הרחוב היהודי עמדה כעת משאבת מים, והכל באו בעצמם למלאות ממנה מים לצרכי הבית. המקום הפך לנקודת מפגש, בה דיברו את כל הפוליטיקה מהשכונה ומהעולם כולו. הנהר שימש מעתה רק כמקום בילוי. בימי הקיץ הלוהטים ניצלנו כל רגע פנוי לרחיצה והתרעננות במימי הצוננים. היינו מטפסים על הסלעים הגבוהים מסביב – ומזנקים לנהר, תוך הפגנת תרגילי אקרובטיקה שונים.

מחזה נורא הוד היה בראש השנה לפנות ערב, כאשר אלפי אנשים נשים וטף היו מגיעים לנהר לתשליך. שעות ארוכות עמדו שם, אומרים תפילות

שונות ותחינות. קול הרינה והתפילה מילא את החלל, כל הדר-הבריאה השתלב לאטמוספירה קדושה, של יהודים הדבקים ומאוחדים עם בורא העולם ומצוותיו. דומה היה כאילו ההרים מרכינים את פסגותיהם המושלגות כדי להטות אוזן אל הרינה ואל התפילה. גם שאון הנהר נשמע אז אחרת, כמו רצה יהודות על הכבוד הגדול שנפל בחלקו, להתאים את עצמו לרגשות שזרמו ופיתו מלבבות יהודיים תמימים. אפילו האיכרים הגויים מהכפרים בהרים, ירדו לחזות באותם רגעים מרטיטים ושמיימים.

לנו לא היה ולו צל של ספק, כי לכך נברא נהר זה מתחילתו – לסייע לבחורי ישיבה להתרענן ולהחליף כח ללימוד התורה, ולהיות מקום בו יפגינו יהודים בשעת 'תשליך' קבל עם ועולם את התקשורותם האיתנה לתורה ומצוותיה. ברם, בעיני הממשלה "האתאיסטית" מטרת אלו לא היו מספיקות, בשעה שניתן לנצל את זרימת המים החזקה למטרות נוספות. בנו איפוא סכרים על הנהר, והקימו תחנת כח ענקית שסיפקה חשמל לרכבות ולמערכת התאורה של האיזור כולו. כמה אירוני: "מקור אור" הלזה, הפך כעת בזמן המלחמה - הסיבה לחושך מוחלט. תחנת הכח הזו הרי הייתה נקודה אסטרטגית חשובה ביותר, מטרה ראשונה להפצצה ע"י הגרמנים; לכן במרחק של מילים רבים מסביבה, היה אסור להדליק אור קטן ביותר. לעומת זאת, את מטרותיו הישנות מילא כעת הנהר כמקדם ואף ביתר שאת. באיזו סערת לב נערכו אותה שנה התפילות ב"תשליך"! באיזו תחינה ובטחון כבירים, כי רבנו של עולם יגן על כל הנמצאים בחזית ויחזירם בשלום לביתם ולמשפחתם.

שמואל נותר עתה שואב המים היחיד בעיר; עושה את מלאכתו עבור כמה משפחות עשירות בודדות, שהרשו לעצמם לשלם כמה קופיקות כדי לא ללכת לבד למשאבת המים. שמואל לא היה יכול אפילו לחלום על סוס ועגלה. על כתפו סחב את ה"קאָקאַ" – כד חרס ענק שהכיל כמה דליי מים, והיה גדול כמעט כמוהו. מכאן קיבל את כינויו "שאָמועלי קאָקאַ". הוא היה ממלא את הכד האימתני ממשאבת המים, מבקש ממיישהו לעזור לו להעמיס אותו על הכתף, ויוצא לדרך. שנים-שלושה מילדיו הקטנים היו רצים אחריו תמיד, אווזים בכנפות בגדיו הקרועים. כשהיה מקבל את כספו, נהגו בעלות הבית לתת גם משהו לילדים לאכול. בקיץ ובחורף היה תמיד רטוב ורועד מקור - אך כל הזמן במצב רוח טוב, חיוני ושמח.

אותו שואב מים טוב לב ושקט, הוא זה שכל-כך הפחיד אותנו באותו לילה חורפי, כשהתוועדנו בבית הכנסת. כעת הוא ישב בפניה, ואמר משהו בלחש. מפעם לפעם היה נשמע לרגע קט סלסול מזרחי נוגע ללב, ולאחריו רכן שוב על הספר הקטן וממשיך לומר בשקט.

בשלב מסויים עזבתי את השולחן כדי לחלץ מעט את עצמותי. התקרבותי לכיוונו, סקרן לדעת מה הוא בדיוק אומר שם. קפאתי על מקומי כשהבחנתי שהוא אווז תהלים, ואומר כך: "אלף שיין ריש יוד, אלף יוד שיין, יוד ריש אלף, אלף תיו, הא שיין מם..." – היהודי הזה, נעבאָך, אפילו לא ידע לקרוא בלשון-הקודש, כל ידיעתו הסתכמה באותיות האלף-בית ותו לא. כך אמר את אותיות התהלים, ומלבו היהודי הטהור פרצו כל רגשותיו

הכמוסים לפני בורא עולם.

גש עמוק של הערכה וקנאה התעורר אצלי מול אותו שואב מים פשוט. לבי התכווץ וזרם חם של דמעות שטף את צווארי: "זיסער פאָטער אין הימל! אב יקר שבשמים, איך אפשר לעבדך בכזו תמימות ומסירות זכה ונעלית?" בשברון לב פנימי נשארתי לעמוד נרעש ונבוך ולא יכולתי להסיר ממנו את עיני. כמו פנינים מאירות, "דיחפו" האותיות הקדושות מפיו, מלוות בניגון קורע לב. היה לי קשה להנתק מהמקום, אך לא רציתי להפריע לו בנוכחותי, בשקט ובלב כבד חזרתי לשולחן.

המשפיע המשיך לדבר על דברים העומדים ברומו של עולם, מנסה "להוריד" ולהלביש אותם במילים מובנות יותר, נגישות יותר עבורנו. אך אני כבר לא שמעתי כלום. אחזתי את הראש בין שתי ידי, וריחפתי ב"עולמות עליונים". מול עיני ראיתי מחנות מלאכים בוחקים באור יקרות, והם אצים-רצים, מתחרים ביניהם על הזכות להגיע ראשונים לפינה בה יושב "שאַמועלי קאָקאָ" ואומר תהלים. כל אחד מהם "חוטף" אות אחת שיצאה מפיו – ובטיסה אחת מביא אותה לרקיע השביעי, ומשבץ אותה בכתר של כסא הכבוד...

בחוף החל לעלות השחר. יהודים החלו להתאסף לבית הכנסת לתפילה; היינו חייבים לסיים את ההתוועדות ולעזוב את בית הכנסת. כאשר "התעוררתי" הייתי רטוב כולי מזיעה ומדמעות. חיל ורעד אחזוני כאשר הסתכלתי לעבר הפינה בה עמד עכשיו שמואל שואב המים – מכין את עצמו לומר את האותיות של התפילה. כעת הסתכלתי עליו במבט אחר לגמרי.

* * *

עשרות שנים חלפו כבר מאותו לילה "מאיר". תקופות והרפתקאות שונות עדו עלי, לא חסרו צרות ויסורים שהשאירו את חותמם למשך כל חיי. המוח נהיה אטום, הרגשות קהו. ניטלה ההבנה וההרגשה מכל עניין דק ועדין. בודד, עצוב, הנני עומד עם הפנים לקיה, ומתפלא על עצמי: איך נקלעתי לכזה מצב ביש?... רבנו של עולם, הגיע הזמן שיהיה לזה כבר סוף. אב רחמן! שיהיה לך כבר רחמנות, חזור אותי אליך!...

והנה החושך והתוגה כמו נעלמים, וקרן אור חזקה נשלחת אלי. האור נעשה חזק יותר, בהיר יותר, קרוב אלי יותר ויותר. ופתאום... הוא הגיע! שאַמועלי קאָקאָ, הנה הוא כאן! הוא עומד לידי. אני מרגיש אותו! אני רואה אותו! הוא מנשק את הפרוכת, הוא מתיישב בפינה, והאותיות הקדושות עפות מפיו היישר לשמי השמים העליונים. הוא בוכה במר נפשו, "מה חטאו ומה פשעו" שהוא יודע רק את האלף-בית ולא שום דבר יותר. אני עומד ומביט; לבי יוצא מגעגועים וקנאה. אני רוצה לגשת אליו, לנחם אותו ולומר לו שלא יפול לבו בקרבו, אין הוא צריך להתקנא ב"ראשי ישיבות" וב"תלמידעבי". אדרבא ואדרבא, כל אלה היו מאושרים אילו יכלו לעבוד את ה' בכזו תמימות טהורה כמוהו. אבל, מי אני ומה אני להפריע לו בתפילתו. האור הבוהק המקיף אותו, מסנוור את עיני. סילודין של יראת הרוממות מפעפעעים בכל אברי. אילו רק יכולתי לעמוד ולהמשיך להסתכל עליו, ולו מרחוק...

ופתאום... הוא נעלם!. אני מחפש, ממשש, משפשף את עיני, אבל לא! הוא איננו. אני קורא בקול: " מודי, מודי, גענאצוואלע. שאמועלי, מודי אק!" (=בוא נא, בוא נא, ציפור נפשי. שאמואלי, חזור נא לכאן!) אך הוא לא משיב לי. נראה כי הוא עסוק כעת, כפוף תחת עולו המכביד של ה"קאָקאָ", סוּחב מים לביתו של מישהו כדי להרוויח כמה פרוטות.

ריקנות איזמה משתלטת עלי. אני עומד עדיין ללא נייע, חושב לעצמי "מה אירע כאן? ההיה זה חלום או קרה באמת?" אני מתגעגע ומבכה את המחזה הנעלם. הלב מתאונן והגרונ חנוק, עד כי לפתע, הנני חש כיצד מבלי דעת מתפרצת מפי זעקה: - אה, רבונו של עולם! זהו יהודי!

הכותב בחר לרשימתו את הכותרת "מהו יהודי", המתייחסת לדמות המתוארת בחלקה האחרון. מכיוון שבאותם שנים כבר החל הדיון הציבורי בשאלת "מיהו יהודי" - כתב הקדמה ארוכה למאמה, שנועדה לבדל אותו מאותו ויכוח, ולהכניס את הקורא לאוירה האמיתית שלשמה נועד:

אה, לא!... אל תאחזו ראשכם בבהלה. אינני הולך לחדש כאן את השאלה הכואבת, אשר רק בעבר הקרוב כל כך טלטלה את העם היהודי והרחיקה את הלבבות.

מלבד שאין כאן המקום לפלומוס מסוג זה, ואינני מתיימר להיות מאומרי הדעה בשאלה זו - ולו בתקוה קלושה שמילותי יתקבלו על הדעת - הרי לכל לראש: האפיזודה שבכוונתי לספר כאן, התרחשה במקום ובזמן בה שאלה זו כלל לא עלתה על הדעת, משום שגורמים שונים הוכיחו בבירור ובבהירות מה פירושה של ההגדרה "יהודי".

היה זה בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. מדי יום התפרסמו ידיעות מזעזעות על היחס האכזרי של הנאצים ימ"ש כנגד האוכלוסיה היהודית באותם מקומות שנפלו לידי צבאם ה"מהולל". אף אחד לא דמיין אז את מלוא התוצאות האיזמות של מערכה אנטי יהודית זו, ברם כבר אז היה ניתן להבין ששום טוב לא יצמח ממנה. משפחות נפרדו והתפזרו לכל עבר, מבלי לדעת איש מגורל אחיו; הכל הלכו מודאגים ומדוכדכים, ובמוח ניקרה רק מחשבה אחת: ההצליחו שאר בני המשפחה להנצל מאיזורי הכיבוש והסכנה? גם כאשר ידע מאן-דהו כי משפחתו נמלטה מאיזור שנכבש ע"י הגרמנים, עדיין ציפה בכליון עיניים לידיעה שהם הגיעו בשלום למקום מבטחים; זאת משום שהחיה צמאת-הדם לא הסתפקה בקרבנות שנפלו לידיה - מטוסיה הפציצו כל העת את שיירות הבורחים, שאחזו גבוה מהם היה יהודים. רבים מהם נספו בדרכם, ולקרוביהם לא היה שמץ של מושג איזה הגיעו שרידיהם.

במצבים שכאלה, ניתן בהחלט להבין כי השאלה "מיהו יהודי?" לא עמדה כלל על הפרק; וכי לא ראו והרגישו זאת בהבלטה על כל צעד ושעל?

סיפור המעשה שברצוני לספר לכם כאן, אירע בארץ בה היהדות נרדפה ונלחצה במשך עשרות שנים. יהודי שאחזו במסורת התורה העתיקה, נחשב למורד בשלטון העם, ומועמד בטוח להגליה ארוכה בה יבלה ויתבלה במחנות שונים לעבודת-פרך. אלפים רבים

”נעלמו” שם לעד, ועד עצם היום הזה לא ידוע האם הגיעו למצער לקבר ישראל.

ולמרות כל הרדיפות – שמרו יהודים במסירות נפש גדולה על השבת, מלו את ילדיהם, אפו מצות לפסח, בנו סוכות והקפידו על חיי יהדות ותורה מלאים. רבים אף העזו לשלוח את ילדיהם ל”שיבה” – וזו כבר הייתה ההתגרות הגדולה ביותר נגד המשטר. לגבי אורח החיים הפרטי של אנשים מבוגרים היתה איזו תקוה שיעלימו עין ולא ידקדקו כל כך. אבל הדור הצעיר, תקוות העתיד של המדינה והתגשמות האידיאל שחרתה על דגלה – הוא נועד לחינוך ואילוף ברוח הסוציאליזם באופן מלא. ומי שמנסה לנתק את ילדיו מרוח זו, הריהו מראה באופן גלוי שהוא מתנגד לחוקי המשטר ולשיטתו. ובכל זאת בעיירות מסויימות ישבו קבוצות קטנות של ”נסתרים” ולמדו תחת השגחתו של בחור מבוגר, שסיכן בכך לא רק את חירותו אלא פשוט את חייו – כדי לשמור ילדים יהודים אחדים בדרך התורה והמצוה.

במצבים כאלה כלום היה יכול מאן דהו לשאול ”מיהו יהודי?” לא היה צורך בכינוס עולמי של מלומדים שיביעו את דעתם, גם לא לנבור במחקרים ביולוגיים או בנפתולי חיבורים פילוסופיים כדי למצוא את התשובה לשאלה זו. עובדות מחיי היום-יום ”דיברו” מעצמם והראו באופן גלוי מיהו יהודי?

לעילוי נשמת

מרת זלאטע ע"ה

בת הרה"ח הרה"ת ר' אלכסנדר סענדער ע"ה (מענקין)

ווילשאנסקי

•

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' משה בן הרב מאיר ע"ה

וזוגתו מרת דבורה בת הרב חיים אליעזר ע"ה (קרסיק)

אשכנזי

•

לעילוי נשמת הרה"ח ר' מרדכי בן הרב אברהם דוב

רוזנבלט

•

לע"נ הרה"ח ר' יוסף חיים בן הרב משה מנחם מענדל ע"ה

והרה"ח משה מנחם מענדל בן הרב יצחק מאיר יעקב ע"ה

גלבשטיין